

חבורות Chevalley

אלעד זלינגר

תקציר

רשימות אלו מבוססות על ההרצאות בקורס "חבורות Chevalley" (סימול 0366-5066) שהועבר על ידי פרופסור דוד סודרי בסמסטר ב' שנת הלימודים תשע"ז באוניברסיטת תל אביב. אין המרצה אחראי לכל טעות שנפלה ברשימות אלה. לתגובות, תיקונים ועוד, אנא פנו ל-elad88@gmail.com.

תוכן עניינים

2	החבורות הקלאסיות	1
2	1.1 החבורות הלינאריות	
3	1.2 החבורה הסימפלקטית	
4	1.3 החבורות האורתוגונליות	
4	2 חבורות Weyl	
4	2.1 מערכות שורשים (Root Systems)	
20	2.2 פונקציית האורך	
25	2.3 יוצרים ויחסים בחבורת Weyl	
31	2.4 פירוש גיאומטרי	
37	2.5 תת-חבורות פרבוליות של W	
42	3 אלגבראות לי פשוטות - סקירה	
42	3.1 אלגבראות לי פשוטות	
44	3.2 פתירות ונילפוטנטיות	
48	3.3 תת-אלגבראות Cartan, פירוק Cartan ומערכות שורשים	
57	4 חבורות Chevalley	
57	4.1 קבועי המבנה	
62	4.2 בסיס Chevalley	
64	4.3 ההעתקה האכספוננציאלית	
67	4.4 אלגבראות לי וחבורות Chevalley מעל שדה כלשהו K	
69	4.5 החבורה $A_1(K)$	
73	5 תת-החבורות היוניפוטנטיות	
73	5.1 החבורות U, V	
77	5.2 נוסחת הקומוטטור של Chevalley	
81	5.3 המבנה של החבורות U, V	
84	6 תת-החבורות $\langle X_r, X_{-r} \rangle$	
84	6.1 הצגות של $SL_2(\mathbb{C})$	
85	6.2 ההומומורפיזם מ- $SL_2(\mathbb{C})$ ל- $\langle X_r, X_{-r} \rangle$	
93	6.3 ההומומורפיזם מ- $SL_2(K)$ ל- $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ (מעל שדה כלשהו)	

96	האיברים $n_r, h_r(\lambda)$	6.4
100	תת־חבורות H ו־ N	7
100	תת־חבורה H	7.1
103	תת־חבורה N	7.2
105	פירוק Bruhat	8
105	הלמה של Bruhat	8.1
108	זוגות (B, N) Pairs (B, N)	8.2
111	תת־חבורות פרבוליות	8.3
113	פירוק לוי של חבורה פרבולית	8.4

1 החבורות הקלאסיות

1.1 החבורות הלינאריות

יהי k שדה. $GL_n(k)$ חבורת המטריצות ההפיכות $n \times n$ מעל k . המרכז של חבורה זו

$$Z = Z(GL_n(k)) = \{\lambda I_n \mid \lambda \in k^*\}$$

מסמנים

$$PGL_n(k) = GL_n(k) / Z(GL_n(k))$$

הגרעין של ההומומורפיזם $\det : GL_n(k) \rightarrow k^*$ מסומן $\ker(\det) = SL_n(k) \triangleleft GL_n(k)$ מתקיים

$$GL_n(k) / SL_n(k) \cong k^*$$

$$Z(SL_n(k)) = \{\lambda I_n \mid \lambda^n = 1\}$$

מסמנים

$$\begin{aligned} PSL_n(k) &= SL_n(k) / Z(SL_n(k)) \\ &= SL_n(k) / Z \cap SL_n(k) \end{aligned}$$

נניח כי $k = \mathbb{F}_q$ שדה סופי בעל q איברים. אז

$$\begin{aligned} |GL_n(\mathbb{F}_q)| &= (q^n - 1) \cdot (q^n - q) \cdot (q^n - q^2) \cdot \dots \cdot (q^n - q^{n-1}) \\ &= q^{\frac{n(n-1)}{2}} (q^n - 1) (q^{n-1} - 1) \cdot \dots \cdot (q - 1) \end{aligned}$$

$$|SL_n(\mathbb{F}_q)| = |PGL_n(\mathbb{F}_q)| = q^{\frac{n(n-1)}{2}} (q^n - 1) (q^{n-1} - 1) \cdot \dots \cdot (q^2 - 1)$$

$$|PSL_n(\mathbb{F}_q)| = \frac{q^{\frac{n(n-1)}{2}} (q^n - 1) (q^{n-1} - 1) \cdot \dots \cdot (q^2 - 1)}{\gcd(n, q - 1)}$$

(כִּי $\gcd(n, q - 1)$ מספר שורשי היחידה מסדר n ב־ $\mathbb{F}_q$)

משפט 1.1 1. אם k שדה אינסופי, אז $PSL_n(k)$ היא חבורה פשוטה. ($n \geq 2$)

2. $PSL_n(\mathbb{F}_q)$ היא חבורה פשוטה פרט למקרים $PSL_3(\mathbb{F}_3), PSL_2(\mathbb{F}_2)$.

1.2 החבורה הסימפלקטית

תהי $S \in M_m(k)$ הפיכה ואנטי-סימטרית ($S^t = -S$). נניח כי $\text{char } k \neq 2$, $m = 2n$. נגדיר פעולה של $GL_{2n}(k) : S \mapsto {}^t g S g$ ולכן, נוכל להשתמש בנציג $J_{2n} = \begin{pmatrix} & -I_n \\ I_n & \end{pmatrix}$.

$$\begin{aligned} \text{SP}_{2n}(k) &= \{g \in GL_{2n}(k) \mid {}^t g J_{2n} g = J_{2n}\} \\ Z(\text{SP}_{2n}(k)) &= \{\pm I_{2n}\} \end{aligned}$$

נשים לב כי $\text{SP}_2(k) = \text{SL}_2(k)$. נגדיר

$$\text{PSP}_{2n}(k) = \text{SP}_{2n}(k) / Z(\text{SP}_{2n}(k))$$

נשים לב כי

$$\begin{aligned} \text{SP}_{2n}(k) &\supseteq \left\{ \begin{pmatrix} g & \\ & -{}^t g^{-1} \end{pmatrix} \mid g \in GL_n(k) \right\} \\ \text{SP}_{2n}(k) &\supseteq \left\{ \begin{pmatrix} I_n & X \\ & I_n \end{pmatrix} \mid {}^t X = X \right\} \end{aligned}$$

בלשון מרחבים וקטוריים: V מרחב וקטורי מעל k . $b : V \times V \rightarrow k$ תבנית לינארית אנטי סימטרית לא מנונת ($\forall v, b(v_0, v) = 0$) $\iff v_0 = 0$ $\iff$ נובע כי $\dim V$ זוגי. $\iff$ קיים בסיס ל- V : $B = \{v_1, \dots, v_n, v_{-1}, \dots, v_{-n}\}$ כך ש

$$1 \leq i, j \leq n, b(v_i, v_j) = 0 \bullet$$

$$1 \leq i, j \leq n, b(v_{-i}, v_{-j}) = 0 \bullet$$

$$1 \leq i, j \leq n, b(v_i, v_{-j}) = \delta_{ij} \bullet$$

$$\begin{pmatrix} 0 & I_n \\ -I_n & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} b(v_i, v_j) & b(v_i, v_{-j}) \\ b(v_{-i}, v_j) & b(v_{-i}, v_{-j}) \end{pmatrix}$$

ומסמנים

$$\text{Sp}(V, b) = \{T \in \text{Aut}_k(V) \mid b(T(u), T(v)) = b(u, v) \forall u, v \in V\}$$

באופן כללי: $[v]_B$: $[u]_B (B(w_i, w_j))_{ij} {}^t [u]_B$ כאשר $B = (w_i)$ ולכן החבורה לעיל יוצאת כמו קודם.

משפט 1.2 $\text{PSP}_{2n}(k)$ פשוטה לכל $n \geq 2$, פרט ל- $\text{PSP}_4(\mathbb{F}_2)$.

הערה 1.3 כאשר $\text{char } k = 2$ אפשר להגדיר $\text{SP}_{2n}(k)$ (ביחס ל- J_{2n}). כאן לא ניתן לעשות אנלוגיה למרחבים וקטוריים.

משפט 1.4 $\text{SP}_{2n}(k) \subseteq \text{SL}_{2n}(k)$

1.3 החבורות האורתוגונליות

$S \in M_n(k)$ הפיכה וסימטרית. $\text{char}(k) \neq 2$. גם כאן ניתן להגדיר את פעולת החפיפה של $\text{GL}_n(k)$:

$$S \mapsto {}^t g S g$$

מיון מחלקות החפיפה תלוי בשדה. S חופפת למטריצה אלכסונית. אם k סגור אלגברית, S חופפת ל- I_n . אם $k = \mathbb{R}$, S חופפת ל- $\begin{pmatrix} I_r & \\ & -I_s \end{pmatrix}$ ו- r, s נקבעים באופן יחיד (משפט סילבסטר).
נקח את המטריצות הבאות:

$$S = \begin{cases} \begin{pmatrix} & I_l \\ I_l & \end{pmatrix} & n = 2l \\ \begin{pmatrix} & & \\ & 1 & \\ & & I_l \end{pmatrix} & n = 2l + 1 \end{cases}$$

הגדרה 1.5 חבורת המטריצות האורתוגונליות:

$$O_n(k) = O_n(k, S) = \{g \in \text{GL}_n(k) \mid {}^t g S g = S\}$$

מתקיים

$$Z(O_n(k)) = \{\pm I_n\}$$

ומסמנים

$$SO_n(k) = O_n(k) \cap \text{SL}_n(k)$$

$$\Omega_n(k) = \langle [O_n(k), O_n(k)] \rangle$$

המרכז של $\Omega_n(k)$: $Z(\Omega_n(k)) = \Omega_n(k) \cap \{\pm I_n\}$

משפט 1.6 החבורה $\Omega_n(k)/Z(\Omega_n(k))$ פשוטה לכל $n \geq 5$.

2 חבורות Weyl

2.1 מערכות שורשים (Root Systems)

יהי $(V, (\cdot, \cdot))$ מרחב מכפלה פנימית מממד l מעל $\mathbb{R}$. לוקטור $u \neq 0$ נסמן ב- w_u את העתקת שיקוף (reflection) על V ביחס לעל-מישור הניצב ל- u . זאת העתקה לינארית המקיימת

$$w_u(v) = v \bullet \text{ לכל } v \perp u$$

$$w_u(u) = -u \bullet$$

ולכן ל $v \in V$

$$\begin{aligned} w_u(v) &= w_u \left(\underbrace{v - \frac{(u,v)}{(u,u)}u}_{\perp u} + \frac{(u,v)}{(u,u)}u \right) \\ &= v - \frac{2(u,v)}{(u,u)}u \end{aligned}$$

בפרט w_u היא איזומטריה.

הגדרה 2.1 תהי ϕ תת-קבוצה סופית של וקטורים שונים מאפס. נאמר כי ϕ מערכת שורשים ב V אם:

1. פורשת את V .
2. לכל $u \in \phi$ $w_u(\phi) = \phi$ (מספיק לדרוש הכלה מאיזשהו כיוון כי $w_v^2 = \text{id}_V$ ואז אפשר להפעיל את w_v על שני האגפים ולקבל את ההכלה ההפוכה).
3. לכל $u, v \in \phi$ $\frac{2(u,v)}{(u,u)}u \in \mathbb{Z}$.
4. אם $u, \lambda v \in \phi$ $\lambda = \pm 1$.

דוגמאות

1. ב $\mathbb{R}^{l+1}$ הבסיס הסטנדרטי $\{e_1, \dots, e_{l+1}\}$ ניקח $V = \{\sum x_i e_i \mid \sum x_i = 0\}$ עם המכפלה הפנימית הסטנדרטית. נסמן

$$\phi = \{e_i - e_j \mid i \neq j\}$$

זאת מערכת שורשים (בעלת $l(l+1)$ שורשים) המסומנת A_l . נראה זאת:

1: ברור.

3: ל $i \neq s$ ו $r \neq j$:

$$\frac{2(e_i - e_j, e_r - e_s)}{(e_i - e_j, e_i - e_j)} = (e_i - e_j, e_r - e_s) = \delta_{ir} - \delta_{is} - \delta_{jr} + \delta_{js} \in \mathbb{Z}$$

2:

$$w_{e_i - e_j}(e_r - e_s) = e_r - e_s - (\delta_{ir} - \delta_{is} - \delta_{jr} + \delta_{js})(e_i - e_j)$$

$$= \begin{cases} e_r - e_s & i, j \neq r, s \\ e_r - e_s - 2(e_r - e_s) = e_s - e_r & i = r (\implies j \neq r, i \neq s), j = s \\ e_r - e_s - (e_r - e_j) = e_j - e_s & i = r, j \neq s \\ e_r - e_s - (e_i - e_s) = e_r - e_i & j = s (\implies j \neq r, i \neq s), i \neq r \end{cases}$$

$\in \phi$

4: ברור.

הערה 2.2 נראה בהמשך שדוגמה זו מתאימה ל- $SL_{l+1}(F)$.

2. $V = \mathbb{R}^l$ עם המכפלה הפנימית הסטנדרטית.

$$\phi = \{\pm e_i \pm e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\} \cup \{\pm e_i \mid 1 \leq i \leq l\}$$

(בעלת $2l^2$ שורשים)

זאת מערכת שורשים המסומנת B_l . באופן שקול

$$\phi = \left\{ v = \sum x_i e_i \mid \|v\|^2 = 1, 2 \right\}$$

נבדוק שזו אכן מערכת שורשים:

1: ברור.

3: ברור: $\frac{2(u,v)}{(u,u)} \in \{2(u,v), (u,v)\} \subseteq \mathbb{Z} \iff u, v \in \phi$

2: $\|w_u(v)\|^2 = \|v\|^2 \in \{1, 2\}$ ומתקיים $w_u(v) = v - \frac{2(u,v)}{(u,u)}u \in \sum \mathbb{Z}e_i \iff u, v \in \phi$
 $w_u(v) \in \phi \iff \{1, 2\}$

4: ברור.

3. $V = \mathbb{R}^l$, $\phi = \{\pm e_i \pm e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\} \cup \{\pm 2e_i \mid 1 \leq i \leq l\}$, זאת מערכת שורשים המסומנת C_l (תרגיל).

4. $V = \mathbb{R}^l$. $\phi = \{\pm e_i \pm e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\}$. זאת מערכת שורשים המסומנת D_l (תרגיל).

5. $V = \left\{ \sum_{i=1}^3 x_i e_i \in \mathbb{R}^3 \mid \sum_{i=1}^3 x_i = 0 \right\}$

$$\phi = \{e_i - e_j \mid 1 \leq i \neq j \leq 3\} \cup \{\pm(2e_{i_1} - e_{i_2} - e_{i_3}) \mid i_1 \neq i_2 \neq i_3\}$$

זאת מערכת שורשים המסומנת G_2 בעלת 12 איברים. נראה זאת: באופן שקול

$$\phi = \left\{ v = x_1 e_1 + x_2 e_2 + x_3 e_3 \mid x_1, x_2, x_3 \in \mathbb{Z}, x_1 + x_2 + x_3 = 0, \|v\|^2 = 2, 6 \right\}$$

1: ברור כי פורשת את V .

3: $u, v \in \phi$

$$\frac{2(u,v)}{\|u\|^2} = \begin{cases} (u,v) & u = e_i - e_j \\ \frac{(2e_{i_1} - e_{i_2} - e_{i_3}, v)}{3} & u = 2e_{i_1} - e_{i_2} - e_{i_3} \end{cases} \in \mathbb{Z}$$

כאשר במקרה השני זה נכון כי סכום הקואורדינטות של v הוא 0, והמקדמים של u שווים (ל2) מודולו 3, ולכן המונה הוא מספר שלם המתחלק ב3.

:2

$$w_u(v) = v - \frac{2(u,v)}{\|u\|^2}u \in \mathbb{Z}e_1 + \mathbb{Z}e_2 + \mathbb{Z}e_3$$

$$\|w_u(v)\|^2 = \|v\|^2 = 2, 6$$

$$.w_u(v) \in \phi \iff$$

4: ברור.

משפט 2.3 תהי ϕ מערכת שורשים במרחב V . אז קיימת תת־קבוצה בת"ל $\Pi \subseteq \phi$ כך שכל איבר ב ϕ הוא צירוף לינארי של איברי Π במקדמים שהם כולם ≥ 0 או כולם ≤ 0 .

הגדרה 2.4 תת־קבוצה כזאת נקראת מערכת יסודית (איברי Π נקראים שורשים יסודיים ולפעמים גם שורשים פשוטים).

הוכחה: נגדיר תת־קבוצה $V^+ \subseteq V$ באופן הבא: נבחר בסיס $\{v_1, \dots, v_l\}$ ל V .

$$V^+ = \left\{ 0 \neq v = \sum_{i=1}^l x_i v_i \mid \text{the first } i \text{ with } x_i \neq 0 \text{ satisfies } x_i > 0 \right\}$$

תכונות

1. V^+ סגור ביחס לחיבור.

2. V^+ סגור ביחס לכפל בסקלר חיובי.

3. $V = V^+ \cup (-V^+) \cup \{0\}$.

נגדיר ל $u, v \in V$, $u \geq v$ אם $u - v = 0$ או $u - v \in V^+$ ובמקרה השני נכתוב $u > v$. זהו יחס סדר מלא על V . כמו כן, אם $u > v$, $u' > v'$ אז $u + u' > v + v'$ ואם $u > v$ ו $\lambda > 0$ אז $\lambda u > \lambda v$.

נגדיר $\phi^+ = \phi \cap V^+$ ונשים לב כי $\phi = \phi^+ \cup (-\phi^+)$ וכי $-\phi^+ = \phi \cap (-V^+)$. קבוצה מהצורה $\phi^+ = \phi \cap V^+$ כאשר V^+ מקיימת את התכונות 1, 2, 3 תקרא מערכת שורשים חיובית.

נוכיח כי ϕ^+ מכילה Π כמו במשפט. תהי $\Pi \subseteq \phi^+$ המקיימת את הדרישות הבאות:

1. כל איבר של ϕ^+ הוא צירוף לינארי של איברי Π במקדמים ≥ 0 .

2. אין תת־קבוצה ממש של Π המקיימת את 1.

נשים לב כי קבוצה כזאת קיימת תמיד: ϕ^+ מקיימת את 1 באופן טריוואלי, ולכן נוכל לקחת תת־קבוצה מגודל מינימלי המקיימת את 1. נראה כי Π היא כמבוקש.

יהי $\xi \in \phi^+$. אם $\xi \in \phi^+$ אז מ1 נקבל כי ξ צירוף לינארי של איברי Π במקדמים ≥ 0 . אם $-\xi \in \phi^+$ אז נקבל מ1 כי ξ צירוף לינארי של איברי Π במקדמים ≥ 0 . נותר להראות כי Π בת"ל. זה ינבע מהתכונה הבאה שנוכיח מיד:

$$(r, s) \leq 0 \forall r, s \in \Pi, r \neq s \quad (1)$$

נראה כי מ(1) נובעת אי-תלות Π . נקח צירוף לינארי של איברי Π אשר שווה לאפס. אפשר לכתוב צירוף זה בצורה הבאה: $\sum_{i=1}^k x_i v_i = \sum_{j=1}^{k'} y_j u_j$ כאשר $x_i, y_j \geq 0$ ואיברי Π הם $\{v_1, \dots, v_k, u_1, \dots, u_{k'}\}$. שני אגפי השוויון מגדירים וקטור v במרחב V .

$$0 \leq \|v\|^2 = \left(\sum_{i=1}^k x_i v_i, \sum_{j=1}^{k'} y_j u_j \right) = \sum_{i,j} \underbrace{x_i y_j}_{\geq 0} \underbrace{(v_i, u_j)}_{\leq 0} \leq 0$$

לכן $v = 0$. לפי הבנייה $v_1, \dots, v_k, u_1, \dots, u_{k'} \in V^+$. אם יש $i_0 \leq k$ כך ש $0 < x_{i_0}$ אז $x_{i_0} v_{i_0} \in V^+$ ולכן $v = \sum_{i=1}^k x_i v_i \in V^+$ (כי $0 \notin V^+$). לכן $x_i = 0$ לכל i ובאותו אופן $y_j = 0$ לכל j .

נוכיח את (1): יהיו $u, v \in \Pi$ עם $u \neq v$. נניח בשלילה כי $(u, v) > 0$. נתבונן ב $w_u(v) \in \phi^+$ ולכן $w_u(v) \in \phi^+$ או $-w_u(v) \in \phi^+$. נניח כי $w_u(v) \in \phi^+$.

$$w_u(v) = v - \underbrace{\frac{2(u, v)}{(u, u)}}_{=\lambda > 0} u$$

מצד שני $w_u(v) = \sum_{r \in \Pi} x_r \cdot r$ כאשר $x_r \geq 0$ לכל $r \in \Pi$. לכן

$$\sum_{r \in \Pi} x_r r + \lambda u - v = 0$$

המקדם של u בצירוף לינארי זה הוא $x_u + \lambda > 0$. המקדם של v הוא $x_v - 1$. אם $x_v - 1 \geq 0$ אז אגף שמאל ב V^+ ואז נקבל כי $0 \in V^+$. סתירה. לכן $x_v - 1 < 0$ ואז נקבל

$$(1 - x_v)v = \sum_{u, v \neq r \in \Pi} x_r r + (x_u + \lambda)u$$

מכאן v הוא צירוף לינארי במקדמים $0 \leq$ של יתר איברי Π . סתירה למינימליות Π .
 נניח כי $-w_u(v) \in \phi^+$ ונקבל סתירה באופן דומה. ■

משפט 2.5 1. תהי $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית. אז יש מערכת חיובית יחידה המכילה את Π .

2. תהי ϕ^+ מערכת חיובית. אז ϕ^+ מכילה מערכת יסודית יחידה.

הוכחה:

1. תהי $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית. כיוון ש $\Pi = \{v_1, \dots, v_l\}$ בסיס של V , אפשר להגדיר V^+ באמצעות Π , ואז $\Pi \subseteq V^+ \cap \phi = \phi^+$ היא מערכת חיובית המכילה את Π . נניח כי V^{pos} היא תת-קבוצה המקיימת את התכונות 1, 2, 3 מההוכחה של משפט 2.3 המקיימת $\Pi \subseteq V^{\text{pos}} \cap \phi$. נראה כי

$$V^{\text{pos}} \cap \phi = V^+ \cap \phi$$

יהי $\xi \in \phi$ אז $\xi = \sum_{i=1}^l x_i v_i$ כאשר $x_i \geq 0$ לכל i או $x_i \leq 0$ לכל i . ברור כי במקרה הראשון $\xi \in \phi^+$ ובמקרה השני $-\xi \in \phi^+$. לכן

$$\phi^+ = V^+ \cap \phi = \left\{ \phi \ni \sum_{i=1}^l x_i v_i \mid x_i \geq 0 \forall i \right\}$$

כיוון ש $\Pi \subseteq V^{\text{pos}}$, אם $x_i > 0$ אז $x_i v_i \in V^{\text{pos}}$, ואילו אם $x_i < 0$ אז מתקיים $-x_i v_i \in V^{\text{pos}}$. יהי $\xi \in V^{\text{pos}} \cap \phi$. נכתוב $\xi = \sum_{i=1}^n x_i v_i$ כאשר x_i כולם מקיימים $x_i \geq 0$ או כולם מקיימים $x_i \leq 0$. במקרה השני נקבל $-\xi \in V^{\text{pos}}$ ולכן $0 \in V^{\text{pos}}$. סתירה. עכשיו ברור $V^{\text{pos}} \cap \phi = \left\{ \phi \ni \sum_{i=1}^l x_i v_i \mid x_i \geq 0 \forall i \right\}$ ולכן $V^{\text{pos}} \cap \phi = V^+ \cap \phi$. כנדרש.

2. תהי מערכת חיובית. נניח כי

$$\Sigma = \{u_1, \dots, u_l\} \subseteq \phi^+$$

$$\Pi = \{v_1, \dots, v_l\} \subseteq \phi^+$$

שתי מערכות יסודיות. צריך להוכיח $\Pi = \Sigma$. נכתוב $u_j = \sum_{i=1}^l x_{ij} v_i$ עם $x_{ij} \geq 0$ לכן $v_j = \sum_{i=1}^l y_{ij} u_i$ עם $y_{ij} \geq 0$ אז נקבל $I_l = \underbrace{(x_{ij}) \cdot (y_{ij})}_{\text{Transformation matrices}}$.

Transformation matrices

$$\sum_{j=1}^l \underbrace{x_{ij} y_{jk}}_{\geq 0} = \delta_{ik}$$

נניח כי $i \neq k$, ולכן $x_{ij} y_{jk} = 0$ לכל $1 \leq j \leq l$ ולכל $i \neq k$. נקבע i . יש $1 \leq j \leq l$ כך ש $x_{ij} > 0$ (כי המטריצה (x_{ij}) הפיכה) ואז $y_{jk} = 0$ לכל $k \neq i$ (ובהכרח $y_{ji} > 0$). אחרת המטריצה (y_{ij}) אינה הפיכה. אם יש $j_1 \neq j_2$ כך ש $0 < x_{ij_1}, x_{ij_2} \neq 0$ אז נקבל כי $y_{j_1 k} = y_{j_2 k} = 0$ לכל $k \neq i$ ולכן השורות ה- j_1 וה- j_2 של (y_{ij}) פרופורציוניות וזאת סתירה. לכן המטריצה (x_{ij}) היא מטריצת תמורה, במובן שבכל שורה שלה יש רק איבר אחד השונה מאפס. ע"י סידור מחדש של Π , אפשר להניח שמהמטריצה (x_{ij}) אלכסונית ואז גם (y_{ij}) כזאת. לכן $u_i = x_i v_i$ ל $i = 1, \dots, l$. כיוון ש $u_i, v_i \in \phi$ נקבל כי $x_i = \pm 1$ וכיוון ש $x_i > 0$ נקבל $x_i = 1$ ולכן $u_i = v_i$ לכל $1 \leq i \leq l$.

■

מסקנה 2.6 (מהוכחת משפט 2.3): תהי $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית, אז לכל $u, v \in \Pi$ עם $u \neq v$ מתקיים $(u, v) \leq 0$.

טענה 2.7 לכל $u \in \Pi \subseteq \phi^+$ מתקיים

$$w_u(\phi^+ \setminus \{u\}) = \phi^+ \setminus \{u\}$$

$$w_u(u) = -u$$

הוכחה: נניח כי $\xi \in \phi^+$ ו- $u \neq \xi$. נכתוב

$$\xi = \sum_{v \in \Pi} x_v v \quad x_v \geq 0$$

(מאחר ו- $\xi \neq u$, יש $v \neq u$ עם $x_v > 0$)

$$\phi \ni w_u(\xi) = \xi - \frac{2(u, \xi)}{(u, u)} u = \sum_{u \neq v \in \Pi} x_v v + \left(x_u - \frac{2(u, \xi)}{(u, u)} \right) u$$

כיוון שיש מקדם של איזשהו $v \neq u$, $\Pi \ni v \neq u$, $x_v > 0$ וכיוון ש- $w_u(\xi)$ איבר ב- ϕ , נקבל כי כל שאר המקדמים $0 \leq$. ולכן $w_u(\xi) \in \phi^+ \setminus \{u\}$ (למשל בגלל ש- $x_v > 0$ או לחלופין בגלל ש- $\xi = -u \in -\phi^+ \iff w_u(\xi) = u$).
הראנו $w_u(\phi^+ \setminus \{u\}) \subseteq \phi^+ \setminus \{u\}$. כיוון ש- $\phi^+ \setminus \{u\}$ סופית ו- w_u פונקציה חד-חד-ערכית, נקבל שוויון (אפשר גם להפעיל את w_u על ההכלה ולהשתמש בעובדה ש- $w_u^2 = \text{id}_V$). ■

משפט 2.8 נקבע $\Pi \subseteq \phi^+ \subseteq \phi$ מערכת שורשים יסודית. אז כל איבר ב- ϕ הוא צירוף לינארי של איברי Π במקדמים שלמים.

הוכחה: די להוכיח את המשפט ל- $\xi \in \Pi$. אם $\xi \in \Pi$, אז אין מה להוכיח. נניח כי $\xi \in \phi^+ \setminus \Pi$

$$\begin{aligned} \xi &= \sum_{v \in \Pi} x_v v & x_v &\geq 0 \\ 0 < \|\xi\|^2 &= \sum_{v \in \Pi} \underbrace{x_v}_{\geq 0} (\xi, v) \end{aligned}$$

לכן יש $u \in \Pi$ כך ש- $(\xi, u) > 0$. מאחר ו- $\xi \notin \Pi$, $\xi \neq u$ ולכן $w_u(\xi) \in \phi^+$ נתבונן ב-

$$\begin{aligned} \phi^+ \ni w_u(\xi) &= \xi - \frac{2(\xi, u)}{(u, u)} u \\ &= \sum_{u \neq v \in \Pi} x_v v + \left(x_u - \frac{2(\xi, u)}{(u, u)} \right) u \end{aligned}$$

הגדרה 2.9 הגובה של $\xi \in \phi^+$ הוא $h(\xi) = \sum_{v \in \Pi} x_v$.

מתקיים

$$\begin{aligned} h(w_u(\xi)) &= \sum_{u \neq v \in \Pi} x_v + \left(x_u - \frac{2(\xi, u)}{(u, u)} \right) \\ &= h(\xi) - \underbrace{\frac{2(\xi, u)}{(u, u)}}_{\geq 0} < h(\xi) \end{aligned}$$

הראנו כי לכל $\xi \in \phi^+$ יש $\xi' \in \phi^+$ כך ש $h(\xi') < h(\xi)$ אם $\xi' \in \Pi$ או $h(\xi') = 1$ ונעצור. אם $\xi' \in \phi^+ \setminus \Pi$, נחזור על התהליך ונמצא $\xi'' \in \phi^+$ כך ש $h(\xi'') < h(\xi')$. התהליך יסתיים כיוון ש ϕ^+ סופית. ברור עכשיו כי לכל $r \in \phi^+$ $h(r) \geq 1$ ו $h(r) = 1$ אם $r \in \Pi$.

כיוון ש ϕ^+ סופית, קבוצת הגבהים סופית. נפעיל אינדוקציה על $h(\xi)$. כיוון ש $h(w_u(\xi)) < h(\xi)$ באינדוקציה

$$w_u(\xi) = \sum_{v \in \Pi} y_v v \quad y_v \in \mathbb{Z}_{\geq 0}$$

$$w_u(\xi) = \xi - \frac{2(u, \xi)}{(u, u)} u$$

$$\xi = \sum_{v \in \Pi} y_v v + \underbrace{\frac{2(u, \xi)}{(u, u)} u}_{\in \mathbb{Z}}$$

■

כנדרש.

הגדרה 2.10 החבורה הנוצרת ע"י $\{w_r \mid r \in \phi\}$ נקראת חבורת Weyl של ϕ ומסומנת $W(\phi)$.

W פועלת על ϕ . הפעולה נאמנה, כלומר אם $w(\xi) = \xi$ לכל $\xi \in \phi$ אז $w = \text{id}_V$ (כיוון ש V פורשת את ϕ).

משפט 2.11 נקבע $\phi^+ \subseteq \phi \subseteq \Pi$ מערכת יסודית. אז

$$1. W \cdot \Pi = \phi$$

$$2. W = W_0 = \langle w_u \mid u \in \Pi \rangle$$

הוכחה: נראה כי $W_0 \cdot \Pi = \phi$. נניח כי $\xi \in \phi^+$. אם $\xi \in \Pi$ אז $\xi \in W_0 \cdot \Pi$. אם $\xi \in \phi^+ \setminus \Pi$ אז $\xi = \text{id}_V \cdot \xi \in W_0 \cdot \Pi$. בהוכחה של משפט 2.8 מצאנו שורש פשוט $u \in \Pi$ כך ש $h(w_u(\xi)) < h(\xi)$.

באינדוקציה על הגובה, $w_u(\xi) \in W_0 \cdot \Pi$. נפעיל עוד פעם:

$$\xi = w_u(w_u(\xi)) \in \underbrace{w_u \cdot W_0}_{=W_0, (u \in \Pi)} \cdot \Pi$$

נניח כי $-\xi \in \phi^+$. מהחלק הקודם יש $w \in W_0$, $w \in \Pi$ כך ש $-\xi = w(r)$. מכאן

$$\xi = w(-r) = w(w_r(r)) = \left(\underbrace{w w_r}_{\substack{\in W_0 \\ (r \in \Pi)}} \right) (r) \in W_0 \cdot \Pi$$

הראנו כי $\phi \subseteq W_0 \cdot \Pi \subseteq \phi$ ולכן $W_0 \cdot \Pi = \phi$.

נראה כי $W_0 = W$. די להראות כי לכל $\xi \in \phi$ מתקיים $w_\xi \in W_0$. נכתוב $\xi = w(s)$ כאשר $w \in W_0$ ו $s \in \Pi$. נראה $w_\xi = w \cdot w_s \cdot w^{-1}$:

$$\begin{aligned} (v \in V) \quad w \cdot w_s \cdot w^{-1}(v) &= w[w_s(w^{-1}(v))] \\ &= w \left[w^{-1}(v) - \frac{(s, w^{-1}(v))}{(s, s)} s \right] \\ &= w \left[w^{-1}(v) - \frac{(w(s), v)}{(w(s), w(s))} s \right] \\ &\quad \underbrace{w \text{ is an isometry}} \\ &= v - \frac{(w(s), v)}{(w(s), w(s))} w(s) \\ &= w_{w(s)}(v) = w_\xi(v) \end{aligned}$$

כיון ש $w, w_s, w^{-1} \in W_0$ גם $w_\xi \in W_0$. ■

הערה 2.12 המטריצות המייצגות של איברי W ביחס ל Π הן ב

$$GL_l(\mathbb{Z}) = \{X \in M_l(\mathbb{Z}) \mid \det X = \pm 1\}$$

$$(l = \dim V = |\Pi|)$$

דוגמאות

1. במערכת A_l

$$\begin{aligned} \mathbb{R}^{l+1} \supseteq V &= \left\{ \sum_{i=1}^{l+1} x_i e_i \in \mathbb{R}^{l+1} \mid \sum_{i=1}^{l+1} x_i = 0 \right\} \\ \phi &= \{v_{ij} = e_i - e_j \mid 1 \leq i \neq j \leq l+1\} \\ \Pi &= \{v_{12}, v_{23}, \dots, v_{l, l+1}\} \end{aligned}$$

נראה ש Π מערכת יסודית. (ברור ש Π בלתי תלויה לינארית ואפילו בסיס של V). נניח $i < j$

$$\begin{aligned} v_{ij} = e_i - e_j &= (e_i - e_{i+1}) + (e_{i+1} - e_{i+2}) + \dots + (e_{j-1} - e_j) \\ &= v_{i, i+1} + v_{i+1, i+2} + \dots + v_{j-1, j} \end{aligned}$$

נניח כי $i > j$ אז

$$v_{ij} = -v_{ji} = -v_{j, j+1} - v_{j+1, j+2} - \dots - v_{i-1, i}$$

כאן

$$\begin{aligned} \phi^+ &= \{v_{ij} \mid i < j\} \\ -\phi^+ = \phi^- &= \{v_{ij} \mid i > j\} \end{aligned}$$

חבורת Weyl נוצרת ע"י

$$\{w_{v_{i,i+1}} \mid 1 \leq i \leq l\}$$

נתאר את פעולת $w_{v_{i,i+1}}$ על הבסיס הסטנדרטי של $\mathbb{R}^{l+1}$:

$$\begin{aligned} w_{v_{i,i+1}}(e_j) &= e_j - \frac{2(e_j, v_{i,i+1})}{(v_{i,i+1}, v_{i,i+1})} v_{i,i+1} \\ &= e_j - (e_j, e_i - e_{i+1})(e_i - e_{i+1}) \\ &= e_j - (\delta_{ij} - \delta_{i+1,j})(e_i - e_{i+1}) \\ &= \begin{cases} e_j & j \neq i, i+1 \\ e_{i+1} & i = j \\ e_i & i+1 = j \end{cases} \end{aligned}$$

לכן $w_{v_{i,i+1}}$ פועל כמו תמורת החילוף $(i, i+1)$ בחבורת התמורות S_{l+1} . המטריצה

$$\cdot \begin{pmatrix} I_{i-1} & & & \\ & 0 & 1 & \\ & 1 & 0 & \\ & & & I_{l-i} \end{pmatrix} : w_{v_{i,i+1}}$$

ברור כי החבורה הנוצרת ע"י $w_{v_{i,i+1}} \in \text{Aut}_{\mathbb{R}}(\mathbb{R}^{l+1})$ איזומורפית ל S_{l+1} . נשים לב כי $V = (e_1 + e_2 + \dots + e_{l+1})^\perp$ וכן כי איברי S_{l+1} קובעים את $e_1 + \dots + e_{l+1}$ ולכן S_{l+1} פועלת ב V בצורה נאמנה. זה מראה שהעתקת הצמצום $\begin{matrix} S_{l+1} \rightarrow W \\ w \mapsto w|_V \end{matrix}$ היא איזומורפיזם ולכן $S_{l+1} \cong W$.

לבסוף נכתוב את האיזומורפיזם מפורשות:

$$\begin{aligned} S_{l+1} \ni \sigma &\mapsto w(\sigma) = (e_{\sigma(1)} \dots e_{\sigma(l+1)}) \\ w(\sigma) \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_{l+1} \end{pmatrix} &= \begin{pmatrix} x_{\sigma^{-1}(1)} \\ \vdots \\ x_{\sigma^{-1}(l+1)} \end{pmatrix} \end{aligned}$$

2. המערכת B_l .

$$V = \mathbb{R}^l$$

$$\phi = \{\pm e_i \pm e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\} \cup \{\pm e_i \mid 1 \leq i \leq l\}$$

$$u_{ij} = e_i + e_j, (i \neq j) \quad v_{ij} = e_i - e_j$$

$$\Pi = \{v_{12}, v_{23}, \dots, v_{l-1,l}, e_l\}$$

זהו בסיס ל V . נראה כי Π מערכת שורשים פשוטה.

$$v_{ij} = v_{i,i+1} + v_{i+1,i+2} + \dots + v_{j-1,j} \quad (i < j)$$

$$v_{ij} = -v_{ji} = -v_{j,j+1} - v_{j+1,j+2} - \dots - v_{i-1,i} \quad (i > j)$$

בנוסף

$$\begin{aligned} e_i &= (e_i - e_{i+1}) + (e_{i+1} - e_{i+2}) + \dots + (e_{l-1} - e_l) + e_l \\ &= v_{i,i+1} + v_{i+1,i+2} + \dots + v_{l-1,l} + e_l \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} u_{ij} &= e_i + e_j = v_{i,i+1} + v_{i+1,i+2} + \dots + v_{l-1,l} + 2e_l + \quad (i \neq j) \\ &\quad + v_{j,j+1} + v_{j+1,j+2} + \dots + v_{l-1,l} \\ -u_{ij} &= -e_i - e_j = \dots \end{aligned}$$

רואים עכשיו כי

$$\phi^+ = \{e_i - e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\} \cup \{e_i + e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\} \cup \{e_i \mid 1 \leq i \leq l\}$$

חבורת Weyl: נוצרת ע"י

$$\{w_{v_{i,i+1}} \mid 1 \leq i \leq l-1\} \cup \{w_{e_l}\}$$

ראינו כי $w_{v_{i,i+1}}$ פועל על הבסיס הסטנדרטי כמו החילוף $(i, i+1)$ ואלה יוצרים את S_l . מההגדרה של השיקוף מתקיים

$$w_{e_l}(e_j) = \begin{cases} e_j & j \neq l \\ -e_l & j = l \end{cases}$$

ל w_{e_l} הייצוג המטריצינוני $\begin{pmatrix} I_{l-1} & \\ & -1 \end{pmatrix}$. באותו אופן,

$$\rho_i = w_{e_i} \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_{i-1} \\ \vdots \\ x_l \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_{i-1} \\ -x_i \\ x_{i+1} \\ \vdots \\ x_l \end{pmatrix}$$

$\rho_l = w_{e_l}$ ו S_l נוצרת ע"י ρ_l .

$\{\rho_1, \dots, \rho_l\}$ יוצרים חבורה האיזומורפית ל $\mathbb{Z}_2^l$. נראה כי בזיהויים הנ"ל, S_l מנרמלת את $\mathbb{Z}_2^l$.

ל $\sigma \in S_l$ התאמנו

$$\sigma \mapsto w(\sigma) \in \langle w_{v_{i,i+1}} \rangle$$

תרגיל $w(\sigma) \rho_i w(\sigma)^{-1} = \rho_{\sigma(i)}$ (דומה למה שעשינו בהוכחה של משפט 2.11).
 לכן $|W| = 2^l \cdot l!$ ו $W \cong S_l \times \mathbb{Z}_2^l$

תרגיל: $W(C_l) \cong S_l \times \mathbb{Z}_2^l$

תרגיל: $W(D_l) \cong S_l \times \mathbb{Z}_2^{l-1}$

טענה 2.13 יהיו $r, s \in \phi$ בת"ל $(r \neq \pm s)$

1. אם $(r, s) > 0$ אז $r - s \in \phi$

2. אם $(r, s) < 0$ אז $r + s \in \phi$

הוכחה:

$$(r, s) = \|r\| \cdot \|s\| \cdot \cos \theta_{r,s}$$

$$\text{נסמן } A_{s,r} = \frac{2(s,r)}{(s,s)} \in \mathbb{Z}, A_{r,s} = \frac{2(r,s)}{(r,r)} \in \mathbb{Z}$$

$$\mathbb{Z} \ni A_{r,s} \cdot A_{s,r} = 4 \cos^2 \theta_{r,s} \in \{0, 1, 2, 3\}$$

נכתוב את טבלת האפשרויות לכך שמכפלה של שני מספרים שלמים היא בתחום $\{0, 1, 2, 3\}$ (נכתוב את המקרים עד כדי סימטריה, כדי לקבל את היתר יש להחליף את התפקידים של $A_{s,r}$ ו $A_{r,s}$):

$A_{r,s}$	$A_{s,r}$	$\theta_{s,r}$
0	0	$\pi/2$
1	1	$\pi/3$
-1	-1	$2\pi/3$
1	2	$\pi/4$
-1	-2	$3\pi/4$
1	3	$\pi/6$
-1	-3	$5\pi/6$

טבלה 1: טבלת האפשרויות למכפלה

לפי הטבלה:

1. אם $(r, s) > 0$ (אז גם $A_{r,s} > 0$) אז $A_{r,s} = 1$ (או $A_{s,r} = 1$) ואז

$$\phi \ni w_r(s) = s - \frac{2(r,s)}{(r,r)}r = s - A_{r,s}r = s - r$$

(ואם $A_{s,r} = 1$ אז נקבל $r - s \in \phi$ ולכן $r - s \in \phi$ ולכן גם $s - r \in \phi$)

2. אם $(r, s) < 0$ אז $(r, -s) > 0$ ולכן $(r, -s) \in \phi$ ולכן $r + s = r - (-s) \in \phi$.

■

יהיו $r, s \in \phi$ בת"ל ($r \neq \pm s$). נסתכל על הוקטורים הבאים:

$$-pr + s, \dots, -2r + s, -r + s, s, r + s, 2r + s, \dots, qr + s$$

נניח כי $p, q \geq 0$ מקסימליים כך ש $pr + s, qr + s \in \phi$.

טענה 2.14 לכל $-p \leq i \leq q$, $ir + s \in \phi$.

הוכחה: נניח בשלילה כי יש $-p < i < q$ כך $ir + s \notin \phi$. כיוון ש $-pr + s, qr + s \in \phi$ נמצא $-p < j' \leq i < i' < q$ כך ש $j'r + s \notin \phi$, אבל $(i' + 1)r + s \in \phi$.
 אבל $(j' - 1)r + s \in \phi$. מתקיים לכן $(i' + 1)r + s - r \notin \phi$. כלומר $((i' + 1)r + s, r) \leq 0$, 2.13. לכן מטענה 2.13, $(i' + 1)r + s - r \notin \phi$.

$$(i' + 1) \|r\|^2 + (s, r) \leq 0$$

באופן דומה $(j' - 1)r + s + r \notin \phi$ ולכן שוב מטענה 2.13, $(j' - 1)r + s + r \notin \phi$. כלומר

$$(j' - 1) \|r\|^2 + (s, r) \geq 0$$

קעת נקבל $j' \leq i' \iff j' - 1 < i' + 1 \iff (j' - 1) \|r\|^2 < (i' + 1) \|r\|^2 \iff (j' - 1) \|r\|^2 + (s, r) < (i' + 1) \|r\|^2 + (s, r) \leq 0$. סתירה. ■

הגדרה 2.15 קבוצת השורשים $(ir + s)_{-p \leq i \leq q}$ נקראת שרשרת r דרך s .

טענה 2.16 בסימונים הנ"ל שרשרת r דרך s נשמרת תחת השיקוף w_r . מתקיים $p - q = \frac{2(r, s)}{(r, r)}$. האורך המקסימלי של שרשרת הוא 4.

הוכחה:

$$\begin{aligned} \phi \ni w_r(ir + s) &= -ir + w_r(s) \\ &= -ir + \left(s - \frac{2(r, s)}{(r, r)} \cdot r \right) \\ &= \left(\underbrace{-i - \frac{2(r, s)}{(r, r)}}_{\in \mathbb{Z}} \right) r + s \\ &= j(i)r + s \end{aligned}$$

שייך לשרשרת. השרשרת סופית ו w_r חד-חד-ערכית ולכן w_r מעביר את השרשרת לעצמה. כיוון ש $-i - \frac{2(r, s)}{(r, r)}$ יורד כאשר i עולה, w_r הופך את השרשרת. בפרט

$$\left(-q - \frac{2(r, s)}{(r, r)} \right) r + s = -pr + s$$

ע"י השוואת מקדמי r נקבל $p - q = \frac{2(r,s)}{(r,r)}$
 נתבונן בשרשרת r דרך $s' = -pr + s$

$$s', r + s', 2r + s', \dots, (p + q)r + s'$$

כאן $q' = p + q$, $p' = 0$ ולכן

$$p + q = p' - q' = \frac{2(r, s')}{(r, r)}$$

$(r \neq \pm s')$

ראינו בהוכחה של טענה 2.13 כי $\frac{2(r, s')}{(r, r)} \in \{0, \pm 1, \pm 2, \pm 3\}$ ולכן אורך השרשרת הוא

$$p + q + 1 = \left| \frac{2(r, s')}{(r, r)} \right| + 1 \leq 4$$

■

דוגמאות

1. A_l - כאן שרשרת היא שרשרת באורך ≥ 2 . כי כאן לשני שורשים $s = e_i - e_j$,
 $r = e_i - e_j$

$$\frac{2(r, s)}{(r, r)} = (r, s) \in \{0, \pm 1\}$$

למשל שרשרת כזאת:

$$e_i - e_j, \underbrace{e_i - e_j + (e_j - e_k)}_{e_i - e_k}$$

$(i < j) \quad (j < k)$

2. B_l - שרשרת היא באורך 3 לכל היותר:

$$\{\pm e_i \pm e_j \mid 1 \leq i < j \leq l\} \cup \{\pm e_i\}_{i=1}^l$$

(תרגיל: לבדוק שהאורך הוא לכל היותר 3)

דוגמה לשרשרת באורך 3:

$$e_i - e_j, \underbrace{(e_i - e_j) + e_j}_{e_i}, \underbrace{(e_i - e_j) + 2e_j}_{e_i + e_j}$$

$(i < j)$

3. G_2 - ניתן להשיג את האורך המקסימלי 4:

$$s = 2e_2 - e_1 - e_3$$

$$r = e_1 - e_2$$

$$s, \underbrace{s+r}_{e_2-e_3}, \underbrace{s+2r}_{e_1-e_3}, \underbrace{s+3r}_{2e_1-e_2-e_3}$$

טענה 2.17 נגדיר

$$\phi^* = \left\{ h_r = \frac{2r}{(r,r)} \mid r \in \phi \right\} \subseteq V$$

זאת מערכת שורשים הנקראת המערכת הדואלית ל ϕ .

מתקיים $\phi^{**} = (\phi^*)^* = \phi$. מתקיים ל $r, s \in \phi$, $\|r\| > \|s\| \iff \|h_r\| < \|h_s\|$.

הוכחה: כיוון ש h_r הוא כפולה בסקלר של r , גם ϕ^* פורשת את V .

$$\frac{2(h_r, h_s)}{(h_r, h_r)} = \frac{2 \cdot \frac{4(r,s)}{\|r\|^2 \|s\|^2}}{\frac{4\|r\|^2}{\|r\|^4}} = \frac{2(r,s)}{(s,s)} \in \mathbb{Z}$$

בנוסף

$$\begin{aligned} w_{h_r}(h_s) &= h_s - \frac{2(h_r, h_s)}{(h_r, h_r)} h_r = \frac{2s}{(s,s)} - \frac{2(r,s)}{(s,s)} \cdot \frac{2r}{(r,r)} \\ &= \frac{2}{(s,s)} \left(s - \frac{2(r,s)}{(r,r)} r \right) = \frac{2w_r(s)}{(s,s)} = \frac{2w_r(s)}{(w_r(s), w_r(s))} = h_{w_r(s)} \in \phi^* \end{aligned}$$

אם $\lambda h_r \in \phi^*$ אז $\lambda h_r = h_s$ ולכן $\frac{2\lambda r}{(r,r)} = \frac{2s}{(s,s)}$ ובפרט r, s פרופורציוניים ולכן $r = \pm s$ ואז $h_r = \pm h_s$ ולכן $\lambda = \pm 1$. נבדוק ש $\phi^{**} = \phi$:

$$h_{h_r} = \frac{2h_r}{(h_r, h_r)} = \frac{2 \cdot \frac{2r}{(r,r)}}{4 \frac{(r,r)}{\|r\|^2 \cdot \|r\|^2}} = r$$

■

דוגמאות

1. A_l דואלית לעצמה:

$$h_{e_i - e_j} = \frac{2(e_i - e_j)}{(e_i - e_j, e_i - e_j)} = e_i - e_j$$

2. B_l דואלית ל C_l :

$$h_{\pm e_i \pm e_j} = \frac{2(\pm e_i \pm e_j)}{(\pm e_i \pm e_j, \pm e_i \pm e_j)} = \pm e_i \pm e_j$$

$$(i < j)$$

$$h_{\pm e_i} = \frac{\pm 2e_i}{(\pm e_i, \pm e_i)} = \pm 2e_i$$

3. G_2 לא דואלית ל G_2 אבל בדפי התרגיל הוגדר איזומורפיזם של מערכות שורשים. מסתבר ש G_2 איזומורפית למערכת הדואלית שלה.

4. D_l דואלית לעצמה לפי אותו חישוב כמו של B_l .

הגדרה 2.18 $r, s \in \phi$ עם $r \neq \pm s$ נסמן

$$n_{r,s} = A_{r,s} \cdot A_{s,r} = \frac{2(r,s)}{(r,r)} \cdot \frac{2(s,r)}{(s,s)} \in \{0, 1, 2, 3\}$$

נניח כי $r, s \in \Pi$. כאן $(r,s) \leq 0$. נכתוב טבלה לאפשרויות של $A_{r,s}, A_{s,r}$ (עד כדי סימטריה, כלומר החלפת תפקידי $A_{r,s}$ ו $A_{s,r}$):

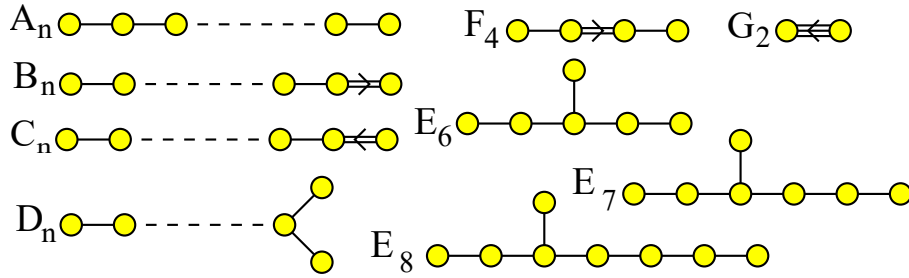
$A_{r,s}$	$A_{s,r}$
0	0
-1	-1
-1	-2
-1	-3

טבלה 2: האפשרויות של $A_{r,s}, A_{s,r}$

אם $\frac{2(r,s)}{\|r\|^2} = \frac{2(r,s)}{\|s\|^2} = -1$ (כלומר, כאשר $n_{r,s} = 1$ אז $\|r\| = \|s\|$ או $n_{r,s} = 2$ אז $\frac{2(r,s)}{\|r\|^2} = -1, \frac{2(r,s)}{\|s\|^2} = -2$ (או להפך), כלומר $\frac{\|r\|^2}{\|s\|^2} = 2$ או $\frac{\|s\|^2}{\|r\|^2} = 2$ (כלומר $\frac{\|r\|}{\|s\|} = \sqrt{2}$ או $\frac{\|s\|}{\|r\|} = \sqrt{2}$), או $n_{r,s} = 3$ אז $\frac{\|r\|}{\|s\|} = \sqrt{3}$ או $\frac{\|s\|}{\|r\|} = \sqrt{3}$.

דיאגרמת דינקין (Dynkin) של ϕ

$\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית. נקח גרף שקודקודיו הם בהתאמה עם Π . ל $r, s \in \Pi$ שונים נקשר את r ל s ב $n_{r,s} = \frac{4(r,s)^2}{\|r\|^2 \|s\|^2}$ צלעות. כאשר $n_{r,s} > 1$, ראינו כי לאחד השורשים נורמה גדולה מהשני. במקרה הזה, נסמן גם חץ המצביע לשורש בעל הנורמה הגדולה יותר.

איור 1: דיאגרמות דינקין של מערכות שורשים מוכרות. בציור החץ מופנה מהשורש עם האורך הגדול לשורש עם האורך הקטן.

הערה 2.19 קיים מושג של מערכת שורשים אי-פריקה: זאת מערכת שורשים שלא ניתן להציגה כאיחוד של שתי תת-מערכות שורשים ניצבות. מסתבר שאלו דיאגרמות דינקין של מערכות השורשים האי-פריקות (לא נוכיח ולא נשתמש בזה).

2.2 פונקציית האורך

$W = W(\phi), \Pi \subseteq \phi$
 ל $w \in W$ נגדיר $l(w)$ להיות האורך של מכפלה מינימלית של שיקופים פשוטים אשר שווה ל w .
 ל $w \in W$ נגדיר

$$\begin{aligned} \phi_w^+ &= \phi^+ \cap w^{-1}(\phi^-) \\ &= \{\xi \in \phi^+ \mid w(\xi) \in \phi^-\} \\ n(w) &= |\phi_w^+| \end{aligned}$$

למה 2.20 יהיו $r \in \Pi, w \in W$

1. אם $w^{-1}(r) \in \phi^+$ אז $n(w_r w) = n(w) + 1$

2. אם $w^{-1}(r) \in \phi^-$ אז $n(w_r w) = n(w) - 1$

3. אם $w(r) \in \phi^+$ אז $n(w w_r) = n(w) + 1$

4. אם $w(r) \in \phi^-$ אז $n(w w_r) = n(w) - 1$

הוכחה: לפי טענה 2.7 מתקיים $w_r(\phi^+ \setminus \{r\}) = \phi^+ \setminus \{r\}$ ולכן גם $w_r(\phi^- \setminus \{-r\}) = \phi^- \setminus \{-r\}$. לכן w_r מחליף סימן לשני שורשים בדיוק ואלה הם $\pm r$.

$$\begin{aligned} \phi_{w_r w}^+ &= \phi^+ \cap w^{-1} w_r(\phi^-) \\ &= \phi^+ \cap w^{-1}((\phi^- \setminus \{-r\}) \cup \{r\}) \\ &= (\phi^+ \cap w^{-1}(\phi^- \setminus \{-r\})) \cup (\phi^+ \cap \{w^{-1}(r)\}) \end{aligned}$$

1. נניח כי $w^{-1}(r) \in \phi^+$, אז $w^{-1}(-r) \in \phi^-$ ואז

$$\phi^+ \cap w^{-1}(\phi^- \setminus \{-r\}) = \phi^+ \cap w^{-1}(\phi^-) = \phi_w^+$$

לכן

$$\phi_{w_r w}^+ = \phi_w^+ \cup \{w^{-1}(r)\}$$

$$.n(w_r w) = n(w) + 1 \text{ ולכן}$$

2. אם $w^{-1}(r) \in \phi^-$ נקבל

$$\begin{aligned} \phi_{w_r w}^+ &= (\phi^+ \cap w^{-1}(\phi^- \setminus \{-r\})) \cup (\phi^+ \cap \{w^{-1}(r)\}) \\ &= \underbrace{(\phi^+ \cap w^{-1}(\phi^-))}_{w^{-1}(-r) \in \phi^+} \setminus (\{w^{-1}(-r)\}) \\ &= \phi_w^+ \setminus (\{w^{-1}(-r)\}) \end{aligned}$$

$$.n(w_r w) = n(w) - 1 \text{ ולכן}$$

כדי להראות את 3, 4, נבצע חישוב דומה לקודם:

$$\begin{aligned} \phi_{w w_r}^+ &= \phi^+ \cap w_r w^{-1}(\phi^-) \\ &= w_r [w_r(\phi^+) \cap w^{-1}(\phi^-)] \\ &= w_r [(\{-r\} \cup w_r(\phi^+ \setminus \{r\})) \cap w^{-1}(\phi^-)] \\ &= w_r [((\phi^+ \setminus \{r\}) \cap w^{-1}(\phi^-)) \cup (\{-r\} \cap \{w^{-1}(\phi^-)\})] \end{aligned}$$

וממשיכים באופן דומה לקודם. ■

משפט 2.21 $l(w) = n(w)$

הוכחה: נרשום $w = w_{r_1} w_{r_2} \cdots w_{r_k}$ כאשר $r_1, \dots, r_k \in \Pi$ ו $k = l(w)$

$$\begin{aligned} n(w) &= n((w_{r_1} \cdots w_{r_{k-1}}) \cdot w_{r_k}) \\ &= n(w_{r_1} \cdots w_{r_{k-1}}) \pm 1 \\ &\leq n(w_{r_1} \cdots w_{r_{k-1}}) + 1 \\ &\leq n(w_{r_1} \cdots w_{r_{k-2}}) + 2 \\ &\leq \dots \\ &\leq n(w_{r_1}) + k - 1 = k = l(w) \end{aligned}$$

לכן $n(w) \leq l(w)$

נניח בשלילה כי $n(w) < l(w)$. לכן בשרשרת אי-השוויונים יש לפחות אי-שוויון חזק אחד. לכן יש j כך ש

$$n((w_{r_1} \cdots w_{r_j}) \cdot w_{r_{j+1}}) = n(w_{r_1} \cdots w_{r_j}) - 1$$

לפי למה 2.20 זה מחייב $w_{r_1} \cdots w_{r_j}(r_{j+1}) \in \phi^-$. מתקיים $r_{j+1} \in \phi^+ \setminus \{r_j\}$ כי אחרת $r_{j+1} = r_j$ ואז $w_{r_j} w_{r_{j+1}} = 1$ וזה מקצר את המכפלה של w ב-2 וזו סתירה. לכן $w_{r_j}(r_{j+1}) \in \phi^+ \setminus \{r_j\} \subseteq \phi^+$. לכן קיים $i < j$ כך ש $w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}(r_{j+1}) \in \phi^+$ וכך $w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}(r_{j+1}) = r_i$. מכאן $w_{r_i} [w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}(r_{j+1})] \in \phi^-$ ש במקרה כזה ראינו (ראו סוף ההוכחה של משפט 2.11) כי

$$\begin{aligned} w_{r_i} &= w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} w_{r_{j+1}} (w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j})^{-1} \\ &= w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} w_{r_{j+1}} w_{r_j} \cdots w_{r_{i+1}} \\ &\implies \\ w_{r_i} w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} &= w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} w_{r_{j+1}} \end{aligned}$$

נציב ב- w :

$$\begin{aligned} w &= w_{r_1} w_{r_2} \cdots w_{r_{i-1}} (w_{r_i} \cdots w_{r_j}) \cdot w_{r_{j+1}} \cdots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} w_{r_2} \cdots w_{r_{i-1}} (w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} w_{r_{j+1}}) \cdot w_{r_{j+1}} \cdots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} w_{r_2} \cdots w_{r_{i-1}} w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} \cdot w_{r_{j+2}} \cdots w_{r_k} \end{aligned}$$

■ וזו מכפלה קצרה יותר (ב-2 איברים). סתירה.

מסקנה 2.22 נניח כי $w(\Pi) = \Pi$ אז $w = 1$.

הוכחה: כיוון שכל איבר ב- ϕ^+ הוא צירוף לינארי של איברי Π במקדמים $0 \leq$, נסיק כי $w(\phi^+) = \phi^+$ ואז

$$\begin{aligned} l(w) = n(w) &= |\phi_w^+| = |\phi^+ \cap w^{-1}(\phi^-)| \\ &= |w(\phi^+) \cap \phi^-| \\ &= |\phi^+ \cap \phi^-| = 0 \end{aligned}$$

■ וזה מחייב $w = 1$.

הערה 2.23 נזכר כי $W(A_l) \cong S_{l+1}$. כאן

$$\begin{aligned} \phi^+ &= \{e_i - e_j \mid 1 \leq i < j \leq l+1\} \\ \phi^- &= \{e_i - e_j \mid 1 \leq j < i \leq l+1\} \end{aligned}$$

ויש איזומורפיזם $\sigma \mapsto w(\sigma)$. במקרה זה $l(w(\sigma)) = n(w(\sigma))$ הוא אורך הקצר ביותר של σ כמכפלת חילופים, שגם שווה למספר הזוגות (i, j) עם $i < j$ כך ש $\sigma(i) > \sigma(j)$.

משפט 2.24 1. תהי $\phi \subseteq \Pi$ מערכת יסודית. אז לכל $w \in W$ גם $w(\Pi) \subseteq \phi$ היא מערכת יסודית.

2. לכל שתי מערכות יסודיות $\Pi_1, \Pi_2 \subseteq \phi$ יש $w \in W$ יחיד כך ש $w(\Pi_1) = \Pi_2$.

הוכחה:

1. ברור כי $W(\Pi)$ בת"ל. יהי $\xi \in \phi$. נכתוב $\xi = w(\xi')$, כאשר $\xi' \in \phi$. נכתוב

$$\xi' = \sum_{r \in \Pi} x_r \cdot r$$

או $x_r \geq 0$ או $x_r \leq 0$ לכל $r \in \Pi$.

$$\xi = \sum_{w(r) \in \Pi} x_r \cdot w(r)$$

כל המקדמים $0 \leq$ או $0 \geq$.

נרצה להראות קצת יותר. תהי ϕ^+ מערכת השורשים החיוביים (היחידה) המכילה את Π . ראינו כי $\phi^+ = \phi \cap V^+$ כאשר $V^+ \subseteq V$ הוא סגור ביחס לחיבור, לכפל בסקלר חיובי, וכן כך ש $V = V^+ \cup V^- \cup \{0\}$. ברור כי $w(V^+) = w(V^+) \cup w(V^-) \cup \{0\}$ ולכן V^+

$$\phi \cap w(V^+) = w(\phi \cap V^+) = w(\phi^+) \supseteq w(\Pi)$$

לכן $w(\phi^+)$ היא המערכת החיובית היחידה המכילה את המערכת היסודית $w(\Pi)$.

2. נניח כי $\Pi_1 \subseteq \phi_1^+$, $\Pi_2 \subseteq \phi_2^+$ (המערכות החיוביות המתאימות). נוכיח את הטענה באינדוקציה על

$$n = |\phi_1^+ \cap \phi_2^-|$$

אם $n = 0$ אז $\phi_1^+ \subseteq \phi_2^+$ ולכן מיחידות המערכת השורשים החיובית המכילה את Π_1 נקבל כי $\phi_1^+ = \phi_2^+$. מיחידות המערכת השורשים המוכלת ב ϕ_1^+ נקבל $\Pi_1 = \Pi_2$ ולכן הטענה נכונה ע"י בחירת $w = 1$.

נניח כי $n \geq 1$. נראה כי $\Pi_1 \cap \phi_2^-$ לא ריקה. אחרת $\Pi_1 \subseteq \phi_2^+$. כאן $\phi_1^+ \subseteq \phi_2^+$ ולכן $\phi_1^+ = \phi_2^+$ ומכאן $\phi_1^+ \cap \phi_2^-$ ריקה. סתירה.

נבחר $r \in \Pi_1 \cap \phi_2^-$ נתבונן ב

$$\begin{aligned} w_r(\phi_1^+) \cap \phi_2^- &= w_r(\phi_1^+ \setminus \{r\} \cup \{r\}) \cap \phi_2^- \\ &= (\phi_1^+ \setminus \{r\} \cup \{-r\}) \cap \phi_2^- \\ &= \underbrace{(\phi_1^+ \setminus \{r\})}_{-r \in \phi_2^+} \cap \phi_2^- \\ &= (\phi_1^+ \cap \phi_2^-) \setminus \{r\} \end{aligned}$$

ולכן

$$|w_r(\phi_1^+) \cap \phi_2^-| = |(\phi_1^+ \cap \phi_2^-) \setminus \{r\}| = n - 1$$

באינדוקציה (כיוון ש $w_r(\phi_1^+)$ היא המערכת החיובית היחידה שמכילה את $w_r(\Pi_1)$), יש $w' \in W$ כך ש $\Pi_2 = w'(w_r(\phi_1^+))$. נקח $w = w'w_r$.

לבסוף, אם $w_1(\Pi_1) = \Pi_2$, $w_2(\Pi_1) = \Pi_2$ אז $w_2^{-1}w_1(\Pi_1) = \Pi_1$. ממסקנה 2.22 נובע כי $w_2^{-1}w_1 = 1$ ולכן $w_2^{-1}w_1 = 1$.

■

מסקנה 2.25 מספר המערכות היסודיות ב ϕ הוא $|W|$.

משפט 2.26 נקבע מערכת יסודית $\phi \supseteq \phi^+ \supseteq \Pi$. יש איבר יחיד $w_0 \in W$ כך ש

$$w_0(\phi^+) = \phi^-$$

w_0 הוא מסדר 2. הוא בעל אורך מקסימלי מבין איברי W . מתקיים $l(w) = \frac{1}{2}|\phi|$.

הוכחה: $-\Pi \subseteq \phi^-$ היא מערכת יסודית והמערכת החיובית היחידה המכילה את $-\Pi$ היא ϕ^- . ממשפט 2.24 יש $w_0 \in W$ כך ש $w_0(\Pi) = -\Pi$ ולכן ברור ש $w_0(\phi^-) = \phi^+$. נניח כי $w'_0 \in W$ גם מקיים $w'_0(\phi^+) = \phi^-$. מההוכחה של משפט 2.24, היא המערכת היסודית החלקית ל- ϕ^- . זה מחייב ש $w'_0(\Pi) = -\Pi$. מהיחידות במשפט 2.24, $w'_0 = w_0$.

ברור כי $w_0^2(\Pi) = \Pi$. שוב מהיחידות במשפט 2.24 נקבל $w_0^2 = 1$.

$$\begin{aligned} l(w_0) = n(w_0) &= |\phi^+ \cap w_0^{-1}(\phi^-)| \\ &= |w_0(\phi^+) \cap \phi^-| \\ &= |\phi^- \cap \phi^-| = |\phi^-| = \frac{1}{2}|\phi| \end{aligned}$$

וזו המקסימום שיכול להתקבל שכן הקבוצה $\phi^+ \cap w_0^{-1}(\phi^-)$ היא קבוצה חלקית ל- ϕ^+ , ולכן לכל היותר מגודל ϕ^+ .

■

דוגמה

A_l ב

$$w_0 = \begin{pmatrix} 0 & & & 1 \\ & & 1 & \\ & \dots & & \\ 1 & & & 0 \end{pmatrix}_{(l+1) \times (l+1)}$$

מתקיים

$$\begin{aligned} w_0(e_i - e_j) &= e_{l+1-i} - e_{l+1-j} \\ i < j &\iff l+1-i > l+1-j \\ e_i - e_j \in \phi^+ &\iff e_{l+1-i} - e_{l+1-j} \in \phi^- \end{aligned}$$

ולכן $w_0(\phi^+) = \phi^-$.

2.3 יוצרים ויחסים בחבורת Weyl

נקבע $\phi \subseteq \Pi$ מערכת יסודית. לכל $r, s \in \Pi$ יהי $m_{r,s}$ הסדר של האיבר $w_r w_s$ ב W $(r \in \Pi$ לכל $m_{r,r} = 1)$.

משפט 2.27 W היא החבורה הנוצרת ע"י $\{w_r \mid r \in \Pi\}$ עם היחסים $(w_r w_s)^{m_{r,s}} = 1$ לכל $r, s \in \Pi$.

הוכחה: תהי $F(\Pi)$ החבורה החופשית על איברי Π . נסמן ל $r \in \Pi$ את היוצר המתאים ל w'_r .

תהי $R \subseteq F(\Pi)$ תת-החבורה הנורמלית הקטנה ביותר ביותר אשר מכילה את הקבוצה

$$\{(w'_r w'_s)^{m_{r,s}} \mid r, s \in \Pi\}$$

יש הומומורפיזם על (ויחיד)

$$\begin{aligned} F(\Pi) &\rightarrow W \\ w'_r &\mapsto w_r \end{aligned}$$

לכל $x \in \Pi$ ברור ש Rx חלקית לגרעין. לכן יש הומומורפיזם על

$$F(\Pi)/R \rightarrow W$$

המשפט אומר שזה איזומורפיזם.

נניח כי $w_{r_1} \cdots w_{r_k} = 1$ כאשר $r_i \in \Pi$ ללא חזרות רצופות. צריך להראות $w'_{r_1} \cdots w'_{r_k} \in R$ ההוכחה באינדוקציה על k . הבסיס $k = 0$ טריוואלי. כיוון ש $\det w_{r_i} = -1$, נקבל כי $(-1)^k = 1$ ולכן $k = 2m$ זוגי. נרשום

$$\underbrace{w_{r_1} \cdots w_{r_{m+1}}}_{m+1 \text{ terms}} = \underbrace{w_{r_{2m}} \cdots w_{r_{m+2}}}_{m-1 \text{ terms}}$$

ולכן $n(w_{r_1} \cdots w_{r_{m+1}}) = l(w_{r_{2m}} \cdots w_{r_{m+2}}) \leq m-1 < m+1$ כמו בהוכחה של משפט 2.21 בדבר $l = n$, יש $i < j \leq m$ כך ש

$$w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} (r_{j+1}) = r_i$$

וכמו בהוכחה זו נסיק כי

$$w_{r_i} w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} = w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j} w_{r_{j+1}}$$

זהו יחס באורך $2(j-i+1) \leq 2m = k$

אם $2(j-i+1) < k$, נפעיל אינדוקציה ואז

$$w'_{r_i} w'_{r_{i+1}} \cdots w'_{r_j} = w'_{r_{i+1}} \cdots w'_{r_j} w'_{r_{j+1}} \pmod{R} \quad (2)$$

$$\begin{aligned} 1 &= w_{r_1} \cdots w_{r_k} = w_{r_1} \cdots w_{r_{i-1}} (w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_{j+1}}) w_{r_{j+1}} \cdots w_{r_{2m}} \\ &= w_{r_1} \cdots w_{r_{i-1}} (w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}) w_{r_{j+2}} \cdots w_{r_k} \end{aligned}$$

באינדוקציה

$$w'_{r_1} \cdots w'_{r_{i-1}} \left(w'_{r_{i+1}} \cdots w'_{r_j} \right) w'_{r_{j+2}} \cdots w'_{r_k} \in R$$

ולפי (2) נקבל

$$\begin{aligned} R \ni w'_{r_1} \cdots w'_{r_{i-1}} \left(w'_{r_{i+1}} \cdots w'_{r_j} \underbrace{w'_{r_{j+1}} w'_{r_{j+1}}}_1 \right) w'_{r_{j+2}} \cdots w'_{r_k} &= \\ = w'_{r_1} \cdots w'_{r_{i-1}} \left(w'_{r_i} w'_{r_{i+1}} \cdots w'_{r_j} w'_{r_{j+1}} \right) w'_{r_{j+2}} \cdots w'_{r_k} \end{aligned}$$

נניח כי $j - i + 1 = m$. זה ייתכן רק כאשר $i = 1, j = m$ ואז

$$w_{r_2} \cdots w_{r_m} (r_{m+1}) = r_1 \quad (3)$$

נצמיד את השוויון

$$w_{r_1} \cdots w_{r_k} = 1$$

ב w_{r_1} ונקבל

$$w_{r_2} \cdots w_{r_k} w_{r_1} = 1$$

נחזור על הארגומנט: או $w'_{r_2} \cdots w'_{r_k} w'_{r_1} \in R$ או $w'_{r_3} \cdots w'_{r_{m+1}} (r_{m+2}) = r_2$ במקרה הראשון נצמיד ב w'_{r_1} (כזכור R תת-חבורה נורמלית) ונקבל $w'_{r_1} w'_{r_2} \cdots w'_{r_k} \in R$.

במקרה השני

$$w_{r_2} = (w_{r_3} \cdots w_{r_{m+1}}) w_{r_{m+2}} (w_{r_{m+1}} \cdots w_{r_3})$$

(לפי הזהות $w = w s w^{-1} \iff w(s) = r$ בסוף ההוכחה של משפט 2.11) לכן

$$w_{r_3} \cdots w_{r_{m+2}} = w_{r_2} w_{r_3} \cdots w_{r_{m+1}}$$

נכפול ב $w_{r_3} w_{r_2}$ מצד שמאל ונקבל

$$w_{r_3} w_{r_2} w_{r_3} \cdots w_{r_{m+2}} = w_{r_4} \cdots w_{r_{m+1}}$$

$$\implies$$

$$w_{r_3} w_{r_2} w_{r_3} \cdots w_{r_{m+2}} w_{r_{m+1}} \cdots w_{r_4} = 1$$

נחזור על הארגומנט: או

$$w'_{r_3} w'_{r_2} w'_{r_3} \cdots w'_{r_{m+2}} w'_{r_{m+1}} \cdots w'_{r_4} \in R$$

או (האנלוג של (3))

$$w_{r_2} w_{r_3} \cdots w_{r_m} (r_{m+1}) = r_3 \quad (4)$$

במקרה הראשון,

$$\begin{aligned} w'_{r_3} w'_{r_2} w'_{r_3} \cdots w'_{r_{m+2}} &= w'_{r_4} \cdots w'_{r_{m+1}} \pmod{R} \\ w'_{r_3} \cdots w'_{r_{m+2}} &= w'_{r_2} w'_{r_3} w'_{r_4} \cdots w'_{r_{m+1}} \pmod{R} \end{aligned} \quad (5)$$

כמו קודם

$$\begin{aligned} 1 &= w_{r_1} \cdots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} \cdot (w_{r_2} \cdots w_{r_{m+1}}) \cdot w_{r_{m+2}} \cdots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} \cdot (w_{r_3} \cdots w_{r_{m+2}}) \cdot w_{r_{m+2}} \cdots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} \cdot (w_{r_3} \cdots w_{r_{m+1}}) \cdot w_{r_{m+3}} \cdots w_{r_k} \end{aligned}$$

באינדוקציה נקבל

$$w'_{r_1} \cdot (w'_{r_3} \cdots w'_{r_{m+1}}) \cdot w'_{r_{m+3}} \cdots w'_{r_k} \in R$$

ומשוויון 5 נקבל $w'_{r_1} \cdots w'_{r_k} \in R$

במקרה השני, נסיק מ(3) ו(4) כי $r_1 = r_3$

נחזור על הארגומנט שוב ושוב אז או שנוכיח כמו קודם כי $w'_{r_1} \cdots w'_{r_k} \in R$ כי יכולנו להפעיל אינדוקציה ואם זה לא יצליח, נקבל לבסוף

$$r := r_1 = r_3 = r_5 = \cdots = r_{2m-1}$$

נחזור על כל הצעדים האלה ל

$$w_{r_2} \cdots w_{r_m} \cdot w_{r_1} = 1$$

אם באיזה שלב הוכח המשפט, אז טוב. אחרת נקבל

$$s := r_2 = r_4 = \cdots = r_{2m}$$

אז

$$\begin{aligned} w'_{r_1} \cdots w'_{r_{2m}} &= w'_r w'_s w'_r w'_s \cdots w'_r w'_s \\ &= (w'_r w'_s)^m \end{aligned}$$

וכן

$$(w_r w_s)^m = 1$$

■ ולכן $w'_{r_1} \cdots w'_{r_{2m}} = (w'_r w'_s)^{m_{r,s} e} \in R$ ולכן $m_{r,s} \mid m$

משפט 2.28 חבורת Weyl היא החבורה הנוצרת ע"י $\{w_r \mid r \in \phi\}$ עם היחסים $w_r^2 = 1$ ו $w_r w_s w_r = w_{w_r(s)}$ לכל $r, s \in \phi$

הוכחה: תהי $F(\phi)$ החבורה החופשית על ϕ . נסמן את היוצרים ב $\{w'_r\}_{r \in \phi}$. תהי $S \subseteq F(\phi)$ תת-החבורה הנורמלית הקטנה ביותר אשר מכילה את $w'_r w'_s w'_r (w'_{w_r(s)})^{-1}$ לכל $r, s \in \phi$. המשפט אומר ש $F(\phi)/S \cong W$. נראה כי $F(\phi)/S$ נוצרת ע"י $\{w'_r S \mid r \in \Pi\}$. יהי $r \in \phi$. ממשפט 2.11 יש

$$r_1, \dots, r_k, s \in \Pi$$

כך ש $w_{r_1} \cdots w_{r_k}(s) = r$ שוב פעם מסוף ההוכחה של משפט 2.11 נובע ש

$$w_r = w_{r_1} \cdots w_{r_k} \cdot w_s \cdot w_{r_k} \cdots w_{r_1}$$

מתקיים

$$w'_{r_k} w'_s w'_{r_k} \equiv w'_{w_{r_k}(s)} \pmod{S}$$

$\implies$

$$\begin{aligned} w'_{r_{k-1}} (w'_{r_k} w'_s w'_{r_k}) w'_{r_{k-1}} &\equiv w'_{r_{k-1}} w'_{w_{r_k}(s)} w'_{r_{k-1}} \pmod{S} \\ &\equiv w'_{w_{r_{k-1} w_{r_k}(s)}} \pmod{S} \end{aligned}$$

וכך נמשיך. לבסוף

$$\begin{aligned} w'_{r_1} \cdots (w'_{r_k} w'_s w'_{r_k}) \cdots w'_{r_1} &\equiv w_{w_{r_1} \cdots w_{r_k}(s)} \pmod{S} \\ &\equiv w_r \pmod{S} \end{aligned}$$

זה מראה ש $F(\phi)/S$ נוצרת ע"י תמונת $\{w'_r \mid r \in \Pi\}$ מודולו S . נניח כי $w_{\xi_1} \cdots w_{\xi_n} = 1$ כאשר $\xi_1, \dots, \xi_n \in \phi$. צ"ל $w'_{\xi_1} \cdots w'_{\xi_n} \in S$. נכתוב את w_{ξ_i} כמכפלת שיקופים ביחס לשורשים מ Π ונ"ל לגבי w'_{ξ_i} . לכן יש $r_1, \dots, r_k \in \Pi$ כך ש

$$\begin{aligned} w'_{\xi_1} \cdots w'_{\xi_n} &= w'_{r_1} \cdots w'_{r_k} \pmod{S} \\ \implies 1 &= w_{\xi_1} \cdots w_{\xi_n} = w_{r_1} \cdots w_{r_k} \end{aligned}$$

ואפשר להניח שאין חזרות. צריך להוכיח כי $w'_{r_1} \cdots w'_{r_k} \in S$. ההוכחה באינדוקציה על k . הבסיס $k=0$ טריוואלי. בדיוק כמו קודם $k=2m$ ויש $i < j \leq m$ כך ש

$$w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}(r_{j+1}) = r_i$$

ולכן

$$w_{r_i} = (w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}) w_{r_{j+1}} (w_{r_j} \cdots w_{r_{i+1}})$$

כמו קודם

$$\begin{aligned} (w'_{r_{i+1}} \cdots w'_{r_j}) w'_{r_{j+1}} (w'_{r_j} \cdots w'_{r_{i+1}}) &\equiv w'_{w_{r_{i+1}} \cdots w_{r_j}(r_{j+1})} \pmod{S} \\ &\equiv w'_{r_i} \pmod{S} \end{aligned}$$

מכאן

$$\begin{aligned} w'_{r_i} w'_{r_{i+1}} \dots w'_{r_j} &\equiv w'_{r_{i+1}} \dots w'_{r_j} w'_{r_{j+1}} \pmod{S} \\ &\implies \\ w_{r_i} w_{r_{i+1}} \dots w_{r_j} &= w_{r_{i+1}} \dots w_{r_j} w_{r_{j+1}} \end{aligned} \quad (6)$$

ולכן

$$\begin{aligned} 1 &= w_{r_1} \dots w_{r_k} = w_{r_1} \dots w_{r_{i-1}} (w_{r_i} \dots w_{r_j}) w_{r_{j+1}} \dots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} \dots w_{r_{i-1}} (w_{r_{i+1}} \dots w_{r_j} w_{r_{j+1}}) w_{r_{j+1}} \dots w_{r_k} \\ &= w_{r_1} \dots w_{r_{i-1}} (w_{r_{i+1}} \dots w_{r_j}) w_{r_{j+2}} \dots w_{r_k} \end{aligned}$$

ומהנחת האינדוקציה נקבל כי

$$w'_{r_1} \dots w'_{r_{i-1}} (w'_{r_{i+1}} \dots w'_{r_j}) w'_{r_{j+2}} \dots w'_{r_k} \in S$$

מ(6) נקבל $w'_{r_1} \dots w'_{r_k} \in S$ ולכן קיבלנו $F(\phi)/S \cong W$ (ע"י ההעתקה $w_r \mapsto w'_r$), $r \in \phi$. ■

דוגמאות

1. A_l כאן $W \cong S_{l+1}$.

$$\Pi = \{e_1 - e_2, e_2 - e_3, \dots, e_l - e_{l+1}\} \subseteq \{e_i - e_j \mid 1 \leq i \neq j \leq l+1\} = \phi$$

וראינו את ההתאמה

$$\underbrace{w_{e_i - e_{i+1}}}_{\in W} \leftrightarrow \underbrace{(i, i+1)}_{\in S_{l+1}}$$

$m_{i,j} =$ הסדר של האיבר $w_{e_i - e_{i+1}} \cdot w_{e_j - e_{j+1}}$ ב $\mathcal{W}$ אז

$$m_{i,j} = \begin{cases} 2 & |i-j| \geq 2 \\ 3 & |i-j| = 1 \implies (k, k+1)(k+1, k+2) = (k, k+1, k+2) \\ 1 & i = j \end{cases}$$

S_{l+1} היא החבורה נוצרת ע"י $\sigma_i = (i, i+1)$ עם היחסים

$$\begin{cases} \sigma_i^2 = 1 \\ (\sigma_i \sigma_{i+1})^3 = 1 \\ (\sigma_i \sigma_{i-1})^3 = 1 \\ (\sigma_i \sigma_j)^2 = 1 & |i-j| \geq 2 \end{cases}$$

.G₂ .2

$$\begin{aligned} \Pi &= \{a = e_1 - e_2, b = 2e_2 - e_1 - e_3\} \subseteq \\ &\subseteq \phi \subseteq V = \{(x_1, x_2, x_3) \in \mathbb{R}^3 \mid x_1 + x_2 + x_3 = 0\} \end{aligned}$$

אפשר לממש את W במייצב של $\text{GL}_3(\mathbb{Z})$ ב

$$\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$w_a = \begin{pmatrix} 0 & 1 & \\ 1 & 0 & \\ & & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{aligned} w_b(v) &= v - \frac{2(b, v)}{(b, b)}b \\ &= \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} - \frac{2 \left(\begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -1 \\ 2 \\ -1 \end{pmatrix} \right)}{6} \begin{pmatrix} -1 \\ 2 \\ -1 \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} - \frac{1}{3}(-x_1 + 2x_2 - x_3) \begin{pmatrix} -1 \\ 2 \\ -1 \end{pmatrix} \\ &= \frac{1}{3} \begin{pmatrix} 2x_1 + 2x_2 - x_3 \\ 2x_1 - x_2 + 2x_3 \\ -x_1 + 2x_2 + 2x_3 \end{pmatrix} \\ &= \frac{1}{3} \begin{pmatrix} 2 & 2 & -1 \\ 2 & -1 & 2 \\ -1 & 2 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} \\ &\implies w_b = \frac{1}{3} \begin{pmatrix} 2 & 2 & -1 \\ 2 & -1 & 2 \\ -1 & 2 & 2 \end{pmatrix} \end{aligned}$$

מתקיים

$$\begin{aligned} w_a^2 &= w_b^2 = I_3 \\ w_a w_b &= \frac{1}{3} \begin{pmatrix} 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \\ -1 & 2 & 2 \end{pmatrix} & (w_a w_b)^2 &= \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \\ (w_a w_b)^3 &= \frac{1}{3} \begin{pmatrix} -1 & 2 & 2 \\ 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \end{pmatrix} & (w_a w_b)^4 &= \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix} \\ (w_a w_b)^6 &= I_3 \end{aligned}$$

מכאן $\langle w_a w_b \rangle \subseteq W$ תת-חבורה ציקלית מסדר 6. מתקיים

$$w_a (w_a w_b) = w_b$$

ולכן W נוצרת ע"י $\left\{ \underbrace{w_a}_{\text{ord}=2}, \underbrace{w_a w_b}_{\text{ord}=6} \right\}$.
נשים לב כי $\langle w_a \rangle$ פועלת על $\langle w_a w_b \rangle$:

$$w_a (w_a w_b) w_a^{-1} = w_a (w_a w_b) w_a = w_b w_a = (w_a w_b)^{-1}$$

לכן

$$\underbrace{\langle w_a w_b \rangle}_{\cong \mathbb{Z}_6} \rtimes \langle w_a \rangle \cong D_{12}$$

החיתוך טריוואלי כי $\det w_a = -1$ ואילו $\det (w_a w_b) = 1$.
נתבונן באיבר

$$(w_a w_b)^3 = \frac{1}{3} \begin{pmatrix} 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \\ -1 & 2 & 2 \end{pmatrix}$$

נסתכל לאן איברי Π עוברים תחת העתקה זו

$$a \mapsto \frac{1}{3} \begin{pmatrix} -1 & 2 & 2 \\ 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 \\ -1 \\ 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} = -a$$

$$b \mapsto \frac{1}{3} \begin{pmatrix} -1 & 2 & 2 \\ 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1 \\ 2 \\ -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ -2 \\ 1 \end{pmatrix} = -b$$

קיבלנו כי $(w_a w_b)^3$ מעביר כל שורש חיובי לשורש שלילי. כלומר, זהו האיבר היחיד $w_0 = (w_a w_b)^3$ לפי משפט 2.26.

2.4 פירוש גיאומטרי

תהי $V \subseteq \phi$ מערכת שורשים במרחב מכפלה פנימית. נקבע $\phi^+ \subseteq \phi$. לכל $r \in \phi$ נסמן

$$H_r = \langle r \rangle^\perp = \{v \in V \mid (v, r) = 0\}$$

תת-מרחב של V מקו-מימד 1 (על מישור). נסמן

$$E = V \setminus \left(\bigcup_{r \in \phi^+} H_r \right) = \bigcap_{r \in \phi^+} (V \setminus H_r)$$

E קבוצה פתוחה ב- V . נכתוב

$$V \setminus H_r = \{v \in V \mid (v, r) > 0\} \cup \{v \in V \mid (v, r) < 0\}$$

יהי $\bar{\varepsilon} = (\varepsilon_1, \dots, \varepsilon_n)$ (כאשר $\phi^+ = \{r_1, \dots, r_n\}$, $|\phi^+| = n$ ו- $\varepsilon_i \in \{\pm 1\}$ ונסמן גם $\varepsilon_i = \varepsilon_{r_i}$) נסמן

$$C_{\bar{\varepsilon}} = \{v \in V \mid \text{sign}(v, r) = \varepsilon_r, \forall r \in \phi^+\}$$

זאת אולי קבוצה ריקה, כי ϕ^+ בד"כ תלויה לינארית.

מתקיים $E = \bigcup_{C_{\bar{\varepsilon}} \neq \emptyset} C_{\bar{\varepsilon}}$. קל לראות כי $C_{\bar{\varepsilon}}$ פתוחה וקשירה. אם $u, v \in C_{\bar{\varepsilon}}$ אז

$$[u, v] = \{tu + (1-t)v \mid 0 \leq t \leq 1\} \subseteq C_{\bar{\varepsilon}}$$

מתקיים כי $E = \bigcup_{C_{\bar{\varepsilon}} \neq \emptyset} C_{\bar{\varepsilon}}$ איחוד זר של קבוצות פתוחות וקשירות. אלה הם המרכיבים הקשירים של E . אלה הם החדרים (Chambers) של E (המתאימים ל- ϕ).

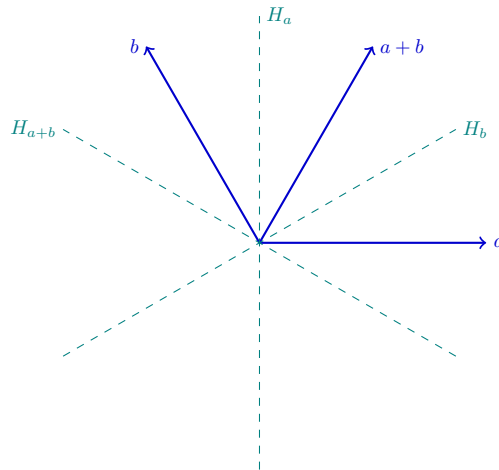
נתון חדר C . על מישור H_r (קיר קיר (Wall) של C אם $H_r \cap \partial C$ אינו מוכל בתת-מרחב חלקי ממש ל- H_r).

דוגמא

$$\phi^+ = \left\{ \underbrace{e_1 - e_2}_a, \underbrace{e_2 - e_3}_b, \underbrace{e_1 - e_3}_{a+b} \right\}, \phi = A_2$$

$$2 \cos \theta = (a, b) = -1 \implies \theta = 120^\circ$$

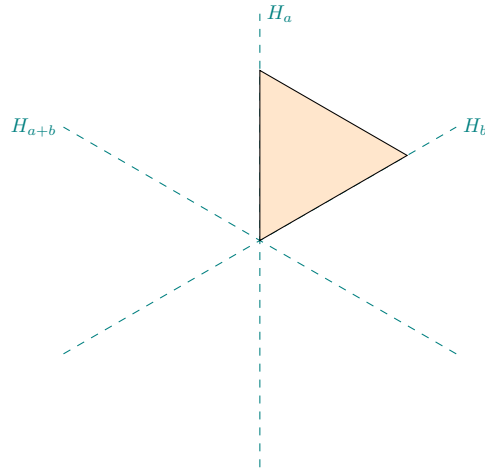
A_2

איור 2: הדגמת המושגים על A_2 .

A_2

איור 3: H_a ו- H_b קירות של החדר בציור, אך H_{a+b} אינו כזה.

באופן כללי תהי $\phi \subseteq \phi^+ \subseteq \Pi$ מערכת יסודית. נסמן $\Pi = \{r_1, \dots, r_l\}$. נגדיר

$$C_\Pi = \{v \in V \mid (v, r_i) > 0, i = 1, \dots, l\}$$

ברור כי לכל $v \in C_\Pi$ ו- $r \in \phi^+$ מתקיים $(v, r) > 0$, ולכן בסימונים הקודמים $C_\Pi = C_{(1,1,\dots,1)}$. לכן זהו חדר (לא ריק. החדר היסודי המתאים ל- Π).

נראה כי הקירות של C_Π הם בדיק העל מישורים H_{r_i} , $1 \leq i \leq l$. הוכחה:

$$H_{r_i} \cap \partial C_\Pi = \{v \in V \mid (v, r_i) = 0 \mid (v, r_j) = 0 \forall j \neq i\}$$

נניח בשלילה כי $H_{r_i} \cap \partial C_\Pi$ מוכל בתת-מרחב חלקי ממש ל- H_{r_i} , ולכן יש $v_0 \in V \setminus \mathbb{R}r_i$ כד

$$H_{r_i} \cap \partial C_\Pi \subseteq v_0^\perp$$

נכתוב $v_0 = \sum_{t=1}^l x_t r_t$. לכל $j \neq i$ נבחר $v^j \in V$ כך ש

$$(v^j, r_j) = 1$$

$$\forall j \neq j' \quad (v^j, r_{j'}) = 0$$

בפרט $(v^j, r_i) = 0$. ברור ש $v^j \in H_{r_i} \cap \partial C_\Pi$. בפרט מתקיים $(v^j, v_0) = 0$. מצד שני

$$0 = (v^j, v_0) = \left(v^j, \sum_{t=1}^l x_t r_t \right) = \sum_{t=1}^l x_t (v^j, r_t) = x_j$$

כלומר $x_j = 0$ לכל $j \neq i \iff v_0 = x_i r_i$. בסתירה.
 עתה יהי $\Pi \setminus \phi^+ \in H_r$. נראה כי H_r אינו קיר של C_Π . נכתוב $r = \sum_{i=1}^l \lambda_i r_i$ עם $\lambda_i \geq 0$, לכל i ולפחות 2 מקדמים > 0 .
 נניח כי $v \in H_r \cap \partial C_\Pi$

$$0 = (v, r) = \sum_{i=1}^l \underbrace{\lambda_i}_{\geq 0} \underbrace{(v, r_i)}_{\geq 0}$$

מכאן $\lambda_i (v, r_i) = 0$ ולכן $(v, r_i) = 0$ (ל i עבורם $\lambda_i > 0$). תנאים אלה מגדירים מרחב חלקי ממש ל H_r (כמובן $(v, r) = 0$). ■

אפשר לאפיין את איברי Π באמצעות C_Π : אלה הם בדיוק כל השורשים ב ϕ , אשר מאונכים לקירות של C_Π ומצביעים בכיוון C_Π (במובן שהמכפלה הפנימית שלהם עם איברי C_Π חיובית).

בפירוט נניח כי $r \in \phi$ מאונך לאיזשהו קיר של C_Π ולכן $r \in H_{r_i}^\perp = \mathbb{R}r_i$ לאיזשהו $1 \leq i \leq l$. כלומר $r = \lambda r_i$ ולכן $r = \pm r_i$. נאמר כי r מצביע בכיוון C_Π אם $(r, v) > 0$ לכל $v \in C_\Pi$. לכן r_i מצביע בכיוון C_Π .

טענה 2.29 פועלת טרנזיטיבית על קבוצת החדרים.

הוכחה: נקבע $\Pi \subseteq \phi^+$ כמו קודם. באופן כללי, לכל $r \in \phi$ ו $w \in W$ מתקיים $w(H_r) = H_{w(r)}$.

$$(v, r) = 0 \iff (w(v), w(r)) = 0$$

כיון ש $w(V) = V$,

$$\begin{aligned} w(H_r) &= \{w(v) \mid (v, r) = 0\} \\ &= \{w(v) \mid (w(v), w(r)) = 0\} \\ &= \{v \mid (v, w(r)) = 0\} = H_{w(r)} \end{aligned}$$

לכן

$$w(E) = w\left(V \setminus \left(\bigcup_{r \in \phi} H_r\right)\right) = V \setminus \left(\bigcup_{r \in \phi} H_r\right) = E$$

כיון ש w הומיאומורפיזם, w מעביר מרכיב קשיר של E למרכיב קשיר של E . קל לבדוק גם כי $w(C_{\bar{\varepsilon}}) = C_{w(\bar{\varepsilon})}$.

$$\begin{aligned} w(C_{\bar{\varepsilon}}) &= \{w(v) \in V \mid \text{sign}(v, r) = \varepsilon_r, \forall r \in \phi^+\} \\ &= \{v \in V \mid \text{sign}(v, w(r)) = \varepsilon_r, \forall r \in \phi^+\} \\ &= \{v \in V \mid \text{sign}(v, r) = \varepsilon_{w(r)}, \forall r \in \phi^+\} \end{aligned}$$

[כאן מגדירים ε_r להיות ε_r אם $r \in \phi^+$ ו $-\varepsilon_{-r}$ אם $r \in \phi^-$ ומגדירים $w(\bar{\varepsilon})$ ע"י $[r \in \phi^+ \text{ ל } w(\bar{\varepsilon})_r = \varepsilon_{w(r)}$
 לכן w גם מעביר קירות של חדר לקירות של חדר.]

טרנזיטיביות יהי C חדר. יהי $v \in C$. נתבונן ב $W \cdot v$. כזכור $\phi^+ \cap V^+ = \phi^+$ ו V^+ מגדיר יחס סדר מלא על V . נבחר $v' \in W \cdot v$ גדול ביותר ביחס לסדר. נראה כי $v' \in C_\Pi$. יהי $r \in \Pi$

$$w_r(v') \in W \cdot v$$

ולכן $w_r(v') \leq v'$ כלומר

$$\begin{aligned} v' - \frac{2(v', r)}{(r, r)} r &\leq v' \\ \iff \\ -\frac{2(v', r)}{(r, r)} r &\leq 0 \\ \iff (r \in \phi^+) \\ -\frac{2(v', r)}{(r, r)} &\leq 0 \\ \iff \\ (v', r) &\geq 0 \end{aligned}$$

מתקיים $\langle w(v), r \rangle = (v', r) \neq 0$ (כי $\langle v, w(r) \rangle \neq 0$ כי $v \in C \subseteq E$ ולכן $(v', r) > 0$). נכתוב $C_\Pi \ni v' = w'(v) \in w'(C)$. לכן $C_\Pi \cap w'(C)$ לא ריק. זהו חיתוך של שני חדרים וזה מחייב ש $C_\Pi = w'(C)$, $C = w'^{-1}(C_\Pi)$. ■

יהי C חדר ויהי $w \in W$ כך ש $C = w(C_\Pi)$. ברור כי $w(C_\Pi) = C_{w(\Pi)}$. מערכת יסודית. ראינו כי הקירות של C_Π הם $\{w(H_r)\}$ כאשר $\{H_r\}$ קירות של C_Π , כלומר $r \in \Pi$ לכן אפשר לאפיין את $w(\Pi)$ באמצעות $C = w(C_\Pi)$: זאת קבוצת השורשים ב ϕ שמאונכים לאישהו קיר של C ומצביעים לכיוון C . זה מראה שכל חדר C קובע באופן יחיד מערכת יסודית $\Pi' \subseteq \phi$ כך ש $C = C_{\Pi'}$.

מסקנה 2.30 ההתאמה $\Pi' \mapsto C_{\Pi'}$ היא חד־חד־ערכית ועל.

מסקנה 2.31 פעולת W על קבוצת החדרים היא טרנזיטיבית ופשוטה, כלומר המייצב של כל חדר הוא טריוואלי.

הוכחה: יהי C חדר ויהי $w \in W$ כך ש $w(C) = C$. תהי $\Pi \subseteq \phi$ המערכת היסודית המתאימה ל C , אז $C = C_\Pi$.

$$C = w(C) = w(C_\Pi) = C_{w(\Pi)}$$

לכן $C_\Pi = C_{w(\Pi)}$ ומכאן $w(\Pi) = \Pi$ ומכאן, ממשפט 2.24, $w = 1$. ■

משפט 2.32 יהי C חדר. אז $\overline{C}$ מכיל איבר אחד בדיוק מכל מסלול של פעולת חבורת Weyl על המרחב V .

הוכחה: יהי $v \in V$. המסלול של v הוא $W \cdot v$. יש חדר C' כך ש $\bar{C}' \in W$. יהי $w' \in W$ כך ש $C' = w'(C)$, לכן $w'(v) \in \bar{C}$. יהיו $w_1, w_2 \in W$ כך ש $w_1(v) = v_1$ ו $w_2(v) = v_2$. צריך להוכיח $v_1 = v_2$. נכתוב

$$\underbrace{w_2 w_1^{-1}}_w(v_1) = v_2$$

נוכיח באינדוקציה על האורך של w , כי אם $w(v_1) = v_2$, כאשר $v_1, v_2 \in \bar{C}$ אז $v_1 = v_2$. נקבע מערכת יסודית $\Pi \subseteq \phi$ כך ש $C = C_\Pi$. אם $l(w) = 0$ אז $w = 1$ ואז $v_1 = v_2$. נניח $l(w) > 0$, ראינו שהאורך של w שווה למספר השורשים החיוביים שעוברים לשליליים ע"י w , ולכן קיים $r \in \Pi$ כך ש $w(r) \in \phi^-$. $v_1 \in \bar{C}_\Pi$ ולכן $(v_1, r) \geq 0$. $v_2 \in \bar{C}_\Pi$, $-w(r) \in \phi^+$ ולכן $(v_2, -w(r)) \geq 0$ כלומר $(v_2, w(r)) \leq 0$. אבל

$$0 \leq (v_1, r) = (w(v_1), w(r)) = (v_2, w(r)) \leq 0$$

ולכן $(v_1, r) = 0$, ולכן בפרט $w_r(v_1) = v_1$ ואז $w_r(v_1) = v_2$. כיוון ש $w(r) \in \phi^-$, ראינו כי (למה 2.20) $l(w_r) = l(w) - 1$. באינדוקציה נקבל $v_1 = v_2$. ■

דוגמא

$$\Pi = \{e_i - e_{i+1} \mid 1 \leq i \leq l-1\} \cup \{2e_l\} \subseteq \mathbb{R}^l, \Pi \subseteq C_l$$

$$C_\Pi = \left\{ v = \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_l \end{pmatrix} \mid x_1 > x_2 > \dots > x_l > 0 \right\}$$

$W \cong S_l \times \mathbb{Z}_2^l$. $\sigma \in S_l$ ממומשת ע"י מטריצת התמורה $w(\sigma)$ כך ש $w(\sigma)(e_i) = e_{\sigma(i)}$

$$\begin{aligned} w(\sigma)(C_\Pi) &= \left\{ v = \begin{pmatrix} x_{\sigma^{-1}(1)} \\ \vdots \\ x_{\sigma^{-1}(l)} \end{pmatrix} \mid x_1 > x_2 > \dots > x_l > 0 \right\} \\ &= \left\{ v = \begin{pmatrix} y_1 \\ \vdots \\ y_l \end{pmatrix} \mid y_{\sigma(1)} > y_{\sigma(2)} > \dots > y_{\sigma(l)} > 0 \right\} \end{aligned}$$

איברי $\mathbb{Z}_2^l$ ממומשים ב W כך: נבחר $\varepsilon_1, \dots, \varepsilon_l = \pm 1$, $\varepsilon = (\varepsilon_1, \dots, \varepsilon_l)$ ממומש כאיבר

$$w(\varepsilon) \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \varepsilon_1 x_1 \\ \vdots \\ \varepsilon_n x_n \end{pmatrix}$$

$$\begin{aligned}
w(\varepsilon)(C_\Pi) &= \left\{ v = \begin{pmatrix} \varepsilon_1 x_1 \\ \vdots \\ \varepsilon_n x_l \end{pmatrix} \mid x_1 > x_2 > \cdots > x_l > 0 \right\} \\
&= \left\{ v = \begin{pmatrix} y_1 \\ \vdots \\ y_l \end{pmatrix} \mid \varepsilon_1 y_1 > \varepsilon_2 y_2 > \cdots > \varepsilon_l y_l > 0 \right\}
\end{aligned}$$

2.5 תת-חבורות פרבוליות של W

תהי $\phi \subseteq V$ מערכת שורשים במרחב מכפלה פנימית. נקבע מערכת יסודית $\Pi \subseteq \phi$. תהי $J \subseteq \Pi$ תת-קבוצה. נסמן

$$\begin{aligned}
V_J &= \text{span}_{\mathbb{R}} J \subseteq V \\
\phi_J &= \phi \cap V_J \\
W_J &= \langle w_r \mid r \in J \rangle \subseteq W
\end{aligned}$$

טענה 2.33 ϕ_J היא מערכת שורשים ב- V_J . $J \subseteq \phi_J$ היא מערכת יסודית. חבורת Weyl של ϕ_J היא W_J .

הוכחה: לפי הבנייה, J הוא בסיס של V_J . כמובן, $J \subseteq \phi_J$. לכל $r, s \in \phi_J$

$$\phi \ni w_r(s) = s - \frac{2(r, s)}{(r, r)} r \in \text{span}_{\mathbb{R}} \{r, s\} \subseteq V_J$$

לכן $w_r(\phi_J) \subseteq \phi_J$. זה מראה $w_r(s) \in \phi \cap V_J = \phi_J$ לכל $s \in \phi_J$. שתי התכונות הנוספות בהגדרת מערכת שורשים נכונות לכל שני איברים מ- ϕ ובפרט נכונות לכל שני איברים מ- ϕ_J . מההגדרה, כל איבר ב- ϕ_J הוא צירוף לינארי של איברי J . כיוון ש- $J \subseteq \Pi$, נסיק כי כל המקדמים $0 \leq$ או כולם ≥ 0 . לכן $J \subseteq \phi_J$ מערכת יסודית. אנו יודעים כי $W(\phi_J)$ נוצרת ע"י השיקופים המתאימים למערכת יסודית המוכלת ב- ϕ_J ולכן $W(\phi_J) = W_J$ נוצרת ע"י $\{w_r \mid r \in J\}$, כלומר $W(\phi_J) = W_J$. ■

הגדרה 2.34 $W_J \subseteq W$ נקראת תת-חבורה פרבולית.

טענה 2.35 אם $J, K \subseteq \Pi$ שונות אז גם $W_J \neq W_K$.

הוכחה: נניח כי $W_J = W_K$. נניח כי $r \in K$ אז $w_r \in W_K$ ולכן $w_r \in W_J$. אם $r' \in J$ אז

$$\begin{aligned}
w_{r'}(x) &= x - \frac{2(x, r')}{(r', r')} r' \\
&\implies \\
w_{r'}(x) - x &\in V_J \\
w_{r'}(x) &\equiv x \pmod{V_J}
\end{aligned}$$

מכאן, לכל $w \in W_J$ מתקיים $w(x) \equiv x \pmod{V_J}$ (לכל $x \in V$), ובפרט $w_r(x) - x \in V_J$ לכל $x \in V$. נציב $x = r$ ונקבל

$$\begin{aligned} w_r(r) &= -r \\ \implies \\ -2r &\in V_J \\ \implies \\ r &\in V_J \end{aligned}$$

כלומר r הוא צירוף לינארי של איברים מ- J . כיוון ש- $r \in \Pi$, $J \subseteq \Pi$, נסיק כי $r \in J$. ■

טענה 2.36 תהי $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית. נניח כי $v \in C_\Pi$. נניח כי $w \in W$ מייצב את v : כלומר $w(v) = v$. נגדיר

$$J = \{r \in \Pi \mid (r, v) = 0\} = \Pi \cap v^\perp$$

אז w הוא מכפלה של שיקופים ביחס לאיברי J , כלומר $w \in W_J$.

הוכחה: באינדוקציה על $l(w)$. אם $l(w) = 0$ אז $w = 1$ ואין מה להוכיח. נניח כי $l(w) > 0$, אז יש $r \in \Pi$ כך ש- $w(r) \in \phi^-$. כמו בהוכחה של טענה 2.32, מתקיים $(v, r) = 0$ ולכן $w_r(v) = v$ ולכן $ww_r(v) = v$ שוב מלמה 2.20, $l(ww_r) = l(w) - 1$. באינדוקציה נקבל כי $ww_r \in W_J$. כמו כן, $r \in J$ ואז $w_r \in W_J$ ולכן $w \in W_J$. ■

הערה 2.37 נניח כי $w \neq 1$, אז קיבלנו מההוכחה כי $J \neq \emptyset$. נכליל:

משפט 2.38 נתון $w \in W$ נסמן

$$U = \{v \in V \mid w(v) = v\}$$

אז w הוא מכפלה של שיקופים ביחס לשורשים מ- $U^\perp$.

הוכחה: אפשר להניח ש- $w \neq 1$. נוכיח באינדוקציה את הטענה הבאה:

טענה 2.39 נניח כי $w(v_1) = v_1, \dots, w(v_k) = v_k$ אז w הוא מכפלה של שיקופים ביחס לשורשים המאונכים ל- $v_1, \dots, v_k$.

האינדוקציה היא על k (ואז נקח $\{v_1, \dots, v_k\}$ להיות קבוצה בת"ל מקסימלית ש- w שומר איבר איבר. קבוצה זו היא בסיס של U).

עבור $k = 1$ הטענה נובעת מהטענה הקודמת (כאשר נקח $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית כך ש- $v_1 \in \overline{C_\Pi}$).

עבור $k > 1$ נבחר $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית כך ש- $v_k \in \overline{C_\Pi}$. מהטענה הקודמת, $w \in W_J$, כאשר $J = \Pi \cap v_k^\perp \neq \emptyset$. נתבונן ב- V_J ו- ϕ_J ונפרק $V = V_J \oplus V_J^\perp$. כמובן, $v_k \in V_J^\perp$. נפרק

$$v_i = \underbrace{v'_i}_{\in V_J} + \underbrace{v''_i}_{\in V_J^\perp} \quad 1 \leq i \leq k$$

(כאשר $v_k'' = v_k, v_k' = 0$)
 W_J היא חבורת Weyl של ϕ_J שהיא מערכת שורשים ב V_J . $w \in W_J$ מייצב את $v_1, \dots, v_{k-1}$.
 כיוון ש $w \in W_J$, ברור כי $w(v) = v$ לכל $v \in V_J^\perp$. לכן $w(v_i'') = v_i''$ לכל i . ומכיוון ש $w(v_i) = v_i$ לכל i , נסיק כי $w(v_i') = v_i'$, $1 \leq i \leq k-1$.
 באינדוקציה, w הוא מכפלה של שיקופים ביחס לאיברים מ ϕ_J שהם מאונכים ל $v_1', \dots, v_{k-1}'$.
 כיוון שאיברי ϕ_J ניצבים ל $V_J^\perp$, הם גם ניצבים ל $v_1'', \dots, v_{k-1}''$. לכן w הוא מכפלה של שיקופים ביחס לשורשים מ ϕ_J המאונכים ל $v_1, \dots, v_k$. בסה"כ: w הוא מכפלה של שיקופים ביחס לשורשים המאונכים ל $v_1, \dots, v_k$.
 ■

משפט 2.40 נקבע מערכת יסודית $\Pi \subseteq \phi$ ותהינה $J, K \subseteq \Pi$ (לא ריקות). אז

$$1. \langle W_J, W_K \rangle = W_{J \cup K}$$

$$2. W_J \cap W_K = W_{J \cap K}$$

הוכחה:

1. ברור.

2. ברור כי $W_{J \cap K} \subseteq W_J, W_K$ ולכן גם $W_{J \cap K} \subseteq W_J \cap W_K$. להפך, נניח כי $w \in W_J \cap W_K$. לכן w מייצב כל וקטור ב $V_J^\perp$ וכל וקטור ב $V_K^\perp$ ולכן מייצב כל וקטור ב $V_J^\perp + V_K^\perp$. נוכיח כי

$$V_J^\perp + V_K^\perp = V_{J \cap K}^\perp$$

ההכלה $\subseteq$ ברורה.

$$\begin{aligned} \dim(V_J^\perp + V_K^\perp) &= \dim V_J^\perp + \dim V_K^\perp - \dim \left(\underbrace{V_J^\perp \cap V_K^\perp}_{(V_J + V_K)^\perp} \right) \\ &= \dim V - \dim V_J - \dim V_K + \dim(V_J + V_K) \\ &= \dim V - \dim(V_J \cap V_K) \end{aligned}$$

כיוון ש J, K שתי תת-קבוצות של אותו בסיס Π , ברור כי $V_J \cap V_K = V_{J \cap K}$ ולכן

$$\dim(V_J^\perp + V_K^\perp) = \dim V - \dim(V_{J \cap K}) = \dim(V_{J \cap K}^\perp)$$

לכן משיקולי מימדים $V_J^\perp + V_K^\perp = V_{J \cap K}^\perp$.

חזרה לעניינו: כעת ברור ש w מייצב כל וקטור מ $V_{J \cap K}^\perp$. ממשפט 2.38, w שווה למכפלה של שיקופים ביחס לשורשים השייכים ל $(V_{J \cap K}^\perp)^\perp = V_{J \cap K}$. שורשים אלה הם שורשי ϕ שהם צירופים לינאריים של $J \cap K$, כלומר ב $\phi_{J \cap K}$, ולכן $w \in W_{J \cap K}$.
 ■

נמצא קבוצת נציגים ל W/W_J :

$$W = \bigcup d_j W_J$$

הגדרה 2.41 תהי $\phi \subseteq \phi^+ \subseteq \Pi \subseteq J$. נגדיר

$$D_J = \{w \in W \mid w(J) \subseteq \phi^+\}$$

משפט 2.42 לכל $w \in W$ יש הצגה יחידה בצורה $w = d_j w_j$ כאשר $d_j \in D_J$ ו $w_j \in W_J$ ומתקיים $l(w) = l(d_j) + l(w_j)$.

הוכחה:

קיום נוכיח באינדוקציה על האורך. עבור $l(w) = 0$, $w = 1$, נקח $d_j = 1$, $w_j = 1$. נניח כי $l(w) > 0$. אם $w \in D_J$ אז נבחר $d_j = w$, $w_j = 1$ וכמובן $l(w) = l(d_j) + \underbrace{l(1)}_{=0}$.

נניח כי $w \notin D_J$. לכן יש $r \in J$ כך ש $w(r) \in \phi^-$. שוב מלמה 2.20,

$$l(w w_r) = l(w) - 1 < l(w)$$

באינדוקציה $w w_r = d_j w_j$,

$$l(w w_r) = l(d_j w_j) = l(d_j) + l(w_j)$$

כיוון ש $r \in J$, $w_r \in W_J$ ולכן $w w_r \in W_J$, $w = d w_j w_r$,

$$l(d_j w_j) = l\left(\underbrace{d_j w_j w_r}_{w} w_r\right) = l(w) - 1$$

$\implies$

$$l(w) = l(d_j w_j) + 1 = l(d_j) + l(w_j) + 1$$

לבסוף

$$\begin{aligned} l(w) = l(d_j w_j w_r) &\leq l(d_j) + l(w_j w_r) \\ &\leq l(d_j) + l(w_j) + l(w_r) \\ &= l(d_j) + l(w_j) + 1 \end{aligned}$$

ולכן

$$l(w) = l(d_j) + l(w_j w_r)$$

יחידות נניח כי $d_j w_j = d'_j w'_j \iff d_j = d'_j w'_j w_j^{-1}$ אם $w'_j w_j^{-1} \neq 1$ אז

$$l(w'_j w_j^{-1}) > 0$$

וכיוון ש $w'_j w_j^{-1} \in W_J$ אז יש $r \in J$ כך ש $w'_j w_j^{-1}(r) \in \phi_J^-$ (ממשפט 2.21 מופעל על המערכת שורשים ϕ_J). כיוון ש $d'_j \in D_J$, $d'_j w'_j w_j^{-1}(r) \in \phi^-$ ואז $d_j(r) \in \phi^-$ וזאת סתירה. לכן $w'_j = w_j$ ולכן $d'_j = d_j$.

■

מסקנה 2.43 בכל מחלקה wW_J יש איבר יחיד $d_j \in D_J$. הוא האיבר בעל אורך מינימלי מבין כל האיברים של wW_J .

הוכחה: נכתוב $w = d_j w_j$ כמו קודם ואז $wW_J = d_j W_J$. אם יש עוד נציג $d'_j \in wW_J$ אז נכתוב $d'_j = w w'_j$ ונציב $d'_j = d_j w_j w'_j$ ואז $d'_j w'_j^{-1} = d_j w_j$ ומכאן $d_j = d'_j$ (וגם $w'_j^{-1} = w_j$).

איבר כללי ב wW_J נראה כך: $d_j w_j w'_j$ ואז

$$l(d_j w_j w'_j) = l(d_j) + l(w_j w'_j) \geq l(d_j)$$

■

דוגמה

$W \cong S_l$ כאן A_l .

$$\Pi = \{e_1 - e_2, e_2 - e_3, \dots, e_{l-1} - e_l\}$$

נבחר

$$J = \{e_1 - e_2, \dots, e_{l_1-1} - e_{l_1}\} \cup \{e_{l_1+1} - e_{l_1+2}, \dots, e_{l_1+l_2-1} - e_{l_1+l_2}\} \\ \cup \dots \cup \left\{ e_{l_1+\dots+l_{k-1}+1} - e_{l_1+\dots+l_{k-1}+2}, \dots, e_{l_1+\dots+l_k-1} - \underbrace{e_{l_1+\dots+l_k}}_l \right\}$$

(זרקנו את $e_{l_1+l_2+\dots+l_{k-1}} - e_{l_1+l_2+\dots+l_{k-1}+1}, \dots, e_{l_1+l_2} - e_{l_1+l_2+1}, e_{l_1} - e_{l_1+1}$ מתקיים)

$$W_J \cong S_{l_1} \times S_{l_2} \times \dots \times S_{l_k}$$

קיים זיהוי $D_J \leftrightarrow D_J / W_J$. איברי D_J מתאימים לתמורות $\sigma \in S_l$ כך

$$\sigma(1) < \sigma(2) < \dots < \sigma(l_1)$$

$$\sigma(l_1 + 1) < \sigma(l_1 + 2) < \dots < \sigma(l_1 + l_2)$$

$\vdots$

$$\sigma(l_1 + \dots + l_{k-1} + 1) < \sigma(l_1 + \dots + l_{k-1} + 2) < \dots < \sigma(l_1 + \dots + l_{k-1} + l_k)$$

3 אלגבראות לי פשוטות - סקירה

3.1 אלגבראות לי פשוטות

יהי K שדה.

הגדרה 3.1 אלגברת לי $\mathfrak{g}$ היא מרחב וקטורי מעל K כך שיש פונקציה $[\cdot, \cdot] : \mathfrak{g} \times \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ כך ש:

1. $[x, y]$ בילינארי.
2. $[x, x] = 0$ לכל $x \in \mathfrak{g}$.
3. זהות יעקובי: $[[x, y], z] + [[y, z], x] + [[z, x], y] = 0$ לכל $x, y, z \in \mathfrak{g}$.

דוגמאות

1. $M_n(K)$ עם $[x, y] = xy - yx$ אלגברת לי מעל K . נסמנה $\mathfrak{gl}_n(K)$. באופן כללי יהי V מרחב וקטורי מעל K . $\text{End}_K(V)$ אלגברה אסוציאטיבית. זאת אלגברת לי מעל V , נסמנה $\mathfrak{gl}(V)$. באופן כללי, לכל אלגברה אסוציאטיבית A מעל K יש מבנה של אלגברת לי מעל K ביחס לקומוטטור, $[x, y] = xy - yx$.

2. תהי $S \in M_n(K)$ נגדיר

$$\mathfrak{g}_S = \{x \in \mathfrak{gl}_n(K) \mid {}^t x S + S x = 0\}$$

ברור כי $\mathfrak{g}_S$ תת-מרחב של $\mathfrak{gl}_n(K)$ ונראה סגירות ביחס לפעולת הקומוטטור:

$$\begin{aligned} {}^t [x, y] S + S [x, y] &= (y^t x^t - x^t y^t) S + S (xy - yx) \\ &= y^t x^t S - x^t y^t S + Sxy - Syx \\ &= y^t (-Sx) - x^t (-Sy) + Sxy - Syx \\ &= Syx - Sxy + Sxy - Syx = 0 \end{aligned}$$

ל $S = \begin{pmatrix} & I_l \\ & 1 \\ I_l & \end{pmatrix}$ מסמנים $S = B_l(K)$ $\mathfrak{g}_S = \mathfrak{o}_{2l+1}(K)$ אלגברת לי האורתוגונלית ב $2l+1$ משתנים.

עבור $S = \begin{pmatrix} & I_l \\ I_l & \end{pmatrix}$ מסמנים $S = D_l(K)$ $\mathfrak{g}_S = \mathfrak{o}_{2l}(K)$ אלגברת לי האורתוגונלית ב $2l$ משתנים.

3. $\mathfrak{sl}_n(K) = \{x \in \mathfrak{gl}_n(K) \mid \text{tr} x = 0\}$ זאת תת-אלגברת לי של $\mathfrak{gl}_n(K)$ כי לכל $x, y \in \mathfrak{gl}_n(K)$ מתקיים $\text{tr} [x, y] = 0$.

הערה 3.2 נשים לב כי באלגברת לי $[x, y] = -[y, x]$ (נשתמש בכך ש $[x+y, x+y] = 0$) $[x, y] + [y, x] = 0$.

הגדרה 3.3 תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי מעל K . אידאל $J \subseteq \mathfrak{g}$ הוא תת-מרחב מעל K כך ש $[g, J] \subseteq J$.

הגדרה 3.4 תהיינה $\mathfrak{g}_1, \mathfrak{g}_2$ אלגבראות לי מעל K . הומומורפיזם $T : \mathfrak{g}_1 \rightarrow \mathfrak{g}_2$ הוא העתקה לינארית מעל K כך ש

$$T([x, y]) = [T(x), T(y)]$$

לכל $x, y \in \mathfrak{g}_1$.

גרעין של הומומורפיזם הוא אידאל $(\mathfrak{g}_1)$. כל אידאל J בג הוא גרעין של הומומורפיזם כי על $\mathfrak{g}/J$ מבנה של אלגברת לי ע"י

$$[x + J, y + J] = [x, y] + J$$

העתקה ad_x

נגדיר $\text{ad}_x : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ ע"י $\text{ad}_x(y) = [x, y]$. זאת העתקה לינארית. מתקיים לכל $x, y \in \mathfrak{g}$

$$\text{ad}_x \circ \text{ad}_y - \text{ad}_y \circ \text{ad}_x = \text{ad}_{[x, y]}$$

יהי $z \in \mathfrak{g}$. נציב בצד שמאל:

$$\begin{aligned} [x, [y, z]] - [y, [x, z]] &= [[z, y], x] + [[x, z], y] \\ &= -[[y, x], z] \\ &= [[x, y], z] \\ &= \text{ad}_{[x, y]}(z) \end{aligned}$$

מכאן קיבלנו כי $\text{ad} : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{gl}(\mathfrak{g})$ הוא הומומורפיזם של אלגבראות לי.

$$\begin{aligned} \ker(\text{ad}) &= \{x \in \mathfrak{g} \mid \text{ad}_x = 0\} \\ &= \{x \in \mathfrak{g} \mid [x, \mathfrak{g}] = 0\} \\ &= Z(\mathfrak{g}) \end{aligned}$$

כאשר $Z(\mathfrak{g})$ הוא המרכז של $\mathfrak{g}$.

ad_x היא העתקת גזירה (derivation): העתקה כזאת היא העתקה לינארית $\delta : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ המקיימת את כלל לייבניץ:

$$\delta([x, y]) = [\delta(x), y] + [x, \delta(y)]$$

הוכחה:

$$\begin{aligned} \text{ad}_x([y, z]) &= [x, [y, z]] = [[z, y], x] \\ &= -[[y, x], z] - [[x, z], y] \\ &\quad \underbrace{\hspace{1cm}}_{\text{Jacobi's Identity}} \\ &= [[x, y], z] + [y, [x, z]] \\ &= [\text{ad}_x(y), z] + [y, \text{ad}_x(z)] \end{aligned}$$

מעתה נניח כי $\dim_K g < \infty$. נתבונן בתבנית הבאה:

$$\begin{aligned} \mathfrak{g} \times \mathfrak{g} &\rightarrow K \\ (x, y) &= \text{tr} [\text{ad}_x \circ \text{ad}_y] \end{aligned}$$

לתבנית זאת קוראים תבנית Killing (על שם וילהלם קילינג) על $\mathfrak{g}$. זאת תבנית בילנארית [ברור מתכונות לינאריות של $[\cdot, \cdot]$ ושל tr] ומתקיים $(x, [y, z]) = ([x, y], z)$, אכן:

$$\begin{aligned} (x, [y, z]) &= \text{tr} (\text{ad}_x \circ \text{ad}_{[y, z]}) \\ &= \text{tr} (\text{ad}_x \circ (\text{ad}_y \circ \text{ad}_z - \text{ad}_z \circ \text{ad}_y)) \\ &= \text{tr} (\text{ad}_x \circ \text{ad}_y \circ \text{ad}_z - \text{ad}_x \circ \text{ad}_z \circ \text{ad}_y) \\ &= \text{tr} (\text{ad}_x \circ \text{ad}_y \circ \text{ad}_z) - \text{tr} (\text{ad}_x \circ \text{ad}_z \circ \text{ad}_y) \\ &= \text{tr} (\text{ad}_x \circ \text{ad}_y \circ \text{ad}_z) - \text{tr} (\text{ad}_y \circ \text{ad}_x \circ \text{ad}_z) \\ &= \text{tr} ((\text{ad}_x \circ \text{ad}_y - \text{ad}_y \circ \text{ad}_x) \circ \text{ad}_z) \\ &= \text{tr} (\text{ad}_{[x, y]} \circ \text{ad}_z) = ([x, y], z) \end{aligned}$$

דוגמה

תבנית Killing על $\mathfrak{sl}_n(k)$ נתונה ע"י $(x, y) = 2n \text{tr}(xy)$.

הגדרה 3.5 תהי $\mathfrak{h} \subseteq \mathfrak{g}$ תת-אלגברת לי. הנורמליזטור של $\mathfrak{h}$ בתוך $\mathfrak{g}$ הוא

$$N_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h}) = \{x \in \mathfrak{g} \mid [x, \mathfrak{h}] \subseteq \mathfrak{h}\}$$

תת-אלגברת לי וברור כי $\mathfrak{h} \subseteq N_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h})$ אידיאל.

הגדרה 3.6 1. אלגברת לי $\mathfrak{g}$ נקראת אבלית אם $[\mathfrak{g}, \mathfrak{g}] = 0$, כלומר אם $\mathfrak{g} = Z(\mathfrak{g})$.

2. אלגברת לי $\mathfrak{g}$ נקראת לא אבלית נקראת פשוטה אם אין לה אידיאלים לא טריוואליים.

3.2 פתירות ונילפוטנטיות

נסמן

$$\begin{aligned} \mathfrak{g}^{(0)} &= \mathfrak{g} \\ \mathfrak{g}^{(1)} &= [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}] = \text{span} \{[x, y] \mid x, y \in \mathfrak{g}\} \\ \mathfrak{g}^{(2)} &= [\mathfrak{g}^{(1)}, \mathfrak{g}^{(1)}] \\ &\vdots \\ \mathfrak{g}^{(k)} &= [\mathfrak{g}^{(k-1)}, \mathfrak{g}^{(k-1)}] \\ &\vdots \end{aligned}$$

אלה הם אידיאלים ב- $\mathfrak{g}$. (תרגיל. הדרכה: להשתמש בתכונות הגזירה)

$$\mathfrak{g} = \mathfrak{g}^{(0)} \supseteq \mathfrak{g}^{(1)} \supseteq \dots \supseteq \mathfrak{g}^{(k)}$$

הגדרה 3.7 $\mathfrak{g}$ נקראת פתירה אם יש k טבעי כך ש $\mathfrak{g}^{(k)} = \{0\}$.

דוגמה

$$\mathfrak{b}_n(K) = \{x \in \mathfrak{gl}_n(K) \mid x \text{ is an upper triangular matrix}\}$$

ל $x, y \in \mathfrak{b}_n(K)$ מתקיים

$$[x, y] = \begin{pmatrix} 0 & * & * \\ 0 & \ddots & * \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

וקומוטטור של שתי מטריצות כאלה נראה כך:

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 & * & * \\ & 0 & \ddots & * \\ & & \ddots & 0 \\ 0 & & & 0 \end{pmatrix}$$

תת־אלגברת לי של $\mathfrak{g}$ פתירה, היא פתירה, ותמונה הומומורפית של $\mathfrak{g}$ פתירה, היא פתירה.

טענה 3.8 (סוג של טענה הפוכה): אם $J \subseteq \mathfrak{g}$ אידיאל פתיר וגם $\mathfrak{g}/J$ פתירה, אז $\mathfrak{g}$ פתירה.

נגדיר

$$\begin{aligned} \mathfrak{g}^0 &= \mathfrak{g} \\ \mathfrak{g}^1 &= [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}] \\ \mathfrak{g}^2 &= [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}^1] \\ &\vdots \\ \mathfrak{g}^k &= [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}^{k-1}] \end{aligned}$$

מקבלים שרשרת יורדת של אידיאלים

$$\mathfrak{g} = \mathfrak{g}^0 \supseteq \mathfrak{g}^1 \supseteq \dots \supseteq \mathfrak{g}^k \supseteq \dots$$

הגדרה 3.9 נאמר כי $\mathfrak{g}$ נילפוטנטית אם יש k טבעי כך ש $\mathfrak{g}^k = \{0\}$.

דוגמה

$$\mathfrak{n}_n(K) = \{x \in \mathfrak{gl}_n(K) \mid x \text{ is an upper triangular nilpotent matrix}\}$$

זאת אלגברת לי נילפוטנטית. ברור כי $\mathfrak{g}^{(k)} \subseteq \mathfrak{g}^k$ ולכן נילפוטנטיות גוררת פתירות כי אם $\mathfrak{g}^{(k)} = \{0\}$ אז $\mathfrak{g}^k = \{0\}$. ההפך לא נכון: $\mathfrak{b}_n(K)$ פתירה, אך לא נילפוטנטית.

טענה 3.10 $\mathfrak{g}$ נילפוטנטית $\iff$ יש טבעי k ש $\text{ad}_{x_1} \circ \text{ad}_{x_2} \circ \dots \circ \text{ad}_{x_k} = 0$ לכל $x_1, \dots, x_k \in \mathfrak{g}$.

הוכחה: התנאי שקול לכך ש $[x_1, [x_2, [x_3, \dots [x_{k-1}, [x_k, y]]]] = 0$ לכל $x_1, \dots, x_k, y \in \mathfrak{g}$. ■

מכאן אם $\mathfrak{g}$ נילפוטנטית, לכל x מתקיים כי ad_x נילפוטנטי.

משפט 3.11 (Engel): נניח כי לכל $x \in \mathfrak{g}$, ad_x נילפוטנטי, אז $\mathfrak{g}$ אלגברת לי נילפוטנטית.

משפט 3.12 (Engel): תהי $\mathfrak{g} \subseteq \mathfrak{gl}_n(K)$ תת-אלגברת לי נילפוטנטית. אז יש $a \in \text{GL}_n(K)$ כך ש $aga^{-1} \subseteq \mathfrak{n}_n(K)$.

משפט 3.13 (Lie): תהי $\mathfrak{g} \subseteq \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$ תת-אלגברת לי פתירה. אז יש $a \in \text{GL}_n(\mathbb{C})$ כך ש

$$aga^{-1} \subseteq \mathfrak{b}_n(\mathbb{C})$$

למה 3.14 נתונים שני תת-מרחבים וקטוריים $A, B \subseteq \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$. נגדיר

$$M = \{x \in \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C}) \mid [x, B] \subseteq A\}$$

תהי $x \in M$ המקיימת $[x, A] \subseteq A$. נניח כי $\text{tr}(xy) = 0$ לכל $y \in M$. אז x מטריצה נילפוטנטית.

הוכחה: נניח כי $x \in M$ כך ש $\text{tr}(xM) = 0$. נזכר בפירוק ז'ורדן: קיימים s, v כך ש $x = s + v$ כאשר s ניתנת ללכסון, v נילפוטנטית וכן s ו- v מתחלפות. כמו כן, s, v הם פולינומים של x , ואפשר לבחור את הפולינומים כך שיהיו בעלי איבר חופשי 0.

קל לראות כי ad_s ניתנת ללכסון (למשל, אם $s = \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix}$ אז

$$\left[\begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix}, e_{ij} \right] = t_i e_{ij} - t_j e_{ij} = (t_i - t_j) e_{ij}$$

וקטורים עצמיים. אחרת s צמודה לכזאת ולוקחים הצמודות של e_{ij} .

$$[\text{ad}_s, \text{ad}_v] = \text{ad}_{[s,v]} = \text{ad}_0 = 0$$

[s, v] = 0 כי s, v מתחלפות]

לכן $\text{ad}_x = \text{ad}_s + \text{ad}_v$ הוא פירוק ז'ורדן, ולכן ad_s, ad_v פולינומים של ad_x בלי איבר חופשי. נסיק כי $\text{ad}_s(B) \subseteq A, \text{ad}_v(B) \subseteq A$ (למשל עבור ad_s):

$$\text{ad}_s(B) = \sum_{i=1}^N \alpha_i (\text{ad}_x)^i(B)$$

ומהנתון $(\text{ad}_s(B) \subseteq A \text{ ולכן } \text{ad}_x(B), \text{ad}_x(A) \subseteq A$ מכאן $s, v \in M$. נוכיח כי $s = 0$ ואז x נילפוטנטית.

יהי $\{v_1, \dots, v_n\}$ בסיס של $\mathbb{C}^n$ של וקטורים עצמיים של $s: s(v_i) = \lambda_i v_i$ לכל $1 \leq i \leq n$. נניח גם כי המטריצה של v ביחס לבסיס זה היא נילפוטנטית עליונה. צריך להוכיח כי $\lambda_i = 0$ לכל i . נגדיר

$$E = \text{span}_{\mathbb{Q}} \{\lambda_1, \dots, \lambda_n\}$$

נראה כי $E^* = \{0\}$. יהי $f \in E^*$. תהי $y \in \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$ כך ש $y \cdot v_i = f(\lambda_i) v_i$. ניתנת ללכסון, ולכן גם ad_y ניתנת ללכסון עם ערכים עצמיים $f(\lambda_i) - f(\lambda_j) = f(\lambda_i - \lambda_j)$. אפשר לכתוב את ad_y כפולינום של ad_s : בוחרים פולינום r כך ש $f(\lambda_i - \lambda_j) = r(\lambda_i - \lambda_j)$ לכל i, j . לר אין איבר חופשי, ולכן $\text{ad}_y = r(\text{ad}_s) = \text{polynomial of ad}_x$. נסיק כמו קודם $\text{ad}_y B \subseteq A$, כלומר $y \in M$ ולכן

$$0 = \text{tr}(xy) = \text{tr}(sy + vy) = \text{tr}(sy) + \text{tr}(vy)$$

ע"י כתיבת sy לפי הבסיס $\{v_1, \dots, v_n\}$, מקבלים כי $\text{tr}(vy) = 0$ (כי v נילפוטנטית ביחס לבסיס זה, ו y אלכסונית ביחס לבסיס זה), ו $\text{tr}(sy) = \sum_{i=1}^n \lambda_i f(\lambda_i)$ (כי sy ביחס לבסיס הנ"ל אלכסונית עם אלכסון $(\lambda_i f(\lambda_i))_{i=1}^n$). לכן קיבלנו

$$\sum_{i=1}^n \lambda_i f(\lambda_i) = 0$$

נפעיל f עוד פעם ונקבל

$$\sum_{i=1}^n f(\lambda_i)^2 = 0$$

■ $f(\lambda_i) \geq 0$ לכל i ומכאן $f(\lambda_i) = 0$ לכל i . מכאן $f = 0$.

משפט 3.15 (קריטריון Cartan): תהי $\mathfrak{g} \subseteq \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$ תת-אלגברת לי. נניח כי לכל $x \in [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$ ולכל $y \in \mathfrak{g}$ מתקיים $\text{tr}(xy) = 0$. אז $\mathfrak{g}$ פתירה.

הוכחה: די להראות כי $[\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$ תת-אלגברת לי נילפוטנטית. ממשפט Engel, די להראות כי לכל $x \in [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$, $\text{ad}_x|_{[\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]}$ נילפוטנטי. זה ינבע אם נראה ש x מטריצה מטריצה נילפוטנטית, כי

$$\text{ad}_x(y) = xy - yx = \lambda_x(y) - r_x(y)$$

אם x נילפוטנטית, אז λ_x, r_x נילפוטנטיים. כיוון ש $\lambda_x \circ r_x = r_x \circ \lambda_x$, גם $\lambda_x - r_x$ נילפוטנטית.

נשתמש בלמה עם $B = \mathfrak{g}, A = [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$.

$$M = \{z \in \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C}) \mid [z, \mathfrak{g}] \subseteq [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]\}$$

התנאי שצריך מהלמה: $x \in [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$ כך ש $[x, A] \subseteq A$ המקיים $\text{tr}(xM) = 0$. ברור כי $\mathfrak{g} \subseteq M$. ל $y \in \mathfrak{g}$ מתקיים $\text{tr}(xy) = 0$ מהנתון, אבל צריך שזה יהיה נכון ל $y \in M$ כלשהו. נכתוב

$$x = \sum_{i=1}^l [a_i, b_i]$$

אז

$$\text{tr}(xy) = \sum_{i=1}^l \text{tr}([a_i, b_i] y)$$

כמו בהוכחה של תבנית Killing מתקיים $\text{tr}([a_i, b_i] y) = \text{tr}(a_i [b_i, y])$ ולכן

$$\text{tr}(xy) = \sum_{i=1}^l \text{tr} \left(\underbrace{a_i}_{\in \mathfrak{g}} \underbrace{[b_i, y]}_{\in [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]} \right) = 0$$

■ מהלמה, x מטרצה נילפוטנטית.

מסקנה 3.16 תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי, כך ש $(x, y) = 0$ לכל $x \in [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$ ו $y \in \mathfrak{g}$. אז $\mathfrak{g}$ פתירה.

הוכחה: מתקיים $\text{tr}(\text{ad}_x \circ \text{ad}_y) = 0$ לכל $x \in [\mathfrak{g}, \mathfrak{g}], y \in \mathfrak{g}$. תת-אלגברת לי המקיימת את הנחות המשפט הקודם, ולכן פתירה.

$$\ker(\text{ad}) = \{x \in \mathfrak{g} \mid [x, \mathfrak{g}] = 0\} = Z(\mathfrak{g})$$

■ כמובן, $Z(\mathfrak{g})$ אידאל פתיר, $\mathfrak{g}/Z(\mathfrak{g}) \cong \text{ad}_{\mathfrak{g}}$ פתירה, ולכן $\mathfrak{g}$ פתירה.

3.3 תת-אלגבראות Cartan, פירוק Cartan ומערכות שורשים

מעתה נניח כי $K = \mathbb{C}$.

הגדרה 3.17 תת-אלגברת לי $\mathfrak{h} \subseteq \mathfrak{g}$ תקרא תת-אלגברת Cartan אם היא מקיימת:

1. $\mathfrak{h}$ נילפוטנטית.

2. $N_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h}) = \mathfrak{h}$.

דוגמה תהי $\mathfrak{g} \subseteq \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$ תת-אלגברה המכילה מטריצה אלכסונית

$$t = \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix}$$

כך ש $t_i \neq t_j$ לכל $i \neq j$ נסמן

$$\mathfrak{h} = \{x \in \mathfrak{g} \mid x \text{ is diagonal}\}$$

זאת תת-אלגברת לי. $\mathfrak{h}$ תת-אלגברת Cartan. **הוכחה:** $[\mathfrak{h}, \mathfrak{h}] = 0$ ובפרט נילפוטנטית. נניח כי $x \in N_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h})$: אז $x \in \mathfrak{g}$ ומקיים $[\mathfrak{h}, x] \subseteq \mathfrak{h}$. בפרט $[x, t] \in \mathfrak{h}$

$$\begin{aligned} [x, t] &= xt - tx \\ &= (x_{ij}) \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} (x_{ij}) \\ &= ((t_i - t_j) x_{ij}) \in \mathfrak{h} \end{aligned}$$

לכן לכל $i \neq j$, $(t_i - t_j) x_{ij} = 0$ (כי ב $\mathfrak{h}$ יש רק מטריצות אלכסוניות) $\iff x_{ij} = 0$ לכל $i \neq j$
 $x \in \mathfrak{h} \iff (x_{ij})$ אלכסונית $\iff i \neq j$
 ■

דוגמה

$$1. \mathfrak{h} = \left\{ \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \mid t_1 + \dots + t_n = 0 \right\}, \mathfrak{g} = \mathfrak{sl}_n(\mathbb{C})$$

$$2. \mathfrak{g} = \mathfrak{sp}_{2n}(\mathbb{C})$$

$$\begin{aligned} \mathfrak{g} = \mathfrak{sp}_{2n}(\mathbb{C}) &= \left\{ \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} \mid \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & I_n \\ -I_n & 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & I_n \\ -I_n & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} {}^t x_1 & {}^t x_3 \\ {}^t x_2 & {}^t x_4 \end{pmatrix} = 0 \right\} \\ &= \left\{ \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} \mid \begin{pmatrix} -x_2 & x_1 \\ -x_4 & x_3 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} {}^t x_2 & {}^t x_4 \\ -{}^t x_1 & -{}^t x_3 \end{pmatrix} = 0 \right\} \\ &= \left\{ \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} \mid x_2 = {}^t x_2, x_3 = {}^t x_3, x_4 = -{}^t x_1 \right\} \\ &= \left\{ \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & -{}^t x_1 \end{pmatrix} \mid x_2 = {}^t x_2, x_3 = {}^t x_3 \right\} \end{aligned}$$

כאן

$$\mathfrak{h} = \left\{ \begin{pmatrix} t & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \mid t = \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \right\}$$

תת-אלגברת Cartan.

באופן כללי, נניח כי קיימת $\mathcal{L} \subseteq \mathfrak{g}$ תת-אלגברת לי כך ש $\text{ad}_x \upharpoonright_{\mathcal{L}}$ ניתן ללכסון לכל $x \in \mathcal{L}$

טענה 3.18 $[\mathcal{L}, \mathcal{L}] = 0$

הוכחה: נניח כי $x \in \mathcal{L}$. אז $\text{ad}_x \upharpoonright_{\mathcal{L}}$ ניתן ללכסון. נראה כי כל הערכים העצמיים של $\text{ad}_x \upharpoonright_{\mathcal{L}}$ הם אפס. בשלילה, נניח כי יש $y \in \mathcal{L}$ כד $y \neq 0$ ו $[x, y] = \lambda y$ ו $\lambda \neq 0$.
 $\text{ad}_y \upharpoonright_{\mathcal{L}}$ ניתן ללכסון. נניח כי $\{v_1, \dots, v_n\}$ בסיס של $\mathcal{L}$ המורכב מוקטורים עצמיים של $\text{ad}_y \upharpoonright_{\mathcal{L}}$

$$[y, v_i] = \lambda_i v_i$$

נכתוב $x = \sum_{i=1}^n \alpha_i v_i$, אז

$$-\lambda y = [y, x] = \sum_{i=1}^n \alpha_i [y, v_i] = \sum_{i=1}^n \alpha_i \lambda_i v_i$$

מתקיים כי $-\lambda y$ הוא וקטור עצמי של $\text{ad}_y \upharpoonright_{\mathcal{L}}$ המתאים לערך העצמי λ , $\lambda_i = 0$ שכן $[y, -\lambda y] = 0$. נסיק כי לזים עבורם $\lambda_i \neq 0$, מתקיים $\alpha_i = 0$ ולכן

$$-\lambda y = \sum_{\lambda_i=0}^n \alpha_i \lambda_i v_i = 0$$

■

סתירה.

נסיק כי $\text{ad}_{\mathcal{L}}$ משפחה קומוטטיבית של העתקות לינאריות על $\mathfrak{g}$ שניתנות ללכסון ולכן ניתנות ללכסון סימולטני. נכתוב

$$\mathfrak{g} = \bigoplus_{\alpha \in \mathcal{L}^*} \mathfrak{g}_{\alpha}$$

כאשר

$$\mathfrak{g}_{\alpha} = \{x \in \mathfrak{g} \mid [h, x] = \alpha(h)x \forall h \in \mathcal{L}\}$$

(מבילינאריות $[\cdot, \cdot], \alpha : \mathcal{L} \rightarrow \mathbb{C}$ הוא פונקציונאל לינארי)

$$\mathfrak{g}_0 = \{x \in \mathfrak{g} \mid [h, x] = 0 \forall h \in \mathcal{L}\}$$

המרכז של $\mathcal{L}$. מהטענה $\mathcal{L} \subseteq \mathfrak{g}_0$.
 אם $\mathfrak{g}_{\alpha} \neq \{0\}$ וגם $\alpha \neq 0$ נאמר כי שורש של $\mathfrak{g}$ ביחס ל $\mathcal{L}$.
 נסמן

$$\phi = \{\alpha \in \mathcal{L}^* \mid \alpha \neq 0, \mathfrak{g}_{\alpha} \neq \{0\}\}$$

זאת קבוצת השורשים של $\mathfrak{g}$ ביחס ל $\mathcal{L}$.

$$.1 \quad \mathcal{L} = \mathfrak{h} = \left\{ \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \mid \sum_{i=1}^n t_i = 0 \right\}, \mathfrak{g} = \mathfrak{sl}_n(\mathbb{C})$$

$$\left[\begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix}, e_{ij} \right] = (t_i - t_j) e_{ij} \quad (i \neq j)$$

$\alpha_{ij} : \mathfrak{h} \rightarrow \mathbb{C}$

$$\alpha_{ij} \left(\begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \right) = t_i - t_j \quad (i \neq j)$$

כאן השורשים הם

$$\phi = \{\alpha_{ij} \mid i \neq j\}$$

ומתקיים

$$\mathfrak{g} = \underbrace{\sum_{i < j} \mathbb{C}(e_{ii} - e_{jj})}_{\mathfrak{g}_0} \oplus \bigoplus_{i \neq j} \underbrace{\mathbb{C}e_{ij}}_{\mathfrak{g}_{\alpha_{ij}}}$$

.2

$$\mathfrak{g} = \mathfrak{sp}_{2n}(\mathbb{C}) = \left\{ \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & -tx_1 \end{pmatrix} \mid x_1, x_2, x_3 \in M_n(\mathbb{C}) \mid x_2, x_3 \text{ are symmetric.} \right\}$$

$$\mathfrak{h} = \mathcal{L} = \left\{ \begin{pmatrix} t & 0 \\ 0 & -t \end{pmatrix} \mid t = \begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \right\}$$

$$\text{נסמן } {}^t \varepsilon_{ij} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ e_{ij} + e_{ji} & 0 \end{pmatrix}, \varepsilon_{ij} = \begin{pmatrix} 0 & e_{ij} + e_{ji} \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, \hat{e}_{ij} = \begin{pmatrix} e_{ij} & \\ & -e_{ji} \end{pmatrix}$$

$$\begin{aligned} \left[\begin{pmatrix} t & 0 \\ 0 & -t \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} e_{ij} & \\ & -e_{ji} \end{pmatrix} \right] &= \begin{pmatrix} [t, e_{ij}] & \\ & [t, e_{ji}] \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} (t_i - t_j) e_{ij} & \\ & (t_j - t_i) e_{ji} \end{pmatrix} \\ &= (t_i - t_j) \begin{pmatrix} e_{ij} & \\ & -e_{ji} \end{pmatrix} = (t_i - t_j) \hat{e}_{ij} \quad (i \neq j) \end{aligned}$$

נסמן

$$\alpha_{ij} \left(\begin{pmatrix} t_1 & & \\ & \ddots & \\ & & t_n \end{pmatrix} \right) = t_i - t_j$$

מתקיים

$$\begin{aligned} \left[\begin{pmatrix} t & 0 \\ 0 & -t \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & e_{ij} + e_{ji} \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \right] &= \begin{pmatrix} t(e_{ij} + e_{ji}) & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} -(e_{ij} + e_{ji})t & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} te_{ij} + te_{ji} + e_{ij}t + e_{ji}t & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} t_i e_{ij} + t_j e_{ji} + t_j e_{ij} + t_i e_{ji} & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \\ &= (t_i + t_j) \varepsilon_{ij} \end{aligned}$$

נסמן $\rho_{ij} \left(\begin{pmatrix} t & \\ & -t \end{pmatrix} \right) = t_i + t_j$. ע"י חישוב דומה רואים ש

$$\left[\begin{pmatrix} t & 0 \\ 0 & -t \end{pmatrix}, t \varepsilon_{ij} \right] = -\rho_{ij} \left(\begin{pmatrix} t & 0 \\ 0 & -t \end{pmatrix} \right) t \varepsilon_{ij}$$

טענה 3.19 1. לכל $\alpha, \beta \in \mathcal{L}^*$, $[\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{g}_\beta] \subseteq \mathfrak{g}_{\alpha+\beta}$.

2. נניח כי $\alpha \in \phi$ (כלומר $\alpha \neq 0$ ו $\mathfrak{g}_\alpha \neq 0$), אז לכל $x \in \mathfrak{g}_\alpha$, $0 \neq \text{ad}_x$ נילפוטנטי.

3. אם $\alpha, \beta \in \mathcal{L}^*$ כך ש $\beta \neq -\alpha$, אז $\mathfrak{g}_\alpha$ מאונך ל $\mathfrak{g}_\beta$ ביחס לתבנית Killing.

הוכחה:

1. נניח כי $x \in \mathfrak{g}_\alpha$, $y \in \mathfrak{g}_\beta$ ו $h \in \mathcal{L}$. מתכונת הגזירה

$$\begin{aligned} [h, [x, y]] &= [[h, x], y] + [x, [h, y]] \\ &= [\alpha(h)x, y] + [x, \beta(h)y] \\ &= (\alpha(h) + \beta(h)) [x, y] \end{aligned}$$

כלומר $[x, y] \in \mathfrak{g}_{\alpha+\beta}$.

2. ע"י שימוש ב 1 פעמים מתקיים כי $\text{ad}_x^k(\mathfrak{g}_\beta) \subseteq \mathfrak{g}_{k\alpha+\beta}$ לכל $\beta \in \mathcal{L}^*$. כיוון ש $\mathfrak{g}$ ממימד סופי, ϕ סופית, ולכן יש k די גדול כך ש $\mathfrak{g}_{k\alpha+\beta} = 0$ לכל $\beta \in \phi$ או $\beta = 0$. ואז $\text{ad}_x^k(\mathfrak{g}) = 0$

3. נניח כי $x \in \mathfrak{g}_\alpha$, $y \in \mathfrak{g}_\beta$. יהי $h \in \mathcal{L}$ אז

$$([h, x], y) = (-[x, h], y) = (-x, [h, y]) = -\beta(h)(x, y)$$

מצד שני

$$([h, x], y) = (\alpha(h)x, y) = \alpha(h)(x, y)$$

לכן $(\alpha(h) + \beta(h))(x, y) = 0$. מאחר ו $\alpha \neq -\beta$, נוכל לבחור $h \in \mathcal{L}^*$ כך ש $\alpha(h) + \beta(h) \neq 0$ ואז נקבל $(x, y) = 0$.

■

משפט 3.20 תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה (מעל $\mathbb{C}$). נניח כי $\mathfrak{h} \subseteq \mathfrak{g}$ תת-אלגברת לי מקסימלית כך ש- $\text{ad}_x|_{\mathfrak{h}} = 0$ לכל $x \in \mathfrak{h}$. אז $C_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h}) = \mathfrak{g}_0 = \mathfrak{h}$.

מסקנה 3.21 $\mathfrak{h}$ כמו במשפט היא אלגברת Cartan.

הוכחה: ראינו באופן כללי כי לתת-אלגברה $\mathfrak{h}$ כך ש- $\text{ad}_x|_{\mathfrak{h}} = 0$ ניתן ללכסון לכל $x \in \mathfrak{h}$ מתקיים $[\mathfrak{h}, \mathfrak{h}] = 0$ (טענה 3.18). לכן $\mathfrak{h}$ נילפוטנטית. צריך להראות כי $\mathfrak{h} = N_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h})$. נניח כי $x \in N_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h})$. נשתמש בפירוק

$$\mathfrak{g} = \underbrace{\mathfrak{h}}_{=\mathfrak{g}_0} \oplus \left(\bigoplus_{\alpha \in \phi} \mathfrak{g}_{\alpha} \right)$$

נכתוב $x = h_0 + \sum_{\alpha \in \phi} x_{\alpha}$. נניח כי $h \in \mathfrak{h}$, לכן $[x, h] \in \mathfrak{h}$. מכאן

$$\mathfrak{h} \ni [x, h] = \underbrace{[h_0, h]}_{=0} + \sum_{\alpha \in \phi} \underbrace{[x_{\alpha}, h]}_{-\alpha(h)x_{\alpha}}$$

ולכן

$$[x, h] \in \mathfrak{h} \cap \left(\bigoplus_{\alpha \in \phi} \mathfrak{g}_{\alpha} \right) = \{0\}$$

■

לכן $x \in C_{\mathfrak{g}}(\mathfrak{h}) = \mathfrak{g}_0 = \mathfrak{h}$

נניח כי $\mathfrak{g}$ פשוטה.

משפט 3.22 כל תת-אלגבראות Cartan של $\mathfrak{g}$ מתקבלות כמו $\mathfrak{h}$ במשפט 3.20. כל שתי תת-אלגבראות Cartan של $\mathfrak{g}$ צמודות ע"י אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}$.

טענה 3.23 נניח כי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה (מעל $\mathbb{C}$), אז תבנית Killing אינה מנוונת. יתר על כן, צמצום התבנית לתת-אלגברת Cartan אינו מנוון גם כן.

הוכחה: נתבונן ברדיקל של התבנית:

$$I = \{x \in \mathfrak{g} \mid (x, y) = 0 \forall y \in \mathfrak{g}\}$$

זהו אידאל של $\mathfrak{g}$: אם $x \in I$ ו- $z \in \mathfrak{g}$ אז

$$\forall y \in \mathfrak{g} \quad ([x, z], y) = (x, [z, y]) = 0$$

לכן $[x, z] \in I$. לכן $I = 0$ (כלומר התבנית לא מנוונת) או $I = \mathfrak{g}$ (כלומר התבנית $= 0$). במקרה השני נובע (מקריטריון Cartan, משפט 3.15) כי $\mathfrak{g}$ פתירה. נתבונן ב- $[\mathfrak{g}, \mathfrak{g}]$: זהו אידאל $\neq 0$ (כי מניחים ש- $\mathfrak{g}$ אינה אבלית). לכן $[\mathfrak{g}, \mathfrak{g}] = \mathfrak{g}$ ולכן $\mathfrak{g}^{(k)} = \mathfrak{g}$ לכל k , ומכאן $\mathfrak{g}$ אינה פתירה. סתירה.

נניח כי $\mathfrak{h} \subseteq \mathfrak{g}$ תת-אלגברת Cartan.

$$\mathfrak{g} = \underbrace{\mathfrak{h}}_{\mathfrak{g}_0} \oplus \left(\bigoplus_{\alpha \in \phi} \mathfrak{g}_\alpha \right)$$

נניח כי $h_0 \in \mathfrak{h}$ מקיים $(h_0, \mathfrak{h}) = 0$. מטענה קודמת (טענה 3), $(\mathfrak{h}, \mathfrak{g}_\alpha) = 0$ לכל $\alpha \in \phi$ ולכן $(h_0, \mathfrak{g}) = 0$ (מהנתון) ו $(h_0, \mathfrak{g}_\alpha) = 0$ לכל $\alpha \in \phi$. מכאן $(h_0, \mathfrak{g}) = 0$ ולכן $h_0 \in I = \{0\}$. ■

הפירוק $\mathfrak{g} = \underbrace{\mathfrak{h}}_{\mathfrak{g}_0} \oplus \left(\bigoplus_{\alpha \in \phi} \mathfrak{g}_\alpha \right)$ נקרא פירוק Cartan של $\mathfrak{g}$ ביחס ל $\mathfrak{h}$.

מסקנה 3.24 לכל $\alpha \in \phi$ יש $\alpha' \in \mathfrak{h}$ כך ש $\alpha(h) = (h, \alpha')$ לכל $h \in \mathfrak{h}$. (נובע מכך שהתבנית לא מנוונת)

נסמן בה את תת-אלגברת Cartan של $\mathfrak{g}$.

טענה 3.25 1. ϕ פורשת את $\mathfrak{h}^*$.

2. אם $\alpha \in \phi$ אז גם $-\alpha \in \phi^*$.

3. יהיו $x \in \mathfrak{g}_\alpha, y \in \mathfrak{g}_{-\alpha}$ אז $\alpha'(x, y) = [x, y]$.

4. $[\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{g}_{-\alpha}] = \mathbb{C} \cdot \alpha'$.

5. $\alpha(\alpha') = (\alpha', \alpha') \neq 0$ לכל $\alpha \in \phi$.

הוכחה:

1. נניח בשלילה כי ϕ אינה פורשת את $\mathfrak{h}^*$. אז יש $h_0 \neq 0$ כך ש $\alpha(h_0) = 0$ לכל $\alpha \in \phi$ (כי להעתקה $(\text{span } \Phi)^* \rightarrow \mathfrak{h}^* \cong \mathfrak{h}$ המוגדרת ע"י העתקת הצמצום $\varphi \mapsto \varphi|_{\text{span } \Phi}$ יש גרעין). מכאן

$$[h_0, \mathfrak{g}_\alpha] = \alpha(h_0) \mathfrak{g}_\alpha = 0$$

כמו כן $[h_0, \mathfrak{h}] = 0$. לכן $[h_0, \mathfrak{g}] = 0$. מכאן $h_0 \in Z(\mathfrak{g}) = \{0\}$ כי $Z(\mathfrak{g}) = 0$ פשוטה ולכן אין לה אידאלים לא טריוויאליים.

2. אם $\alpha \in \phi$ כך ש $-\alpha \in \phi$ אז $\alpha + \beta \neq 0$ לכל $\beta \in \phi$. במקרה כזה ראינו כי $(\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{g}_\beta) = 0$ (טענה 3.19 סעיף 3). כמו כן ראינו (מאותה טענה) כי $(\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{g}_0) = 0$ ו $(\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{h}) = 0$ ואז $(\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{g}) = 0$, כלומר $\mathfrak{g}_\alpha$ חלקי לרדיקל של תבנית Killing, וזה שווה ל 0 (כי התבנית לא מנוונת), סתירה.

3. יהיו $x \in \mathfrak{g}_\alpha, y \in \mathfrak{g}_{-\alpha}$. יהי $h \in \mathfrak{h}$. אז

$$\begin{aligned} \left(h, \underbrace{[x, y]}_{\in \mathfrak{h}} \right) &= ([h, x], y) = \alpha(h)(x, y) = (\alpha', h)(x, y) \\ &= ((x, y) \alpha', h) = (h, (x, y) \alpha') \end{aligned}$$

הוכחנו $(h, [x, y]) - (x, y) \alpha' = 0$ לכל $h \in \mathfrak{h}$. מכיון שהצמצום של תבנית Killing ל $\mathfrak{h}$ הוא לא מנוון, נקבל כי $[x, y] - (x, y) \alpha' = 0$.

4. מ3 נובע כי $\mathbb{C}\alpha' \subseteq [\mathfrak{g}_\alpha, \mathfrak{g}_{-\alpha}]$. לכן מ3 נותר להראות שיש $x \in \mathfrak{g}_\alpha$ ו $y \in \mathfrak{g}_{-\alpha}$ כך ש $(x, y) \neq 0$. בשלילה, נניח כי $\mathfrak{g}_\alpha \ni x_0 \neq 0$ הוא כך ש $(x_0, \mathfrak{g}_{-\alpha}) = 0$. נחזור על הארגומנט בסעיף 2 ונקבל כי x_0 ברדיקל של תבנית Killing ואז $x_0 = 0$ - סתירה.

(למעשה הראנו יותר: הראנו כי לכל $x \in \mathfrak{g}_\alpha$ קיים $y \in \mathfrak{g}_{-\alpha}$ כך ש $(x, y) \neq 0$)

5. בשלילה, נניח שיש $\alpha \in \phi$ כך ש $\alpha(\alpha') = (\alpha', \alpha') = 0$. לכן לכל $x \in \mathfrak{g}_\alpha$, $x = 0$ ולכל $y \in \mathfrak{g}_{-\alpha}$, $[\alpha', x] = \alpha(\alpha')x = 0$ ו $[\alpha', y] = -\alpha(\alpha')y = 0$. נבחר לפי מה שראינו בסעיף 4, $x \in \mathfrak{g}_\alpha$ ו $y \in \mathfrak{g}_{-\alpha}$ כך ש $(x, y) = 1$. ואז מסעיף 3 מתקיים

$$\begin{cases} [x, y] = \alpha'(x, y) = \alpha' \\ [\alpha', y] = 0 \\ [\alpha', x] = 0 \end{cases}$$

נסמן $S = \text{span}\{x, y, \alpha'\} \subseteq \mathfrak{g}$. היא אלגברת לי (כיוון שסגורה לקומוטטור מהמשוואות) והיא פתירה (בעצם $[[S, S], S] = 0$). יש שיכון

$$\mathfrak{g} \xrightarrow{\text{ad}} \mathfrak{gl}(\mathfrak{g})$$

(ההעתקה חד-חד-ערכית כי פשוטה) ולכן

$$S \xrightarrow{\text{ad}} \text{ad}_S \subseteq \mathfrak{gl}(\mathfrak{g})$$

פתירה כתמונה הומומורפית (אפילו נילפוטנטית). ממשפט 3.13, ad_S צמודה ע"י איבר של $\text{GL}(\mathfrak{g})$ לתוך תת-אלגברה של מטריצות משולשיות עליונות (לאחר בחירת בסיס) ואז

$$\text{ad}_{[S, S]} = [\text{ad}_S, \text{ad}_S]$$

מורכב ממטריצות נילפוטנטיות. ולכן העתקה לינארית נילפוטנטית וגם ניתנת ללכסון (כי $\alpha' \in \mathfrak{h}$). מכאן $\text{ad}_{\alpha'} = 0$. נסיק כי $\alpha' = 0$ (כי ad שיכון) - סתירה.

■

אפשר להוכיח עוד:

1. לכל $\alpha \in \phi$, $\dim \mathfrak{g}_\alpha = 1$.

2. לכל תת-קבוצה $B \subseteq \phi$ שפורשת את $\mathfrak{h}^*$, מתקיים $B \subseteq \text{span}_{\mathbb{Q}} \phi$.

3. לכל $\alpha, \beta \in \phi$ מתקיים $(\alpha', \beta') \in \mathbb{Q}$.

4. נזהה את $\mathfrak{h}^*$ עם $\mathfrak{h}$ דרך תבנית Killing. נגדיר $\mathfrak{h}_{\mathbb{R}} = \text{span}_{\mathbb{R}} \phi$. אז $\dim_{\mathbb{C}}(\mathfrak{h}) = \dim_{\mathbb{R}}(\mathfrak{h}_{\mathbb{R}})$. אז תבנית Killing מצומצמת ל $\mathfrak{h}_{\mathbb{R}}$ היא מכפלה פנימית.

5. ϕ היא מערכת שורשים ב $\mathfrak{h}_{\mathbb{R}}$ כמרחב מכפלה פנימית (ביחס לתבנית Killing).

נסמן ל ϕ r, s

$$A_{r,s} = \frac{2(r, s)}{(r, r)}$$

דוגמה

$(x, y) = 2(n+1) \operatorname{tr}(xy)$ מתרגיל, תבנית Killing נתונה ע"י $\mathfrak{g} = \mathfrak{sl}_{n+1}(\mathbb{C})$.

$$\mathfrak{h} = \left\{ t = \begin{pmatrix} t_1 & & 0 \\ & \ddots & \\ 0 & & t_{n+1} \end{pmatrix} \mid \sum_{i=1}^{n+1} t_i = 0 \right\}$$

$$\phi = \{r_{ij} \mid r_{ij}(t) = t_i - t_j \mid i \neq j\}$$

מתקיים

$$r_{ij}(t) = (r'_{ij}, t) = 2(n+1) \operatorname{tr}(r'_{ij} \cdot t)$$

ולכן

$$r'_{ij} = \frac{1}{2(n+1)} (e_{ii} - e_{jj})$$

$$= \frac{1}{2(n+1)} \begin{pmatrix} 0 & & & & & & \\ & \ddots & & & & & \\ & & 1 & & & & \\ & & & 0 & & & \\ & & & & \ddots & & \\ & & & & & 0 & \\ & & & & & & -1 \\ & & & & & & & 0 \\ & & & & & & & & \ddots \\ & & & & & & & & & 0 \end{pmatrix} \quad (i < j)$$

ומתקיים

$$A_{r_{ij}, r_{st}} = \frac{2(r_{ij}, r_{st})}{(r_{ij}, r_{ij})} = \frac{2 \operatorname{tr}((e_{ii} - e_{jj})(e_{ss} - e_{tt}))}{\underbrace{\operatorname{tr}((e_{ii} - e_{jj})^2)}_{=2}}$$

$$= \operatorname{tr}(\delta_{is}e_{is} - \delta_{it}e_{it} - \delta_{js}e_{js} + \delta_{jt}e_{jt})$$

$$= \delta_{is} - \delta_{it} - \delta_{js} + \delta_{jt} \in \{0, \pm 1, \pm 2\}$$

מערכת שורשים זו איזומורפית ל- A_n .

משפט 3.26 תהינה $\mathfrak{g}, \mathfrak{g}'$ שתי אלגבראות לי פשוטות מעל $\mathbb{C}$ בעלות תת-אלגבראות Cartan, $\mathfrak{h}' \subseteq \mathfrak{g}'$, $\mathfrak{h} \subseteq \mathfrak{g}$ ביחס ל $\mathfrak{h}'$ ו $\mathfrak{h}$ ביחס ל $\mathfrak{g}'$ שורשים של ϕ' ו ϕ מערכות שורשים של $\mathfrak{g}$ ו $\mathfrak{g}'$ בהתאמה. נקבע מערכות יסודיות

$$\Pi = \{p_1, \dots, p_l\} \subseteq \phi$$

$$\Pi' = \{p'_1, \dots, p'_l\} \subseteq \phi'$$

נסמן $1 \leq i, j \leq l$ (המטריצה (A_{ij}) נקראת מטריצת Cartan של $\mathfrak{g}$), $A'_{i,j} = A_{p'_i, p'_j}$, נסמן גם $h_{p'_i} = \frac{2p'_i}{(p'_i, p'_i)}$, $h_{p_i} = \frac{2p_i}{(p_i, p_i)}$. נבחר $e_{p_i} \neq 0$ ו $e_{-p'_i}$ בשביל $\mathfrak{g}'$.
 קיים $1 \leq i \leq l$ ל $\mathfrak{g}_{p_i}$ יחיד $e_{-p_i} \in \mathfrak{g}_{-p_i}$ כך ש $[e_{p_i}, e_{-p_i}] = h_{p_i}$. באותו אופן נבחר $e_{p'_i}$ ו $e_{-p'_i}$ בשביל $\mathfrak{g}'$.
 נניח כי $A_{ij} = A'_{ij}$ לכל $1 \leq i, j \leq l$. אז קיים איזומורפיזם יחיד $\theta : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}'$ כך ש $\theta(h_{p_i}) = h_{p'_i}$ ו $\theta(e_{-p_i}) = e_{-p'_i}$, $\theta(e_{p_i}) = e_{p'_i}$.

4 חבורות Chevalley

4.1 קבועי המבנה

תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה מעל $\mathbb{C}$. $\mathfrak{h} \subseteq \mathfrak{g}$ תת-אלגברת Cartan. נכתוב את פירוק Cartan:

$$\mathfrak{g} = \mathfrak{h} \oplus \left(\bigoplus_{\alpha \in \phi} \mathfrak{g}_\alpha \right)$$

נבחר מערכת יסודית ומערכת חיובית מתאימה $\Pi \subseteq \phi^+ \subseteq \phi$. לכל $r \in \Pi$ נסמן $h_r = \frac{2r}{(r,r)} \in \mathfrak{h}$ ואז $\{h_r \mid r \in \Pi\}$ בסיס של $\mathfrak{h}$. לכל $r \in \phi^+$ נבחר $e_r \in \mathfrak{g}_r \neq 0$ ויהי $e_{-r} \in \mathfrak{g}_{-r}$ האיבר היחיד כך ש $[e_r, e_{-r}] = h_r$. אז $\{h_r \mid r \in \Pi\} \cup \{e_r \mid r \in \phi\}$

בסיס של $\mathfrak{g}$.

נחשב את הקומוטטור על איברי הבסיס:

$$\begin{aligned} [h_r, h_s] &= 0 & (r, s \in \Pi) \\ [h_r, e_s] &= \frac{2}{(r,r)} [r, e_s] = \frac{2r(s')}{(r,r)} e_s = & (r \in \Pi, s \in \phi) \\ &= \frac{2(r,s)}{(r,r)} e_s = A_{r,s} e_s \end{aligned}$$

אם $r+s \notin \phi$ אז $[e_r, e_s] \in \mathfrak{g}_{r+s} = \{0\}$ ולכן $[e_r, e_s] = 0$. נסמן במקרה זה $N_{r,s} = 0$.
 אם $r+s \in \phi$ אז $[e_r, e_s] \in \mathfrak{g}_{r+s}$ ולכן $[e_r, e_s] = N_{r,s} \cdot e_{r+s}$ כאשר $N_{r,s} \in \mathbb{R}$.
 $N_{r,s}$ נקראים קבועי המבנה.

תכונות של $N_{r,s}$ (קבועי המבנה):

$$1. [e_s, e_r] = -[e_r, e_s] \text{ כי } N_{s,r} = -N_{r,s}$$

2. נניח כי $r_1, r_2, r_3 \in \phi$ כך ש $r_1 + r_2 + r_3 = 0$ (זה קורה בדיוק כאשר $r_1 + r_2 \in \phi$ ו $r_3 = -(r_1 + r_2)$) אז מזהות יעקובי

$$\begin{aligned} [[e_{r_1}, e_{r_2}], e_{r_3}] + [[e_{r_2}, e_{r_3}], e_{r_1}] + [[e_{r_3}, e_{r_1}], e_{r_2}] &= 0 \\ [N_{r_1, r_2} e_{-r_3}, e_{r_3}] + [N_{r_2, r_3} e_{-r_1}, e_{r_1}] + [N_{r_3, r_1} e_{-r_2}, e_{r_2}] &= 0 \\ -N_{r_1, r_2} h_{r_3} - N_{r_2, r_3} h_{r_1} - N_{r_3, r_1} h_{r_2} &= 0 \\ \frac{-2N_{r_1, r_2} r_3}{(r_3, r_3)} - \frac{2N_{r_2, r_3} r_1}{(r_1, r_1)} - \frac{2N_{r_3, r_1} r_2}{(r_2, r_2)} &= 0 \end{aligned}$$

נציב $r_3 = -r_1 - r_2$ ונקבל

$$\left(\frac{2N_{r_1, r_2}}{(r_3, r_3)} - \frac{2N_{r_2, r_3}}{(r_1, r_1)} \right) r_1 + \left(\frac{2N_{r_1, r_2}}{(r_3, r_3)} - \frac{2N_{r_3, r_1}}{(r_2, r_2)} \right) r_2 = 0$$

r_1, r_2 הם בת"ל - אם תלויים אז $r_1 = \pm r_2$ ואז $r_3 = 0, -2r_1$, סתירה. לכן קיבלנו

$$\frac{N_{r_1, r_2}}{(r_3, r_3)} = \frac{N_{r_2, r_3}}{(r_1, r_1)} = \frac{N_{r_3, r_1}}{(r_2, r_2)}$$

נתונים $r, s \in \phi$ כך ש $r + s \in \phi$. נתבונן בשרשרת r -דרך s :

$$-pr + s, \dots, -r + s, s, r + s, 2r + s, \dots, qr + s$$

$q \geq 1$ (מההנחה), $p \geq 0$. ראינו (טענה 2.16) כי $A_{r,s} = p - q$

$$N_{r,s} \cdot N_{-r,-s} = -(p+1)^2 \quad \mathbf{משפט 4.1}$$

הוכחה:

$$\begin{aligned} [[e_r, e_{-r}], e_s] + [[e_{-r}, e_s], e_r] + [[e_s, e_r], e_{-r}] &= 0 \\ [h_r, e_s] + N_{-r,s} [e_{-r+s}, e_r] + N_{s,r} [e_{r+s}, e_{-r}] &= 0 \\ A_{r,s} e_s + N_{-r,s} N_{-r+s,r} e_s + N_{s,r} N_{r+s,-r} e_s &= 0 \\ A_{r,s} + N_{-r,s} N_{-r+s,r} + N_{s,r} N_{r+s,-r} &= 0 \end{aligned}$$

מזהות 2, אם $r - s \in \phi$ אז

$$\frac{N_{r-s,-r}}{(s,s)} = \frac{N_{-r,s}}{(r-s,r-s)} \implies N_{-r,s} = \frac{(r-s,r-s)}{(s,s)} N_{r-s,-r}$$

ומאחר ולפי הנתון $r + s \in \phi$ נקבל

$$\frac{N_{r+s,-r}}{(s,s)} = \frac{N_{-r,-s}}{(r+s,r+s)} \implies N_{r+s,-r} = \frac{(s,s)}{(r+s,r+s)} N_{-r,-s}$$

אם $r - s \notin \phi$ אז גם $-r + s \notin \phi$ ולכן $N_{-r+s,r} = 0$ ולכן בכל מקרה נקבל

$$A_{r,s} + \frac{(r-s,r-s)}{(s,s)} N_{r-s,-r} N_{-r+s,r} + \frac{(s,s)}{(r+s,r+s)} N_{s,r} N_{-r,-s} = 0$$

קיבלנו

$$\begin{aligned} A_{r,s} &= -\frac{(r-s,r-s)}{(s,s)} N_{r-s,-r} N_{-r+s,r} + \frac{(s,s)}{(r+s,r+s)} N_{s,r} N_{-r,-s} \\ &= -\frac{(r-s,r-s)}{(s,s)} N_{r,-r+s} N_{-r,r-s} + \frac{(s,s)}{(r+s,r+s)} N_{s,r} N_{-r,-s} \end{aligned}$$

נסמן $M_{r,s} = \frac{\binom{s,s}{r+s,r+s}}{N_{r,s} N_{-r,-s}}$. הוכחנו:

$$A_{r,s} = -M_{r,-r+s} + M_{r,s}$$

כעת

$$\begin{aligned} A_{r,s} &= M_{r,s} - M_{r,-r+s} \\ A_{r,-r+s} &= M_{r,-r+s} - M_{r,-2r+s} \\ &\vdots \\ A_{r,-(p-1)r+s} &= M_{r,-(p-1)r+s} - M_{r,-pr+s} \\ A_{r,-pr+s} &= M_{r,-pr+s} - \underbrace{M_{r,-(p+1)r+s}}_{=0} \end{aligned}$$

כאשר $M_{r,-(p+1)r+s} = 0$ כי $(p+1)r+s \notin \phi$. נסכום את השוויונות ונקבל

$$M_{r,s} = A_{r,s} + A_{r,-r+s} + \dots + A_{r,-(p-1)r+s} + A_{r,-pr+s}$$

מתקיים

$$A_{r,-ir+s} = \frac{2(r, -ir+s)}{(r, r)} = -2i + A_{r,s}$$

לכן

$$\begin{aligned} M_{r,s} &= (p+1)A_{r,s} - 2 \cdot 0 - 2 \cdot 1 - \dots - 2p \\ &= (p+1)A_{r,s} - (p+1)p \\ &= (p+1)(A_{r,s} - p) \end{aligned}$$

נזכר כי $A_{r,s} = p - q$ ולכן קיבלנו $M_{r,s} = -q(p+1)$
 נותר להוכיח את הלמה הבאה:

4.2 למה

$$\frac{\binom{r+s, r+s}{s, s}}{(s, s)} = \frac{p+1}{q}$$

הוכחה:

$$\begin{aligned}
 p+1-q \cdot \frac{(r+s, r+s)}{(s, s)} &= \underbrace{\phantom{A_{r,s} + q + 1 - q \cdot \frac{(r+s, r+s)}{(s, s)}}}_{A_{r,s}=p-q} \\
 &= A_{r,s} + q + 1 - q \cdot \frac{(r+s, r+s)}{(s, s)} \\
 &= A_{r,s} + q + 1 - q \cdot \frac{(r, r) + 2(r, s) + (s, s)}{(s, s)} \\
 &= A_{r,s} + 1 - \frac{q(r, r)}{(s, s)} \left(1 + \frac{2(r, s)}{(r, r)} \right) \\
 &= A_{r,s} + 1 - \frac{q(r, r)}{(s, s)} (1 + A_{r,s}) \\
 &= \left(1 - \frac{q(r, r)}{(s, s)} \right) (1 + A_{r,s})
 \end{aligned}$$

נחלק למקרים:

$$1. (r, r) \geq (s, s) \iff$$

$$|A_{r,s}| = \frac{2|(r, s)|}{(r, r)} \leq \frac{2|(r, s)|}{(s, s)} = |A_{s,r}|$$

ראינו (בטענה 2.13) כי $A_{r,s} \cdot A_{s,r} \in \{0, 1, 2, 3\}$ מכאן $A_{r,s} = 0, \pm 1$ אם $A_{r,s} = -1$, גמרנו. נניח כי $A_{r,s} = 0, 1$ $\iff (r, s) \geq 0$.

נגדיר $\phi' = (\mathbb{Z}r + \mathbb{Z}s) \cap \phi$ - זאת מערכת שורשים ש $\{r, s\}$ מערכת יסודית שלה. ϕ' היא אי-פריקה (אחרת ϕ לא יכלה להיות באף אחת מהקבוצות מאונכות, נקבל כי r ו s בקבוצות שונות ולכן $r+s$ לא יכול להיות באף אחת מהקבוצות הנ"ל). אפשר לבדוק שב ϕ' (ובעצם אפילו ב ϕ) יש לכל היותר שני אורכים אפשריים לשורשים.

$$\|r+s\|^2 = \|r\|^2 + 2(r, s) + \|s\|^2 \geq \|r\|^2 + \|s\|^2 > \|r\|^2, \|s\|^2$$

לכן $\|r\|, \|s\| > \|r+s\|$. כיוון ש $r, s, r+s \in \phi'$, נסיק כי $\|r\| = \|s\|$ ואז

$$\begin{aligned}
 p+1-q \cdot \frac{(r+s, r+s)}{(s, s)} &= \left(1 - \frac{q(r, r)}{(s, s)} \right) (1 + A_{r,s}) \\
 &= (1 + A_{r,s})(1 - q)
 \end{aligned}$$

לבסוף נראה כי $\phi \not\subseteq 2r+s$, ואז $q=1$ ונקבל את הדרוש:

$$\begin{aligned}
 \|2r+s\|^2 &= 4\|r\|^2 + 4(r, s) + \|s\|^2 \\
 &\geq 4\|r\|^2 + 2(r, s) + \|s\|^2 \\
 &> \|r\|^2 + 2(r, s) + \|s\|^2 \\
 &= \|r+s\|^2 > \|r\|^2 = \|s\|^2
 \end{aligned}$$

מכיוון שב ϕ' לכל היותר שני אורכים שונים, $\phi \not\subseteq 2r+s$ ולכן גם $\phi \not\subseteq 2r+s$ ולכן $q=1$ וקיבלנו את הדרוש.

2. במקרה זה: $(r, r) < (s, s)$

$$|A_{r,s}| = \frac{2|(r,s)|}{(r,r)} > \frac{2|(r,s)|}{(s,s)} = |A_{s,r}|$$

יש לנו $r, s \in \phi$ בעלי אורכים שונים. כיוון ש $r+s \in \phi$ נקבל $\|r\|^2 + 2(r,s) + \|s\|^2 = \|r+s\|^2 \in \{\|r\|^2, \|s\|^2\}$ ולכן $(r,s) < 0$ ואז

$$A_{r,s} < A_{s,r} < 0$$

כיוון ש $A_{r,s} \cdot A_{s,r} \in \{0, 1, 2, 3\}$ נקבל כי $A_{s,r} = -1$, כלומר $\frac{2(r,s)}{(s,s)} = -1$
נחשב כמו קודם: $2(r,s) = -(s,s)$

$$\begin{aligned} \|-r+s\|^2 &= \|r\|^2 - 2(r,s) + \|s\|^2 \\ &> \|r\|^2 + \|s\|^2 > \|s\|^2 > \|r\|^2 \end{aligned}$$

נסיק כי $-r+s \notin \phi$ ולכן $p=0$ כלומר $p-q = -q$ ולכן $A_{r,s} = p-q = -q$ ולכן

$$\begin{aligned} \frac{2(r,s)}{(r,r)} &= -q \\ \implies \\ \frac{(s,s)}{(r,r)} &= q \end{aligned}$$

לכן

$$p+1-q \cdot \frac{(r+s, r+s)}{(s,s)} = \left(1 - \frac{q(r,r)}{(s,s)}\right) (1 + A_{r,s}) = 0$$

כנדרש.

■

■

נניח כי $r_1, \dots, r_4 \in \phi$ כך ש $r_1 + r_2 + \dots + r_4 = 0$ (ונניח כי אין שני מחוברים שווים או מנוגדים).

$$\begin{aligned} &[[e_{r_1}, e_{r_2}], e_{r_3}] + [[e_{r_2}, e_{r_3}], e_{r_1}] + [[e_{r_3}, e_{r_1}], e_{r_2}] = 0 \\ &N_{r_1, r_2} [e_{r_1+r_2}, e_{r_3}] + N_{r_2, r_3} [e_{r_2+r_3}, e_{r_1}] + N_{r_3, r_1} [e_{r_3+r_1}, e_{r_2}] = 0 \\ &N_{r_1, r_2} N_{r_1+r_2, r_3} e_{-r_4} + N_{r_2, r_3} N_{r_2+r_3, r_1} e_{-r_4} + N_{r_3, r_1} N_{r_3+r_1, r_2} e_{-r_4} = 0 \end{aligned}$$

נקבל

$$N_{r_1, r_2} N_{r_1+r_2, r_3} + N_{r_2, r_3} N_{r_2+r_3, r_1} + N_{r_3, r_1} N_{r_3+r_1, r_2} = 0$$

מתקיים מזהות 2

$$\begin{aligned}\frac{N_{r_1+r_2, r_3}}{(r_4, r_4)} &= \frac{N_{r_3, r_4}}{(r_1 + r_2, r_1 + r_2)} \\ \frac{N_{r_2+r_3, r_1}}{(r_4, r_4)} &= \frac{N_{r_1, r_4}}{(r_2 + r_3, r_2 + r_3)} \\ \frac{N_{r_3+r_1, r_2}}{(r_4, r_4)} &= \frac{N_{r_2, r_4}}{(r_1 + r_3, r_1 + r_3)}\end{aligned}$$

ולכן קיבלנו את הזהות

$$\frac{N_{r_1, r_2} N_{r_3, r_4}}{(r_1 + r_2, r_1 + r_2)} + \frac{N_{r_2, r_3} N_{r_1, r_4}}{(r_2 + r_3, r_2 + r_3)} + \frac{N_{r_3, r_1} N_{r_2, r_4}}{(r_1 + r_3, r_1 + r_3)} = 0$$

4.2 בסיס Chevalley

משפט 4.1 מציע שאולי אפשר לבחור את הבסיס כך ש $N_{r,s} = \pm(p+1)$ הוא $p \geq 0$ רגיל המספר הגדול ביותר כך ש $-pr + s \in \phi$. נראה שניתן לעשות זאת. נבחר מערכת יסודית $\Pi = \{p_1, \dots, p_l\} \subseteq \phi^+$ ו $p'_i = -p_i$

$$\Pi' = \{p'_1, \dots, p'_l\}$$

Π' גם מערכת יסודית של ϕ . נבחר $0 \neq e_{p_i} \in \mathfrak{g}_{p_i}$ וכן $e_{-p_i} \in \mathfrak{g}_{-p_i}$ כך ש $h_{p_i} = [e_{p_i}, e_{-p_i}]$. נגדיר

$$\begin{cases} e'_{p'_i} &= -e_{-p_i} \\ e'_{-p'_i} &= -e_{p_i} \end{cases} \quad (1 \leq i \leq l)$$

אז

$$\begin{aligned}[e'_{p'_i}, e'_{-p'_i}] &= [-e_{-p_i}, -e_{p_i}] \\ &= [e_{-p_i}, e_{p_i}] \\ &= -[e_{p_i}, e_{-p_i}] \\ &= -h_{p_i} = \frac{-2p_i}{(-p_i, -p_i)} = h_{p'_i}\end{aligned}$$

ומתקיים

$$A_{p'_i, p'_j} = \frac{2(p'_i, p'_j)}{(p'_i, p'_i)} = \frac{2(p_i, p_j)}{(p_i, p_i)} = A_{p_i, p_j}$$

ממשפט 3.26 קיים אוטומורפיזם יחיד $\theta : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ כך ש

$$\begin{cases} \theta(e_{p_i}) &= -e_{-p_i} \\ \theta(e_{-p_i}) &= -e_{p_i} \\ \theta(h_{p_i}) &= -h_{p_i} \end{cases}$$

$\theta^2 = \text{id}$ פועל כזהות על וקטורים כאלה ולכן $\theta^2 = \text{id}$.
 יהי $r \in \phi^+$ (ביחס ל Π). מתרגילי הבית, אפשר לכתוב $r = r_1 + \dots + r_k$ כך ש
 $r_1 + \dots + r_i \in \phi^+$ לכל $i \leq k$ כאשר $r_1, \dots, r_k \in \Pi$. בפרט $r_1 + r_2 \in \phi^+$ ולכן

$$[e_{r_1}, e_{r_2}] = \underbrace{N_{r_1, r_2}}_{\neq 0} e_{r_1+r_2}$$

$$[[e_{r_1}, e_{r_2}], e_{r_3}] \underbrace{N_{r_1+r_2, r_3}}_{\neq 0} e_{r_1+r_2+r_3}$$

כך נמשיך ונקבל

$$[\dots [[e_{r_1}, e_{r_2}], e_{r_3}], \dots e_{r_k}] = c \cdot e_r$$

כאשר $c \neq 0$. נפעיל θ ונקבל

$$\alpha \cdot e_{-r} = [\dots [[-e_{r_1}, -e_{r_2}], -e_{r_3}], \dots -e_{r_k}] = c \cdot \theta(e_r)$$

כאשר $\alpha \neq 0$. לכן

$$\theta(e_r) = \lambda_r e_{-r}$$

כאשר $\lambda_r \neq 0$. ע"י הפעלת θ שוב

$$e_r = \lambda_r \theta(e_{-r})$$

$$\theta(e_{-r}) = \lambda_r^{-1} e_r$$

לכן μ כלשהו מתקיים

$$\theta(\mu e_r) = \mu \lambda_r e_{-r} = \lambda_r \mu^2 (\mu^{-1} e_r)$$

נבחר μ_r כך ש $\lambda_r \mu_r^2 = -1$ ואז

$$\theta(\mu_r e_r) = -\mu_r^{-1} e_r$$

נסמן $\varepsilon_r = \mu_r e_r$ ו $\varepsilon_{-r} = \mu_r^{-1} e_r$ לכן לכל $r \in \phi^+$

$$\theta(\varepsilon_r) = -\varepsilon_{-r}$$

$$\theta(\varepsilon_{-r}) = -\varepsilon_r = -\varepsilon_{-(-r)}$$

ולכן לכל $r \in \phi$ מתקיים $\theta(\varepsilon_r) = -\varepsilon_{-r}$. $\{\varepsilon_r\}$ עדיין בסיס ל $\mathfrak{g}_r$ ועדיין מתקיים $[\varepsilon_r, \varepsilon_{-r}] = h_r$.
 נחליף את e_r ו e_{-r} ב ε_r ו ε_{-r} בהתאמה.

נפעיל את θ על הזהות $[e_r, e_s] = N_{r,s} e_{r+s}$ ונקבל

$$\theta[e_r, e_s] = [\theta(e_r), \theta(e_s)] = N_{r,s} \theta(e_{r+s})$$

$$[e_{-r}, e_{-s}] = [-e_{-r}, -e_{-s}] = N_{r,s} e_{-r-s}$$

$$-N_{-r,-s} e_{-r-s} = N_{r,s} e_{-r-s}$$

$$N_{r,s} = -N_{-r,-s}$$

ולכן ממשפט 4.1

$$\begin{aligned} N_{r,s} \cdot N_{-r,-s} &= -(p+1)^2 \\ N_{r,s}^2 &= (p+1)^2 \\ N_{r,s} &= \pm (p+1) \end{aligned}$$

לסיכום תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה מעל $\mathbb{C}$.

$$\mathfrak{g} = \mathfrak{h} \oplus \left(\bigoplus_{r \in \phi} \mathfrak{g}_r \right)$$

נבחר $\Pi \subseteq \phi$ מערכת יסודית. נבחר בסיס $\{e_r\}$ ל $\mathfrak{g}_r$ לכל $r \in \phi$ כך ש

$$[e_r, e_s] = \begin{cases} 0 & r+s \in \phi \\ \pm(p+1)e_{r+s} & r+s \notin \phi \end{cases}$$

הקבוצה $\{h_r \mid r \in \Pi\} \cup \{e_r \mid r \in \phi\}$ היא בסיס ל $\mathfrak{g}$ הנקרא בסיס Chevalley של $\mathfrak{g}$. מתקיימים היחסים הבאים:

$$\begin{aligned} [h_r, h_s] &= 0 & r, s \in \Pi \\ [h_r, e_s] &= A_{r,s} e_s & \left(A_{r,s} = \frac{2(r,s)}{(r,r)} \right) \\ [e_r, e_s] &= \begin{cases} 0 & r+s \notin \phi \\ \pm(p+1)e_{r+s} & r+s \in \phi \end{cases} \end{aligned}$$

אפשר להתעניין ביחידות של בסיס Chevalley כנ"ל. בין היתר אפשר להוכיח שקיימת קבוצה של זוגות שורשים (r,s) עבורם אפשר לקבוע את סימן $N_{r,s}$ כרצוננו (הבנייה נעשית באמצעות אינדוקציה על זוגות המקיימים $r+s \in \phi$ ו $0 < r < s$ לפי היחס המושרה מ ϕ^+). לא נכנס לזה כאן.

4.3 ההעתקה האכספוננציאלית

$\mathfrak{g}$ אלגברת לי מעל $\mathbb{C}$.

למה 4.3 תהי $\delta : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ העתקת גזירה (derivation) נילפוטנטית. אז

$$\exp \delta = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{\delta^n}{n!}$$

הוא אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}$.

הערה 4.4 מדובר בסכום סופי כי $\delta^n = 0$ לאיזשהו n .

הוכחה: כרגיל מתקיים

$$(\exp(-\delta))(\exp \delta) = (\exp \delta)(\exp(-\delta)) = \text{id}$$

ולכן ההעתקה הפיכה.

מאחר ו δ העתקת גזירה, מתקיים

$$\delta([x, y]) = [\delta(x), y] + [x, \delta(y)]$$

ומכלל לייבניץ לגזירה מסדר גבוה:

$$\delta^r([x, y]) = \sum_{i=0}^r \binom{r}{i} [\delta^i(x), \delta^{r-i}(y)]$$

מכאן

$$\begin{aligned} \frac{\delta^r([x, y])}{r!} &= \sum_{i=0}^r \frac{1}{i! \cdot (r-i)!} [\delta^i(x), \delta^{r-i}(y)] \\ &= \sum_{i=0}^r \left[\frac{\delta^i(x)}{i!}, \frac{\delta^{r-i}(y)}{(r-i)!} \right] \\ &= \sum_{\substack{i+j=r \\ i, j \geq 0}} \left[\frac{\delta^i(x)}{i!}, \frac{\delta^j(y)}{j!} \right] \end{aligned}$$

(נניח כי $\delta^N = 0$ אז די להסתפק ב $r \leq N - 1$)

$$\begin{aligned} (\exp \delta)([x, y]) &= \sum_{r=0}^{\infty} \sum_{\substack{i+j=r \\ i, j \geq 0}} \left[\frac{\delta^i(x)}{i!}, \frac{\delta^j(y)}{j!} \right] \\ &= \sum_{i=0}^{\infty} \sum_{j=0}^{\infty} \left[\frac{\delta^i(x)}{i!}, \frac{\delta^j(y)}{j!} \right] \\ &= \sum_{i=0}^{\infty} \left[\frac{\delta^i(x)}{i!}, (\exp \delta)(y) \right] \\ &= [(\exp \delta)(x), (\exp \delta)(y)] \end{aligned}$$

■

יהי $C = \{h_r \mid r \in \Pi\} \cup \{e_r \mid r \in \phi\}$ בסיס Chevalley של $\mathfrak{g}$ (אלגברת לי פשוטה מעל $\mathbb{C}$). ראינו כי $\text{ad}_{e_r} : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ הן העתקות גזירה נילפוטנטיות. נסתכל על ζad_{e_r} כאשר $\zeta \in \mathbb{C}$ - אלה הן העתקות גזירה נילפוטנטיות. נגדיר ל $r \in \phi$, $\zeta \in \mathbb{C}$, $x_r(\zeta) = \exp(\zeta \cdot \text{ad}_{e_r})$ זהו אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}$. נחשב את פעולת $x_r(\zeta)$ על איברי C :

1.

$$x_r(\zeta) e_r = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{\zeta^i}{i!} \text{ad}_{e_r}^i(e_r) = \text{ad}_{e_r}^0(e_r) = e_r$$

.2

$$x_r(\zeta) h_s = h_s - A_{s,r} e_r \zeta$$

$$[e_r, [e_r, h_s]] = [e_r, -A_{s,r} e_r] = 0 \quad \vee \quad [e_r, h_s] = -[h_s, e_r] = -A_{s,r} e_r \quad \text{כי}$$

.3

$$x_r(\zeta) e_{-r} = e_{-r} + \zeta h_r - \zeta^2 e_r$$

$$\text{ad}_{e_r}^4(e_r) = [e_r, -2e_r] = 0 \quad \text{ולכן} \quad [e_r, h_r] = -A_{r,r} e_r = -2e_r \quad \vee \quad [e_r, e_{-r}] = h_r \quad \text{כי}$$

.0

.4

(s ≠ ±r)

$$\begin{aligned} x_r(\zeta) e_s &= \sum_{i \geq 0} \frac{\zeta^i}{i!} \text{ad}_{e_r}^i(e_s) \\ &= e_s + \zeta [e_r, e_s] + \frac{\zeta^2}{2!} [e_r, [e_r, e_s]] + \dots \\ &= e_s + \zeta N_{r,s} e_{r+s} + \frac{\zeta^2}{2!} N_{r,s} N_{r,r+s} e_{2r+s} + \frac{\zeta^3}{3!} N_{r,s} N_{r,r+s} N_{r,2r+s} e_{3r+s} + \dots + \\ &\quad + \frac{\zeta^q}{q!} N_{r,s} N_{r,r+s} N_{r,2r+s} \cdots N_{r,(q-1)r+s} \cdot e_{qr+s} \end{aligned}$$

כאשר $q \geq 0$ כרגיל הוא המקסימלי כך ש $s + rq \in \phi$.נסמן

$$M_{r,s,i} = \frac{1}{i!} N_{r,s} N_{r,r+s} N_{r,2r+s} \cdots N_{r,(i-1)r+s}$$

לכן $M_{r,s,0} = 1$

$$x_r(\zeta) e_s = \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} \zeta^i e_{ir+s}$$

נראה כי $M_{r,s,i} \in \mathbb{Z}$: אם $r + s \notin \phi$ זה ברור.

נניח כי $r + s \in \phi$.ראינו כי $N_{r,s} = \pm(p+1)$.נזכיר כי $p \geq 0$ הוא המקסימלי כך ש $-pr + s \in \phi$, כלומר $p, q \geq 0$ המקסימליים כך ש

$$-pr + s, -(p-1)r + s, \dots, s, r + s, \dots, qr + s$$

שרשרת. לכן $N_{r,r+s} = \pm((p+1)+1) = \pm(p+2)$.נמשיך ונקבל $N_{r,s+(i-1)r} = \pm(p+i)$ לכן

$$M_{r,s,i} = \pm \frac{(p+1)(p+2) \cdots (p+i)}{i!} = \pm \binom{p+i}{i} \in \mathbb{Z}$$

נסכם את החשבון:

$$1. \quad x_r(\zeta) e_r = e_r$$

$$2. \quad x_r(\zeta) h_s = h_s - A_{s,r} \zeta e_r$$

$$3. \quad x_r(\zeta) e_{-r} = e_{-r} + \zeta h_r - \zeta^2 e_r$$

$$4. \quad (r \neq \pm s, r + s \notin \phi) \quad x_r(\zeta) e_s = e_s$$

$$5. \quad (r + s \in \phi) \quad x_r(\zeta) e_s = \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} \zeta^i e_{ir+s}$$

הוכחנו:

משפט 4.5 תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה מעל $\mathbb{C}$. יהי C בסיס Chevalley של $\mathfrak{g}$ שמתאים לפירוק Cartan ומערכת שורשים ϕ . אז לכל $r \in \phi$, המטריצה של $x_r(\zeta)$ ביחס ל' C היא עם קואורדינטות בחוג $\mathbb{Z}[\zeta]$.

4.4 אלגבראות לי וחבורות Chevalley מעל שדה כלשהו K

תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה מעל $\mathbb{C}$. C בסיס Chevalley. נסמן $\mathfrak{g}_{\mathbb{Z}} = \text{span}_{\mathbb{Z}} C$. זאת אלגברת לי מעל החוג $\mathbb{Z}$ (לא הגדרנו, אבל ההגדרה ברורה לכל חוג קומוטטיבי). נגדיר

$$\mathfrak{g}_K = K \otimes_{\mathbb{Z}} \mathfrak{g}_{\mathbb{Z}}$$

זהו מרחב וקטורי מעל K . יש לו בסיס לינארי

$$\left\{ \underbrace{1 \otimes h_r}_{= \bar{h}_r} \mid r \in \Pi \right\} \cup \left\{ \underbrace{1 \otimes e_r}_{= \bar{e}_r} \mid r \in \phi \right\}$$

מוגדר מבנה של אלגברת לי על $\mathfrak{g}_K$: $x, y \in C$ נגדיר

$$[\bar{x}, \bar{y}] = 1 \otimes [x, y]$$

ונרחיב באופן בילינארי לכל $\mathfrak{g}_K$.

קבועי המבנה לפי $\bar{C}$ (לפי הפירוש הנכון) הם כמו אלה ב $\mathfrak{g}$ (מעל $\mathbb{C}$), למשל:

$$[e_r, e_s] = N_{r,s} e_{r+s} = \pm (p+1) e_{r+s}$$

$$[\bar{e}_r, \bar{e}_s] = (N_{r,s} \times 1_K) \cdot \bar{e}_{r+s}$$

וכו'.

נסמן ב $A_r(\zeta)$ את המטריצה של $x_r(\zeta)$ (מעל $\mathbb{C}$) לפי C . נגדיר $\bar{A}_r(t)$ ל' $t \in K$ להיות המטריצה המתקבלת מ' $A_r(\zeta)$ ע"י החלפת כל קואורדינטה $a\zeta^i$ ($a \in \mathbb{Z}$) ב $a t^i$ ב $(a \times 1_K) \cdot t^i$, ותהי

$$\bar{x}_r(t) : \mathfrak{g}_K \rightarrow \mathfrak{g}_K$$

ההעתקה הלינארית שהמטריצה שלה ביחס ל' $\bar{C}$ נתונה ע"י $\bar{A}_r(t)$:

$$[\bar{x}_r(t) v]_{\bar{C}} = \bar{A}_r(t) \cdot [v]_{\bar{C}}$$

טענה 4.6 לכל $r \in \phi, t \in K$ הוא אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}_K$.

הוכחה: כיוון ש $x_r(\zeta) x_r(-\zeta) = \text{id}_{\mathfrak{g}}$, נקבל $\overline{x_r}(-t) = \overline{x_r}(t) \overline{x_r}(-t) = \text{id}_{\mathfrak{g}_K}$ ולכן $\overline{x_r}(-t) = \overline{x_r}(t)^{-1}$
 לכל $u, v \in \mathfrak{g}$ ולכן $[x_r(\zeta) u, x_r(\zeta) v] = x_r(\zeta) [u, v]$
 לכל $\overline{u}, \overline{v} \in C$ ולכן $[\overline{x_r}(t) u, \overline{x_r}(t) v] = \overline{x_r}(t) [u, v]$
 לכל $u, v \in \mathfrak{g}_K$ ולכן $[\overline{x_r}(t) u, \overline{x_r}(t) v] = \overline{x_r}(t) [u, v]$ ■

למה 4.7 נתבונן בג וב $\mathfrak{g}_K$. אז לכל $r \in \phi, \overline{h_r} \neq 0$.

הוכחה: תהי ϕ^* המערכת הדואלית ל ϕ . אז $\left\{ \frac{2r}{(r,r)} \mid r \in \Pi \right\}$ מערכת יסודית ל ϕ^* .
 נסמן $\Pi = \{r_1, \dots, r_l\}$. נסיק כי לכל $r \in \phi, h_r = \sum_{i=1}^l n_i h_{r_i}$, n_i שלמים כולם מאותו סימן או אפס. כיוון ש $\{\overline{h_{r_i}}\}_{i=1}^l$ חלק מבסיס של $\mathfrak{g}_K$ נקבל

$$\overline{h_r} = 0 \implies n_1 \times 1_K = \dots = n_l \times 1_K = 0$$

זה מחייב ש $\text{char} K = p > 0$ ו $p \mid n_i$ לכל i . יש $w \in W(\phi)$ ויש שורש פשוט r_j כך ש $w(r_j) = r$ ולכן

$$w(h_{r_j}) = w\left(\frac{2r_j}{(r_j, r_j)}\right) = \frac{2w(r_j)}{(w(r_j), w(r_j))} = \frac{2r}{(r, r)} = h_r = \sum_{i=1}^l n_i h_{r_i}$$

ראינו כי המטריצה של w ביחס ל $\{h_{r_i} \mid 1 \leq i \leq l\}$ היא מטריצה מעל $\mathbb{Z}$ ובעלת דטרמיננטה ± 1 . העמודה j של מטריצה זו היא $\begin{pmatrix} n_1 \\ \vdots \\ n_l \end{pmatrix}$ וכל איבריה מתחלקים ב p . לכן $p \mid \det w$ - סתירה. ■

הגדרה 4.8 תהי $\mathfrak{g}$ אלגברת לי פשוטה מעל $\mathbb{C}$. יהי K שדה. חבורת Chevalley מטיפוס $\mathfrak{g}$ מעל K היא תת-חבורת האוטומורפיזמים של אלגברת לי $\mathfrak{g}_K$, אשר נוצרת ע"י

$$\{\overline{x_r}(t) \mid t \in K, r \in \phi\}$$

נסמן את החבורה $\mathfrak{g}(K)$. מעתה נסמן את $\overline{x_r}(t)$ ב $x_r(t)$ ונראה את $\mathbb{C}$ כמקרה פרטי מבין כל השדות K . מתקיימות הזהויות הבאות שכבר ראינו:

1. $x_r(t) e_r = e_r$
2. $x_r(t) h_s = h_s - A_{s,r} t e_r$
3. $x_r(t) e_{-r} = e_{-r} + t h_r - t^2 e_r$
4. $(r \neq \pm s, r + s \notin \phi) x_r(t) e_s = e_s$
5. $(r + s \in \phi) x_r(t) e_s = \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} t^i e_{ir+s}$

4.5 החבורה $A_1(K)$

אלגברת לי שסומנה A_n היא

$$\mathfrak{sl}_{n+1}(K) = \{X \in M_{n+1}(K) \mid \text{tr}X = 0\}$$

בפרט

$$\mathfrak{sl}_2(K) = \left\{ \begin{pmatrix} a & b \\ c & -a \end{pmatrix} \mid a, b, c \in K \right\}$$

נסמן $e_+ = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$, $e_- = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$ אז

$$[e_+, e_-] = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & -1 \end{pmatrix} = h$$

ומתקיים

$$\begin{aligned} [h, e_+] &= 2e_+ \\ [h, e_-] &= -2e_- \end{aligned}$$

למה 4.9 תהי $\mathfrak{g} \subseteq \mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$ תת-אלגברת לי. תהי $y \in \mathfrak{g}$ כך ש y מטריצה נילפוטנטית, כלומר $y^N = 0$ ל N טבעי. אז ad_y העתקת גזירה ונילפוטנטית ומתקיים לכל $x \in \mathfrak{g}$

$$\exp(-\text{ad}_y)(x) = (\exp y) x (\exp y)^{-1}$$

הערה 4.10 כאן הכפל הוא כפל מטריצות באלגברה האסוציאטיבית $\mathfrak{gl}_n(\mathbb{C})$.

הוכחה:

$$\exp(\text{ad}_y)(x) = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{\text{ad}_y^k(x)}{k!}$$

נוכיח באינדוקציה כי

$$\frac{\text{ad}_y^k(x)}{k!} = \sum_{\substack{i+j=k \\ i, j \geq 0}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!}$$

עבור $k = 1$ מקבלים $\text{ad}_y(x) = yx - xy$ והטענה נכונה.

נניח כי הטענה נכונה עבור k ונראה עבור $k+1$:

$$\begin{aligned}
 \frac{\text{ad}_y^{k+1}(x)}{(k+1)!} &= \frac{\text{ad}_y}{k+1} \circ \frac{\text{ad}_y^k}{k!}(x) \\
 &= \frac{\text{ad}_y}{k+1} \left(\sum_{\substack{i+j=k \\ i,j \geq 0}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!} \right) \\
 &= \frac{1}{k+1} \left(\sum_{\substack{i+j=k \\ i,j \geq 0}} \frac{y^{i+1}}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!} + \sum_{\substack{i+j=k \\ i,j \geq 0}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^{j+1}}{j!} \right) \\
 &= \frac{1}{k+1} \left(\sum_{\substack{i+j=k+1 \\ i \geq 1, j \geq 0}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!} \cdot i + \sum_{\substack{i+j=k+1 \\ i \geq 0, j \geq 1}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!} \cdot j \right) \\
 &= \frac{1}{k+1} \left(\sum_{\substack{i+j=k+1 \\ i \geq 1, j \geq 1}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!} \cdot (i+j) + \frac{y^{k+1}}{(k+1)!} \cdot x \cdot (k+1) + x \cdot \frac{(-y)^{k+1}}{(k+1)!} \cdot (k+1) \right) \\
 &= \sum_{\substack{i+j=k+1 \\ i \geq 0, j \geq 0}} \frac{y^i}{i!} \cdot x \cdot \frac{(-y)^j}{j!}
 \end{aligned}$$

הזהות הזאת בפרט מראה ש ad_y העתקה נילפוטנטית (כי ל $k \geq 2N$ מתקיים $i+j = 2N$ כי $i \geq N$ או $j \geq N$), ולכן $\exp(\text{ad}_y)$ מוגדרת.

$$\begin{aligned}
 \exp(\text{ad}_y)(x) &= \sum_{k \geq 0} \sum_{i+j=k} \frac{y^i}{i!} x \frac{(-y)^j}{j!} \\
 &= \left(\sum_{i \geq 0} \frac{y^i}{i!} \right) x \left(\sum_{j \geq 0} \frac{(-y)^j}{j!} \right) \\
 &= (\exp y) x (\exp y)^{-1}
 \end{aligned}$$

■

מכאן $x_+(\zeta) = \exp(\zeta \text{ad}_{e_+})$ מקיימת ל $x \in \mathfrak{sl}_2(\mathbb{C})$

$$x_+(\zeta)(x) = \exp(\zeta e_+) x (\exp(\zeta e_+))^{-1}$$

ברור ש e_+ נילפוטנטית מסדר 2 ולכן

$$\begin{aligned}
 \exp(\zeta e_+) &= I_2 + \zeta e_+ + \frac{\zeta^2}{2} e_+^2 + \dots \\
 &= I_2 + \zeta e_+
 \end{aligned}$$

כלומר

$$x_+(\zeta)(x) = \begin{pmatrix} 1 & \zeta \\ 0 & 1 \end{pmatrix} x \begin{pmatrix} 1 & -\zeta \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$x_-(\zeta)(x) = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ \zeta & 1 \end{pmatrix} x \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -\zeta & 1 \end{pmatrix}$$

כשעוברים לשדה K מקבלים אותן נוסחאות.
 $SL_2(K)$ נוצרת כחבורה ע"י

$$\left\{ \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \mid t \in K \right\} \cup \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ y & 1 \end{pmatrix} \mid y \in K \right\}$$

אכן, תהי $\begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix}$ עם $ad - bc = 0$. אם $c = 0$ אז נוכל לרשום

$$\begin{pmatrix} a & b \\ 0 & a^{-1} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a & 0 \\ 0 & a^{-1} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & a^{-1}b \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

ואת $\begin{pmatrix} a & 0 \\ 0 & a^{-1} \end{pmatrix}$ נרשום כך:

$$\begin{pmatrix} a & 0 \\ 0 & a^{-1} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a^{-1}-1 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a-1 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & -a^{-1} \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

אם $c \neq 0$ נוכל לרשום

$$\begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & \frac{a-1}{c} \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ c & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & \frac{d-1}{c} \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

כעת נגדיר העתקה $\varphi : SL_2(K) \rightarrow A_1(K)$ ע"י $\varphi(g)(x) = gxg^{-1}$, $x \in \mathfrak{sl}_2(K)$. מתקיים $\varphi \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = x_+(t)$, $\varphi \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} = x_-(t)$. מאחר ו- $SL_2(K)$ נוצרת ע"י איברים כנ"ל, נקבל כי $\text{Im} \varphi \subseteq A_1(K)$.
 מתקיים $xg = gx \iff g \in \ker \varphi$ לכל $x \in \mathfrak{sl}_2(k)$. ע"י בדיקה קלה מקבלים $g \in Z(SL_2(K)) = \{\pm I_2\}$ ולכן ממשפט האיזומורפיזם הראשון
 $A_1(K) \cong SL_2(K) / \{\pm I_2\} = PSL_2(K)$

נניח כי $\mathfrak{g} \subseteq \mathfrak{gl}_N(\mathbb{C})$ אלגברת לי קלאסית. $(\mathfrak{sl}_{n+1}(\mathbb{C}), \mathfrak{o}_{2n+1}(\mathbb{C}), \mathfrak{o}_{2n}(\mathbb{C}), \mathfrak{sp}_{2n}(\mathbb{C}))$
 (A_n, B_n, D_n, C_n)

בכל הדוגמאות האלה, האיברים e_r הם מטריצות נילפוטנטיות ואז

$$x_r(\zeta)(x) = \exp(\zeta \text{ad}_{e_r})(x)$$

$$= \underbrace{\exp(\zeta e_r)}_{y_r(\zeta)} x \exp(-\zeta e_r)$$

$$= y_r(\zeta) \cdot x \cdot y_r(\zeta)^{-1}$$

ובאותו אופן כשעוברים לשדה K .
 נסמן ב- G_K את תת-החבורה של $GL_N(K)$ הנוצרת ע"י

$$\{y_r(t) \mid t \in K, r \in \phi\}$$

כמו קודם נוכל להגדיר העתקה $\varphi : G_K \rightarrow \mathfrak{g}(K)$ לפי $\varphi(g)(x) = gxg^{-1}$. לפי ההגדרות, φ הומומורפיזם על.
 אם $g \in \ker \varphi$, אז לכל $x \in \mathfrak{g}_K$ מתקיים $gxg^{-1} = x$ ולכן $ge_rg^{-1} = e_r$ לכל $r \in \phi$. מכאן $gy_r(t)g^{-1} = y_r(t)$ וכי $gy_r(t)g^{-1} = y_r(t) = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{t^i}{i!} e_r^i$ ולכן $g \in Z(G_K)$ גם ההכלה $Z(G_K) \subseteq \ker \varphi$ נכונה.
 נדגים זאת ב- D_n :

לפי פירוק Cartan ביחס למטריצות האלכסוניות, ראינו את $\{e_r\}$ הבאים:

$$\begin{aligned} \hat{e}_{ij} &= \begin{pmatrix} e_{ij} & 0 \\ 0 & -e_{ji} \end{pmatrix} & (i \neq j) \\ \varepsilon_{ij} &= \begin{pmatrix} 0 & e_{ij} - e_{ji} \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \\ -{}^t\varepsilon_{ij} &= \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ e_{ij} - e_{ji} & 0 \end{pmatrix} \end{aligned}$$

לכל מטריצה כזאת יש את התכונה שהיא נילפוטנטית מסדר 2 ולכן $e_r^2 = 0$

$$y_r(t) = \exp(te_r) = I + te_r$$

לכן אם $g \in Z(G_K)$ אז g מתחלף עם $y_r(t)$ ולכן $g(I_N + te_r) = (I_N + te_r)g$ מתחלף עם e_r לכל $r \in \phi$ ואז g מתחלף גם עם $h_r = [e_r, e_{-r}]$ ולכן g מתחלף עם בסיס Chevalley של D_n ואז $gxg^{-1} = x$ לכל $x \in D_n$, כלומר $\varphi(g) = \text{id}$ ולכן $g \in \ker \varphi$.
 ב- D_n יוצא

$$\begin{aligned} y_{\hat{e}_{ij}}(t) &= \left(\begin{array}{c|c} I_n + te_{ij} & 0 \\ \hline 0 & I_n - te_{ji} \end{array} \right) \\ y_{\varepsilon_{ij}}(t) &= \left(\begin{array}{c|c} I_n & t(e_{ij} - e_{ji}) \\ \hline 0 & I_n \end{array} \right) \end{aligned}$$

תרגיל: להראות שעבור $\mathfrak{sl}_{n+1}(K)$ מתקיים $SL_{n+1}(K) = G_K$ ולכן

$$A_n(K) \cong SL_{n+1}(K) / Z(SL_{n+1}(K)) = PSL_{n+1}(K)$$

הדרכה: להוכיח ש- $SL_{n+1}(K)$ נוצרת ע"י מטריצות מהצורה

$$\left(\begin{array}{ccccc} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & 1 & 0 & t & \vdots \\ & & \ddots & 0 & 0 \\ & & & 1 & \ddots \\ & & & & 1 \end{array} \right)$$

5 תת-החבורות היוניפוטנטיות

5.1 החבורות U, V

מתכונות האקספוננט מתקיים $x_r(t_1)x_r(t_2) = x_r(t_1 + t_2)$ לכל $r \in \phi$ ו $t_1, t_2 \in K$. לכן $x_r : K \rightarrow \mathfrak{g}(K)$ הוא הומומורפיזם מהחבורה החיבורית של K אל $\mathfrak{g}(K)$.
דוגמאות טיפוסיות:

$$1. (\mathfrak{g} = \mathfrak{sl}_2(\mathbb{C})) \quad t \mapsto \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$2. (\mathfrak{g} = \mathfrak{sl}_{n+1}(\mathbb{C})) \quad t \mapsto \begin{pmatrix} 1 & & & t \\ & 1 & & \\ & & \ddots & \\ & & & 1 \end{pmatrix}$$

x_r הוא חד-חד-ערכי: אם $x_r(t) = I$ בפרט מתקיים

$$e_{-r} = x_r(t)e_{-r} = e_{-r} + th_r - t^2e_r$$

$\{e_{-r}, h_r, e_r\}$ בת"ל ולכן $th_r - t^2e_r = 0 \iff t = 0$.
נסמן $X_r = \{x_r(t) \mid t \in K\} \subseteq \mathfrak{g}(K)$, אז $X_r \cong K$. ל X_r קוראים root subgroup.
נגדיר את U להיות תת-החבורה של $\mathfrak{g}(K)$ הנוצרת ע"י $\bigcup_{r \in \phi^+} X_r$. באופן דומה, נגדיר את V להיות תת-החבורה הנוצרת ע"י $\bigcup_{r \in \phi^-} X_r$.
נזכר בפונקציית הגובה על ϕ (המתאימה למערכת היסודית Π): ל $\Pi = \{r_1, \dots, r_l\}$ פונקציית הגובה מוגדרת ע"י

$$h \left(\underbrace{\sum_{i=1}^l n_i r_i}_{r \in \phi} \right) = \sum_{i=1}^l n_i$$

כאשר $n_1, \dots, n_l$ כולם שלמים בעלי אותו סימן (או אפס).

הערה 5.1 נשים לב כי h היא צמצום של פונקציונל לינארי על $\text{span} \phi$ המוגדר ע"י

$$\tilde{h} \left(\sum_{i=1}^l x_i r_i \right) = \sum_{i=1}^l x_i$$

נכתוב $\mathfrak{g}_K = \bigoplus_{i=-\infty}^{\infty} \mathfrak{g}_i$ כאשר $\mathfrak{g}_i = \bigoplus_{h(r)=i} \mathfrak{g}_r$ ו $\mathfrak{g}_0 = \mathfrak{h}$ הוגדר בנפרד קודם.
נתון $r \in \phi^+$. נתאר את פעולת $x_r(t)$ על $\mathfrak{g}_i$. נניח כי $i = h(s)$.
אם $s = r$ אז $x_r(t)e_r = e_r$ אם $s = -r$ אז $x_r(t)e_{-r} = e_{-r} + th_r - t^2e_r$
אם $i = 0$ אז $x_r(t)h_s = h_s - A_{s,r}e_r = h_s - \frac{2(s,r)}{(s,s)}e_r$

נניח כי $\pm r \neq s \in \phi$. אם $q = 0$ אז $x_r(t) e_s = e_s$ נניח כי $q \geq 1$, אז

$$x_r(t) e_s = \sum_{\substack{jr+s \in \phi \\ j=0}}^q M_{r,s,j} e_{jr+s} t^j$$

(כאשר כרגיל $q \geq 0$ הוא המקסימלי כך ש $-pr + s, \dots, s, r + s, \dots, qr + s$ היא שרשרת, וראינו $(M_{r,s,j} = \pm \binom{p+j}{j})$.)

נסתכל ב $x_r(t) e_s - e_s \in \sum_{j=1}^q \mathfrak{g}_{jr+s}$ מאחר ו $h(jr + s) = jh(r) + h(s)$ אז מתקיים $h(jr + s) > h(s)$ (כי $h(r) > 0$) ולכן $y \in \mathfrak{g}_i$ מתקיים

$$x_r(t) y - y \in \mathfrak{g}_0 + \sum_{h(\alpha) > i} \mathfrak{g}_\alpha$$

נסדר את בסיס Chevalley כך (ביחס ל r):

$$\{e_r\} \cup \underbrace{\{h_s \mid s \in \Pi\} \cup \{e_s \mid s \in \phi, q_r \geq 1\} \cup \{e_s \mid s \in \phi, q_r = 0\}}_{\text{ordered by } h(s)} \cup \{e_{-r}\}$$

לפי בסיס זה $x_r(t)$ נראית כך:

$$A = \begin{pmatrix} \underbrace{e_r} & \underbrace{\{h_s \mid s \in \Pi\}} & \underbrace{\{e_s \mid s \in \phi, q_r \geq 1\}} & \underbrace{\{e_s \mid s \in \phi, q_r = 0\}} & \underbrace{e_{-r}} \\ 1 & * & * & \dots & * & * & * & * & * & 0 & 0 & \dots & 0 & * \\ & 1 & 0 & \vdots & 0 & * & * & * & * & 0 & 0 & \dots & 0 & * \\ & & 1 & \ddots & \vdots & * & * & * & * & 0 & 0 & \dots & 0 & * \\ & & & \ddots & 0 & * & * & * & * & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ & & & & 1 & * & * & * & * & 0 & 0 & \dots & 0 & * \\ & & & & & 1 & * & * & * & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ & & & & & & 1 & * & * & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ & & & & & & & \ddots & * & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ & & & & & & & & & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & & & & & & & & & & 1 & 0 & 0 & 0 \\ & & & & & & & & & & & 1 & \ddots & \vdots & 0 \\ & & & & & & & & & & & & \ddots & 0 & \vdots \\ & & & & & & & & & & & & & 1 & 0 \\ & & & & & & & & & & & & & & 1 \end{pmatrix}$$

באופן דומה אפשר להראות שלכל $r \in \phi^-$ יש סידור של הבסיס כך שביחס לבסיס זה, ל $x_r(t)$ יש צורה כנ"ל. נסכם:

טענה 5.2 לכל $r \in \phi$, הוא אוטומורפיזם יוניפוטנטי של $\mathfrak{g}_K$, ולכן U, V נוצרות ע"י אוטומורפיזמים יוניפוטנטיים.

למה 5.3 נניח כי $\text{char}K = 0$. יהי $\theta : \mathfrak{g} \rightarrow \mathfrak{g}$ אוטומורפיזם ונניח כי $y \in \mathfrak{g}$ הוא כך ש ad_y נילפוטנטי. אז $\theta \circ \exp(\text{ad}_y) \circ \theta^{-1} = \exp(\text{ad}_{\theta(y)})$.

הוכחה: נניח כי $x \in \mathfrak{g}$.

$$\begin{aligned} (\theta \circ \exp(\text{ad}_y) \circ \theta^{-1})(x) &= \theta \left(\sum_{i=0}^{\infty} \frac{\text{ad}_y^i}{i!} (\theta^{-1}(x)) \right) \\ &= \theta \left(\sum_{i=0}^{\infty} \frac{[y, [y, \dots [y, \theta^{-1}(x)]]]}{i!} \right) \\ &= \sum_{i=0}^{\infty} \frac{[\theta(y), [\theta(y), \dots [\theta(y), x]]]}{i!} \\ &= \exp(\text{ad}_{\theta(y)})(x) \end{aligned}$$

■

למה 5.4 נניח כי $\xi, \eta \in \text{End}_K V$ (V מרחב וקטורי ממימד סופי מעל K). נניח כי $[\eta, \xi]$ מתחלף עם ξ . אז לכל $i \geq 1$

$$\text{ad}_\eta(\xi^i) = i\xi^{i-1}\text{ad}_\eta(\xi)$$

הוכחה: באינדוקציה: עבור $i = 1$ הטענה ברורה. מעבר האינדוקציה:

$$\begin{aligned} \text{ad}_\eta(\xi^{i+1}) &= [\eta, \xi^{i+1}] \\ &= \eta\xi^{i+1} - \xi^{i+1}\eta \\ &= (\eta\xi^i - \xi^i\eta)\xi + \xi^i(\eta\xi - \xi\eta) \\ &= [\eta, \xi^i]\xi + \xi^i[\eta, \xi] \\ &= i\xi^{i-1}[\eta, \xi]\xi + \xi^i[\eta, \xi] \\ &= i\xi^{i-1}\xi[\eta, \xi] + \xi^i[\eta, \xi] \\ &= (i+1)\xi^i[\eta, \xi] \end{aligned}$$

■

למה 5.5 נניח כי $\text{char}K = 0$ וכי $\xi, \eta, [\xi, \eta] \in \text{End}_K(V)$ נילפוטנטיים, וכן נניח כי $[\xi, \eta]$ מתחלף עם η וגם עם ξ . אז

$$\exp(\xi + \eta) = \exp(\xi) \exp(\eta) \exp\left(-\frac{1}{2}[\xi, \eta]\right)$$

הוכחה: ראשית נראה באינדוקציה כי

$$\frac{(\xi + \eta)^n}{n!} = \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{[\xi, \eta]^k (-1)^k}{2^k \cdot k!}$$

נכתוב את המקרים הראשונים כדי לסבר את העין: $n = 0, 1$ ברור.
 $n = 2$: אגף ימין שווה ל

$$\begin{aligned} \frac{\xi^2}{2!} + \frac{\xi\eta}{1! \cdot 1!} + \frac{\eta^2}{2!} - \frac{[\xi, \eta]}{2} &= \frac{1}{2} (\xi^2 + 2\xi\eta + \eta^2 - \xi\eta + \eta\xi) \\ &= \frac{1}{2} (\xi^2 + \xi\eta + \eta\xi + \eta^2) \\ &= \frac{(\xi + \eta)^2}{2!} \end{aligned}$$

צעד האינדוקציה:

$$\begin{aligned} \frac{(\xi + \eta)^n}{n!} &= \frac{(\xi + \eta)}{n} \cdot \frac{(\xi + \eta)^{n-1}}{(n-1)!} \\ &= \frac{(\xi + \eta)}{n} \sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} \\ &= \frac{1}{n} \left(\sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^{i+1}}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\eta \xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} \right) \end{aligned}$$

מלמה 5.4 מתקיים $\eta \xi^i = \xi^i \eta + i \xi^{i-1} [\eta, \xi]$ ולכן

$$\begin{aligned} &= \frac{1}{n} \left(\sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^{i+1}}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^i \eta}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \right. \\ &\quad \left. + \sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} \frac{i \xi^{i-1} [\eta, \xi]}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} \right) \end{aligned}$$

נשתמש בכך ש $[\eta, \xi] = -[\xi, \eta]$ מתחלף עם η ונקבל

$$\begin{aligned} &= \frac{1}{n} \left(\sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} (i+1) \frac{\xi^{i+1}}{(i+1)!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} (j+1) \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^{j+1}}{(j+1)!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \right. \\ &\quad \left. + \sum_{\substack{i+j+2k=n-1 \\ i,j,k \geq 0}} 2(k+1) \frac{i \xi^{i-1}}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^{k+1}}{2^{k+1} \cdot (k+1)!} \right) \end{aligned}$$

ע"י החלפת אינדקסים נקבל

$$\begin{aligned}
 &= \frac{1}{n} \left(\sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} i \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} j \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} + \right. \\
 &\quad \left. + \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} 2k \frac{(i+1) \xi^i}{(i+1)!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} \right) \\
 &= \frac{1}{n} \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} (i+j+2k) \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} \\
 &= \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!}
 \end{aligned}$$

כנדרש.

כיוון ש $\xi, \eta, [\xi, \eta]$ נילפוטנטיים, נסיק כי גם $\xi + \eta$ נילפוטנטי, כי ל n די גדול בסכום

$$\frac{(\xi + \eta)^n}{n!} = \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!}$$

i או j או k יהיו די גדולים כך ש $\xi^i = 0$ או $\eta^j = 0$ או $[\xi, \eta]^k = 0$ ואז $(\xi + \eta)^n = 0$ כעת מתקיים

$$\begin{aligned}
 \exp(\xi + \eta) &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(\xi + \eta)^n}{n!} \\
 &= \sum_{n \geq 0} \sum_{\substack{i+j+2k=n \\ i,j,k \geq 0}} \frac{\xi^i}{i!} \cdot \frac{\eta^j}{j!} \cdot \frac{(-[\xi, \eta])^k}{2^k \cdot k!} \\
 &= \exp(\xi) \exp(\eta) \exp\left(-\frac{1}{2} [\xi, \eta]\right)
 \end{aligned}$$

■

5.2 נוסחת הקומוטטור של Chevalley

(נוסחה סופר חשובה, ההוכחה ממש טכנית ונראה רק חלק ממנה)

כאשר $s \neq \pm r$ נכתוב נוסחה לקומוטטור $[x_s(u), x_r(t)]$ כאן $[x_s(u), x_r(t)] = (x_s(u)^{-1} x_r(t)^{-1} x_s(u) x_r(t))$

נתחיל במציאת נוסחה להצמדות מעל $K = \mathbb{C}$

$$\begin{aligned}
 x_r(t) x_s(u) x_r(t)^{-1} &= x_r(t) \exp(\text{uad}_{e_s}) x_r(t)^{-1} \\
 &= \exp(\text{uad}_{x_r(t)} e_s)
 \end{aligned}$$

כאן השתמשנו בלמה 5.3 עם $\theta = x_r(t)$. נניח כי $\phi \notin r+s$, אז $x_r(t)e_s = e_s$. נקבל כי $\exp(\text{ad}_{x_r(t)}e_s) = x_s(u)$, כלומר מתחלפים. נניח כי $r+s \in \phi$ בת"ל כך ש $r, s \in \phi$. אז

$$x_r(t)e_s = \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} t^i e_{ir+s}$$

לכן

$$x_r(t)x_s(u)x_r(t)^{-1} = \exp\left(\sum_{i=0}^q M_{r,s,i} u t^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right)$$

קבוצת השורשים מהצורה $ir + js$ היא מערכת שורשים בעלת בסיס $\{r, s\}$. נסמן $\phi' = \phi \cap \text{span}_{\mathbb{Z}}\{r, s\}$. מערכת כזאת היא מטיפוס A_2, B_2, G_2 (ללא הוכחה). צריך לעבור על חמישה מקרים. נעבור על שלושה, היתר דומים.

מקרה ראשון נניח כי המערכת היא A_2 או B_2 . נרשום את השורשים החיוביים:

ϕ'	ϕ'^+	תנאי
A_2	$\{r, s, r+s\}$	
B_2	$\{r, s, r+s, 2r+s\}$	$\ r\ < \ s\ $
B_2	$\{r, s, r+s, r+2s\}$	$\ s\ < \ r\ $

טבלה 3: האפשרויות לקבוצת שורשים החיוביים

1. נניח כי $\phi' \notin r+2s$, לכן e_{jr+s}, e_{ir+s} מתחלפים, כי אין שורש מהצורה $i'r + 2s$. נקבל

$$x_r(t)x_s(u)x_r(t)^{-1} = \prod_{i=0}^q \exp(M_{r,s,i} u t^i \text{ad}_{e_{ir+s}})$$

2. נניח כי המערכת היא B_2 וכי $r+2s \in \phi$. אז

$$\phi'^+ = \{r, s, r+s, r+2s\}$$

נשים לב כי $s, r+s$ היא שרשרת r דרך s ולכן $q=1$.

$$x_r(t)x_s(u)x_r(t)^{-1} = \exp(\text{ad}_{ue_s} + \text{ad}_{N_{r,s}ute_{r+s}})$$

נסמן $\xi = ue_s, \eta = N_{r,s}ute_{r+s}$, אז

$$[\text{ad}_{\xi}, \text{ad}_{\eta}] = \text{ad}_{[\xi, \eta]}$$

$$\begin{aligned} [\xi, \eta] &= [ue_s, N_{r,s}ute_{r+s}] \\ &= N_{r,s}N_{s,r+s}u^2te_{r+2s} \end{aligned}$$

e_{2r+s} מתחלף עם e_s ועם e_r (כי $\phi \notin \{e_{r+3s}, e_{2r+s}\}$). לפי למה 5.5 נקבל

$$\begin{aligned} \exp(\text{ad}_{ue_s} + \text{ad}_{N_{r,s}ute_{r+s}}) &= \exp(\text{uad}_{e_s}) \exp(N_{r,s}ut\text{ad}_{e_{r+s}}) \exp\left(-\frac{1}{2}N_{r,s}N_{s,r+s}u^2t\text{ad}_{e_{r+2s}}\right) \\ &= x_s(u) x_{r+s}(N_{r,s}ut) x_{r+2s}\left(\underbrace{-\frac{1}{2}N_{r,s}N_{s,r+s}u^2t}_{\in \mathbb{Z}}\right) \end{aligned}$$

נשים לב כי $N_{s,r+s} = \pm 2$ כי מתקיים כי $r, r+s, r+2s$ היא שרשרת s דרך $r+s$ ארוכה ביותר ולכן $p=1$ ו $N_{s,r+s} = \pm(p+1)$. לכן $-\frac{1}{2}N_{r,s}N_{s,r+s} \in \mathbb{Z}$.

מקרה שני נניח כי המערכת $\phi' = \{ir + js \in \phi\}$ היא מטיפוס G_2 .
נניח כי $3r + 2s \in \phi$. במקרה זה, השורשים החיוביים הם

$$\phi'^+ = \{r, s, r+s, 2r+s, 3r+s, 3r+2s\}$$

כאן $q=3$

$$\exp\left(\sum_{i=0}^q M_{r,s,i}ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) = \exp\left(\underbrace{\sum_{i=0}^2 M_{r,s,i}ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}}_{\xi} + \underbrace{M_{r,s,3}ut^3 \text{ad}_{e_{3r+s}}}_{\eta}\right)$$

מאחר ו $e_{(3+i)r+2s} \in \phi$ רק כאשר $i=0$, מתקיים

$$[\xi, \eta] = u^2t^3 M_{r,s,3}N_{s,3r+s} \text{ad}_{e_{3r+2s}}$$

מלמה 5.5,

$$\begin{aligned} \exp\left(\sum_{i=0}^q M_{r,s,i}ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) &= \exp\left(\sum_{i=0}^2 M_{r,s,i}ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) \exp(M_{r,s,3}ut^3 \text{ad}_{e_{3r+s}}) \circ \\ &\quad \circ \exp\left(-\frac{1}{2}u^2t^3 M_{r,s,3}N_{s,3r+s} \text{ad}_{e_{3r+2s}}\right) \\ &= \exp\left(\sum_{i=0}^2 M_{r,s,i}ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) x_{3r+s}(M_{r,s,3}ut^3) \circ \\ &\quad \circ x_{3r+2s}\left(-\frac{1}{2}N_{s,3r+s}M_{r,s,3}u^2t^3\right) \end{aligned}$$

נפרק לפי למה 5.5 את הגורם $\exp\left(\sum_{i=0}^2 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right)$

$$\exp\left(\sum_{i=0}^2 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) = \exp\left(\underbrace{\sum_{i=0}^1 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}}_{\xi} + \underbrace{M_{r,s,2} ut^2 \text{ad}_{e_{2r+s}}}_{\eta}\right)$$

רק $i = 1$ תורם לקומוטטור, שהרי $(i+2)r + 2s \in \phi$ רק ל $i = 1$ לכן

$$[\xi, \eta] = \underbrace{M_{r,s,1}}_{=N_{r,s}} M_{r,s,2} N_{r+s,2r+s} u^2 t^3 \text{ad}_{3r+2s}$$

ולכן מהלמה

$$\begin{aligned} \exp\left(\sum_{i=0}^2 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) &= \exp\left(\sum_{i=0}^1 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) \exp(M_{r,s,2} ut^2 \text{ad}_{e_{2r+s}}) \circ \\ &\quad \circ \exp(N_{r,s} M_{r,s,2} N_{r+s,2r+s} u^2 t^3 \text{ad}_{3r+2s}) \\ &= \exp\left(\sum_{i=0}^1 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) \circ x_{2r+s}(M_{r,s,2} ut^2) \\ &\quad \circ x_{3r+2s}\left(-\frac{1}{2} N_{r,s} M_{r,s,2} N_{r+s,2r+s} u^2 t^3\right) \end{aligned}$$

מאחר ו $s + (r+s) = r + 2s$ אינו שורש, נקבל כי

$$\begin{aligned} \exp\left(\sum_{i=0}^1 M_{r,s,i} ut^i \text{ad}_{e_{ir+s}}\right) &= \exp(u \text{ad}_{e_s}) \exp(N_{r,s} ut \text{ad}_{e_{r+s}}) \\ &= x_s(u) x_{r+s}(N_{r,s} ut) \end{aligned}$$

בסה"כ קיבלנו

$$\begin{aligned} x_r(t) x_s(u) x_r(t)^{-1} &= x_s(u) x_{r+s}(N_{r,s} tu) x_{2r+s}(M_{r,s,2} t^2 u) \circ \\ &\quad \circ x_{3r+2s}\left(-\frac{1}{2} N_{r,s} M_{r,s,2} N_{r+s,2r+s} t^3 u^2\right) \circ \\ &\quad \circ x_{3r+s}(M_{r,s,3} t^3 u) \circ \\ &\quad \circ x_{3r+2s}\left(-\frac{1}{2} N_{s,3r+s} M_{r,s,3} t^3 u^2\right) \end{aligned}$$

מאחר ו $(3r+2s) + (r+s) \notin \phi$, x_{3r+s} , x_{3r+2s} מתחלפים ולכן

$$\begin{aligned} x_r(t) x_s(u) x_r(t)^{-1} &= x_s(u) x_{r+s}(N_{r,s} tu) x_{2r+s}(M_{r,s,2} t^2 u) \circ \\ &\quad \circ x_{3r+s}(M_{r,s,3} t^3 u) \circ \\ &\quad \circ x_{3r+2s}\left(\left(-\frac{1}{2} N_{r+s,2r+s} N_{r,s} M_{r,s,2} - \frac{1}{2} N_{s,3r+s} M_{r,s,3}\right) t^3 u^2\right) \end{aligned}$$

למה 5.6 המקדם בתוך x_{3r+2s} הוא

$$-\frac{1}{2}N_{r+s,2r+s}N_{r,s}M_{r,s,2} - \frac{1}{2}N_{s,3r+s}M_{r,s,3} = \frac{1}{3}M_{r+s,r,2}$$

■ הוכחה: בספר Simple Groups of Lie Type של Carter, עמוד 73.

משפט 5.7 (נוסחת הקומוטטור של Chevalley): נניח כי $r, s \in \phi$ שורשים בת"ל, כך ש $r+s \in \phi$.

$$x_r(t)x_s(u)x_r(t)^{-1} = x_s(u) \prod_{\substack{i,j \geq 1 \\ ir+js \in \phi}} x_{ir+js}(C_{i,j,r,s}t^i u^j)$$

(כאן סדר הגורמים במכפלה הוא לפי הגודל של $i+j$ כאשר

$$\begin{aligned} C_{i,1,r,s} &= M_{r,s,i} \\ C_{i,j,r,s} &= (-1)^j M_{r,s,j} \\ C_{3,2,r,s} &= \frac{1}{3}M_{r+s,r,2} \\ C_{2,3,r,s} &= -\frac{1}{3}M_{s+r,r,2} \end{aligned}$$

הערה 5.8 שני המקדמים האחרונים מופיעים רק במקרה של G_2 ומסתבר שהם מספרים שלמים.

עכשיו הנוסחה תקפה גם מעל שדה כלשהו K . נסמן

$$[x_s(u), x_r(t)] = x_s(u)^{-1} x_r(t)^{-1} x_s(u) x_r(t)$$

אז

$$[x_s(u), x_r(t)] = \prod_{\substack{i,j \geq 1 \\ ir+js \in \phi}} x_{ir+js}(C_{i,j,r,s}(-t)^i u^j)$$

5.3 המבנה של החבורות U, V

למה 5.9 נקבע פונקציית גובה על ϕ (לפי מערכת יסודית II). אז אפשר להגדיר סדר על ϕ כך ש $h(r) \leq h(s) \iff r < s$

הוכחה: נכתוב $\Pi = \{r_1, \dots, r_l\} \subseteq Y$ (כאן Y מרחב אוקלידי), אז $h\left(\sum_{i=1}^l x_i r_i\right) = \sum_{i=1}^l x_i$

נבחר בסיס $\{v_2, \dots, v_l\}$ ל $\ker h$ ונשלימו לבסיס של Y $\{v_1, v_2, \dots, v_l\}$ ע"י בחירת $v_1 = r_1$ אז מתקיים $h\left(\sum_{i=1}^l \lambda_i v_i\right) = \lambda_1$ נגדיר

$$Y^+ = \left\{ 0 \neq \sum_{i=1}^l \lambda_i v_i \mid \text{The first non-zero } \lambda_k \text{ is positive} \right\}$$

זה מגדיר סדר על Y : $y_1 < y_2 \iff y_2 - y_1 \in Y^+$ נניח כי $r, s \in \phi$ כך ש $r < s$, אז $h(s) \geq h(r)$ ולכן $h(s-r) \in h(Y^+) \geq 0$ ■

מסקנה 5.10 אם $r, s \in \phi$ המקיימים $h(r) < h(s)$ אז $r < s$

$$\text{נגדיר } U_m = \left\langle \bigcup_{\substack{r \in \phi^+ \\ h(r) \geq m}} X_r \right\rangle, \text{ אז } U_m \subseteq U$$

משפט 5.11 1. $U_m \triangleleft U$

2. U היא תת-חבורה נילפוטנטית, יתר על כן, יש ל U את הסדרה המרכזית הבאה:

$$U_1 \supseteq U_2 \supseteq \dots \supseteq U_{N_0} \supseteq \{1\}$$

כאשר N_0 הוא הגובה המקסימלי של שורש מ ϕ^+ (תזכורת: סדרה מרכזית היא סדרה כנ"ל המקיימת $U_m \triangleleft U$ לכל m ו $U_m/U_{m+1} \subseteq Z(U/U_{m+1})$).

3. לכל איבר ב U יש ייצוג יחיד בצורה $\prod_{r \in \phi^+} x_r(t_r)$ כאשר סדר הגורמים הוא לפי סדר עולה של השורשים לפי <.

הוכחה:

1. יהיו $r, s \in \phi^+$ עם $r \neq s$ (ובאופן אוטומטי $r \neq -s$ כי r, s חיוביים). מנוסחת הקומוטטור של Chevalley (משפט 5.7) מתקיים

$$x_r(t) x_s(u) x_r(t)^{-1} = x_s(u) \prod_{\substack{i, j \geq 1 \\ ir + js \in \phi^+}} x_{ir+js}(C_{i,j,r,s} t^i u^j)$$

נניח כי $s \in \phi^+$ המקיים $h(s) \geq m$. אז

$$h(ir + js) = ih(r) + jh(s) > \underbrace{h(r)}_{>0} + \underbrace{h(s)}_{\geq m} > m$$

ולכן כל הגורמים במכפלה הם ב U_m ומאחר ו $h(s) \geq m$, גם $x_s(u) \in U_m$ ולכן ההצמדה ב U_m .

2. כמו קודם, נוסחת הקומוטטור מראה כי

$$[U_m, U_n] \subseteq U_{m+n}$$

ל $m = 1$ מקבלים

$$\left[\underbrace{U_1, U_n}_{=U} \right] \subseteq U_{n+1}$$

ולכן $a \in U_n$ ו $b \in U_{n+1}$ מתקיים $[a, b] \in U_{n+1}$

$$[aU_{n+1}, bU_{n+1}] = [a, b]U_{n+1} = U_{n+1}$$

ולכן aU_{n+1} ו bU_{n+1} מתחלפים, כלומר $aU_{n+1} \in Z(U/U_{n+1})$.
בנוסף ברור של $m > N_0$, החבורה U_m טריוואלית ולכן הסדרה המרכזית לכל היותר באורך N_0 .

3. איבר של U הוא מכפלה $\prod_{r \in \phi^+} x_r(t_r)$ באיזשהו אופן (כאשר מאפשרים חזרות של השורשים r). נתבונן בשני גורמים עוקבים במכפלה: $x_s(u)x_r(t)$ אם $r = s$ אז $x_r(u)x_r(t) = x_r(u+t)$ או $r < s$ אז נשתמש בנוסחת הקומוטטור של Chevalley:

$$x_s(u)x_r(t) = x_r(t)x_s(u) \prod_{\substack{i,j \geq 1 \\ ir+js \in \phi^+}} x_{ir+js} \left(C_{i,j,r,s} (-t)^i u^j \right)$$

מתקיים $h(ir+js) = ih(r) + jh(s) \geq h(r) + h(s) > h(r), h(s)$, זה מראה שאפשר לכתוב את המכפלה לפי סדר עולה של השורשים.

יחידות באינדוקציה באופן הבא:

$$u = \prod_{h(r) \geq m} x_r(t_r) = \prod_{h(r) \geq m} x_r(t'_r)$$

(סדר עולה לפי $<$ בכל מכפלה)

נוכיח באינדוקציה על m כי $t_r = t'_r$ לכל r . נתחיל ב $m = N_0 + 1$. לפי ההגדרה, $U_{N_0+1} = \{1_U\}$ ואין מה להוכיח.

נניח נכונות ל $m + 1$ ונוכיח ל m . נניח כי $r \in \phi^+$ כך ש $h(r) = m$. נתבונן ב ue_{-r} :

$$ue_{-r} = \prod_{h(s) \geq m} x_s(t_s) e_{-r}$$

נניח כי $s \in \phi^+$ המקיים $h(s) > m$, ונתבונן ב $x_s(t_s)e_{-r}$. אם $s - r$ אינו שורש, אז $x_s(t_s)e_{-r} = e_{-r}$ (כי אחרת $s - r \in \phi^+$ או $s - r \in \phi^-$). אם $s - r$ הוא שורש, אז $h(s - r) < 0$ ולכן $h(s) < h(r) = m$ (סתירה). במקרה זה

$$x_s(t_s)e_{-r} = \sum_{is-r \in \phi^+} M_{s,-r,i} t_s^i e_{is-r} \in e_{-r} + \sum_{s_i \in \phi^+} \mathfrak{g}_{s_i}$$

כל עוד $h(s') > m$ נקבל

$$x_{s'}(t_{s'}) \left(e_{-r} + \sum_{s_i \in \phi^+} g_{s_i} \right) \in e_{-r} + \sum_{s \in \phi^+} g_s$$

נניח כי $h(s) = m$, אז $s - r$ אינו שורש (כי הגובה שלו שווה ל-0). במקרה זה, אם $s \neq r$

$$x_s(t_s) e_{-r} = e_{-r}$$

$$x_s(t_s) \left(\sum_{s' \in \phi^+} g_{s'} \right) = \sum_{s' \in \phi^+} g_{s'}$$

אם $s = r$ אז

$$x_r(t_r) e_{-r} = e_{-r} + t_r h_r - t_r^2 e_r$$

לבסוף מראים ע"י שימוש ב

$$x_r(t) h_s = h_s - A_{s,r} t e_r$$

כי

$$u e_{-r} = e_{-r} + t_r h_r + x$$

כאשר $x \in \sum_{s' \in \phi^+} g_{s'}$. נסיק כי $t_r = t'_r$ לכל $r \in \phi^+$ כך ש $h(r) = m$. נצמצם משני האגפים של

$$\prod_{h(r) \geq m} x_r(t_r) = \prod_{h(r) \geq m} x_r(t'_r)$$

את $\prod_{h(r)=m} x_r(t_r) = \prod_{h(r)=m} x_r(t'_r)$ ונקבל

$$\prod_{h(r) \geq m+1} x_r(t_r) = \prod_{h(r) \geq m+1} x_r(t'_r)$$

מהנחת האינדוקציה, לכל r המקיים $h(r) \geq m + 1$

■

נזכר כי $V = \langle \bigcup_{r \in \phi^-} X_r \rangle$. משפט אנלוגי נכון כמובן גם ל- V .

6 תת-החבורות $\langle X_r, X_{-r} \rangle$

6.1 הצגות של $SL_2(\mathbb{C})$

יהי q טבעי. נסמן ב- $R_q[x, y]$ את מרחב כל הפולינומים ב- $\mathbb{C}[x, y]$ שהם הומוגניים ממעלה q (זהו מרחב מממד $q + 1$).

נגדיר $g = \begin{pmatrix} \alpha & \beta \\ \gamma & \delta \end{pmatrix} \in \text{SL}_2(\mathbb{C})$ ולפולינום $f(x, y) \in R_q[x, y]$

$$(\Pi_q(g)f)(x, y) = f((x, y)g) = f(\alpha x + \gamma y, \beta x + \delta y)$$

אז $g \mapsto \Pi_q(g)$ מגדיר הומומורפיזם של חבורות $\text{SL}_2(\mathbb{C}) \rightarrow \text{Aut}_{\mathbb{C}}(R_q[x, y])$. נזנה את הסימון $f \mapsto \Pi_q(g)f$ ונסמן במקום $g \cdot f$. נשתמש בבסיס $v_i = x^i y^{q-i}$ אז

$$\begin{aligned} \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot v_i &= x^i (tx + y)^{q-i} \\ &= x^i \sum_{j=0}^{q-i} \binom{q-i}{j} t^j x^j y^{q-i-j} \\ &= \sum_{j=0}^{q-i} \binom{q-i}{j} t^j x^{i+j} y^{q-i-j} \\ &= \sum_{j=0}^{q-i} \binom{q-i}{j} t^j v_{i+j} \end{aligned}$$

בסה"כ $\{v_q, v_{q-1}, \dots, v_1, v_0\}$ ולכן ביחס לבסיס $\{v_q, v_{q-1}, \dots, v_1, v_0\}$ $\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot v_i = \sum_{j=0}^{q-i} \binom{q-i}{j} t^j v_{i+j}$ פעולת $\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$ על $R_q[x, y]$ מתוארת כמטריצה יוניפוטנטית עליונה.

$$\begin{aligned} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} v_i &= (x + ty)^i y^{q-i} \\ &= \sum_{j=0}^i \binom{i}{j} x^{i-j} t^j y^j y^{q-i} \\ &= \sum_{j=0}^i \binom{i}{j} x^{i-j} t^j y^{q-i+j} \\ &= \sum_{j=0}^i \binom{i}{j} t^j v_{i-j} \end{aligned}$$

בסה"כ $\{v_0, v_1, \dots, v_{q-1}, v_q\}$ ולכן ביחס לבסיס $\{v_0, v_1, \dots, v_{q-1}, v_q\}$ פעולת $\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix}$ על $R_q[x, y]$ מתוארת כמטריצה יוניפוטנטית עליונה.

6.2 ההומומורפיזם מ- $\text{SL}_2(\mathbb{C})$ ל- $\langle X_r, X_{-r} \rangle$

($K = \mathbb{C}$)

$\mathfrak{g}$ אלגברת לי המתאימה מעל $\mathbb{C}$. נתבונן בשרשראות r - ϕ .

נקח שרשרת כזאת ונניח כי השורש הפותח שלה הוא s (בת"ל):

$$s, r+s, 2r+s, \dots, qr+s \in \phi$$

$$\mathfrak{M}_s^{(r)} = \sum_{i=0}^q \mathfrak{g}_{ir+s} \subseteq \mathfrak{g} \quad (\text{כאן } p=0)$$

טענה 6.1 $\mathfrak{M}_s^{(r)}$ אינווריאנטי ל $\langle X_r, X_{-r} \rangle$.

הוכחה: די להראות $\mathfrak{M}_s^{(r)} \subseteq \mathfrak{M}_s^{(r)}$ ואכן $x_{\pm r}(t)$

$$x_r(t) e_{ir+s} = \sum_{j=0}^{q-1} M_{r,ir+s,j} t^j e_{(i+j)r+s} \in \mathfrak{M}_s^{(r)}$$

$$x_{-r}(t) e_{ir+s} = \sum_{j=0}^{q-1} M_{-r,ir+s,j} t^j e_{(i-j)r+s} \in \mathfrak{M}_s^{(r)}$$

■

$$\mathfrak{M}_r^{(r)} = \mathfrak{g}_r + \mathbb{C}h_r + \mathfrak{g}_{-r}$$

טענה 6.2 $\mathfrak{M}_r^{(r)}$ אינווריאנטי ל $\langle X_r, X_{-r} \rangle$.

הוכחה:

$$x_r(t) e_r = e_r \in \mathfrak{M}_r^{(r)}$$

$$x_r(t) h_r = h_r - 2te_r \in \mathfrak{M}_r^{(r)}$$

$$x_r(t) e_{-r} = e_{-r} + th_r - t^2 e_{-r} \in \mathfrak{M}_r^{(r)}$$

■

נחליף תפקידי r ו $-r$ ונקבל כי $\mathfrak{M}_r^{(r)}$ אינווריאנטי גם ל $x_{-r}(t)$.

טענה 6.3 $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ פועלת זהותית על $h_r^\perp$.

הוכחה: נניח כי $h \in h_r^\perp$. נכתוב $h = \sum_{s \in \Pi} \alpha_s h_s$.

$$0 = (h, h_r) = \sum_{s \in \Pi} \alpha_s (h_s, h_r)$$

$$= \frac{4}{(r, r)} \sum_{s \in \Pi} \frac{\alpha_s(r, s)}{(s, s)}$$

$\implies$

$$\sum_{s \in \Pi} \frac{\alpha_s(r, s)}{(s, s)} = 0$$

$$\begin{aligned}
 x_r(t)h &= \sum_{s \in \Pi} \alpha_s x_r(t) h_s \\
 &= \sum_{s \in \Pi} \alpha_s \left(h_s - \underbrace{A_{s,r}}_{= \frac{2(r,s)}{(s,s)}} t e_r \right) \\
 &= \sum_{s \in \Pi} \alpha_s h_s - 2 \underbrace{\sum_{s \in \Pi} \alpha_s \frac{(r,s)}{(s,s)} h_s}_{=0} \\
 &= \sum_{s \in \Pi} \alpha_s h_s = h
 \end{aligned}$$

■

נסמן ב- Γ_r את אוסף כל השורשים s שהם בלתי תלויים בר ופותרים שרשרת- r . אז

$$\mathfrak{g} = h_r^\perp \oplus \mathfrak{M}_r^{(r)} \oplus \left(\bigoplus_{s \in \Gamma_r} \mathfrak{M}_s^{(r)} \right)$$

זהו פירוק של $\mathfrak{g}$ לסכום ישר של תת-מרחבים האינוריאנטים לפעולת $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ (נובע מטענה 3.19 סעיף 3 ומכך שכל שורש s נמצא בשרשרת- r העוברת דרכו).

למה 6.4 תהי $s, r+s, 2r+s, \dots, qr+s$ שרשרת r שנפתחת ב- (s, r) בת"ל. נסמן $i = 0, 1, \dots, q, f_i = e_{ir+s}$ (זהו בסיס ל- $\mathfrak{M}_s^{(r)}$). אז

$$\begin{aligned}
 x_r(t) f_i &= \sum_{j=0}^{q-i} \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \varepsilon_{i+j-1} \binom{i+j}{j} t^j f_{i+j} \\
 x_{-r}(t) f_i &= \sum_{j=0}^i \varepsilon_{i-1} \varepsilon_{i-2} \cdots \varepsilon_{i-j} \binom{q-i+j}{j} t^j f_{i-j}
 \end{aligned}$$

כאשר $\varepsilon_t = \pm 1$ נקבעים לפי $N_{r, tr+s} = \varepsilon_t (t+1)$.

הערה 6.5 אם נסתכל בשרשרת r דרך $tr+s$

$$tr+s-t, r, \dots, tr+s, \dots, qr+s$$

אז כאן $p = t$ ולכן $N_{r, tr+s} = \pm (p+1) = \pm (t+1)$.

הוכחה:

$$\begin{aligned}
 x_r(t) f_i &= x_r(t) e_{ir+s} \\
 &= \sum_{j=0}^{q-i} M_{r, ir+s, j} t^j e_{(i+j)r+s}
 \end{aligned}$$

מתקיים

$$\begin{aligned}
 M_{r,ir+s,j} &= \frac{N_{r,ir+s} \cdot N_{r,(i+1)r+s} \cdots \cdots N_{r,(i+j-1)r+s}}{j!} \\
 &= \frac{\varepsilon_i (i+1) \varepsilon_{i+1} (i+2) \cdots \cdots \varepsilon_{i+j-1} (i+j)}{j!} \cdot \frac{i!}{i!} \\
 &= \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \cdots \varepsilon_{i+j-1} \frac{(i+j)!}{j! \cdot i!} \\
 &= \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \cdots \varepsilon_{i+j-1} \cdot \binom{i+j}{j}
 \end{aligned}$$

ולכן

$$\begin{aligned}
 x_r(t) f_i &= \sum_{j=0}^{q-i} M_{r,ir+s,j} t^j e_{(i+j)r+s} \\
 &= \sum_{j=0}^{q-i} \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \cdots \varepsilon_{i+j-1} \cdot \binom{i+j}{j} t^j f_{i+j}
 \end{aligned}$$

כנדרש.

נעבור להוכיח את הנוסחה השנייה.

$$\begin{aligned}
 x_{-r}(t) f_i &= x_{-r}(t) e_{ir+s} \\
 &= \sum_{j=0}^i M_{-r,ir+s,j} t^j e_{(i-j)r+s}
 \end{aligned}$$

מתקיים

$$M_{-r,ir+s,j} = \frac{N_{-r,ir+s} \cdot N_{-r,(i-1)r+s} \cdots \cdots N_{-r,(i-(j-1))r+s}}{j!}$$

נשים לב כי

$$\underbrace{-r}_{\in \phi} + \underbrace{(ir+s)}_{\in \phi} + \underbrace{((1-i)r-s)}_{\substack{s+(i-1)r \in \phi \\ \Rightarrow -(s+(i-1)r) \in \phi}} = 0$$

במקרה כזה ראינו את הזהות

$$\frac{N_{(1-i)r-s,-r}}{\|ir+s\|^2} = \frac{N_{-r,ir+s}}{\|(i-1)r+s\|^2}$$

1

$$N_{(1-i)r-s,-r} = -N_{(i-1)r+s,r} = N_{r,(i-1)r+s}$$

לכן

$$\begin{aligned} \frac{N_{-r,ir+s}}{\|(i-1)r+s\|^2} &= \frac{N_{r,(i-1)r+s}}{\|ir+s\|^2} \\ \implies \\ N_{-r,ir+s} &= \frac{\|(i-1)r+s\|^2}{\|ir+s\|^2} \cdot N_{r,(i-1)r+s} \end{aligned}$$

לבסוף ראינו (למה 4.2) כי

$$\frac{\|(i-1)r+s\|^2}{\|ir+s\|^2} = \frac{P+1}{Q}$$

כאשר P, Q מתאימים לשרשרת $-r$ דרך $ir+s$ כלומר

$$\underbrace{qr+s}_{-(q-i)(-r)+ir+s}, \dots, (i+1)r+s, ir+s, (i-1)r+s, \dots, \underbrace{s}_{ir+s+i(-r)}$$

לכן

$$\frac{\|(i-1)r+s\|^2}{\|ir+s\|^2} = \frac{q-i+1}{i}$$

ונקבל

$$\begin{aligned} N_{-r,ir+s} &= \frac{\|(i-1)r+s\|^2}{\|ir+s\|^2} \cdot N_{r,(i-1)r+s} \\ &= \frac{q-i+1}{i} N_{r,(i-1)r+s} \\ &= \frac{q-i+1}{i} \cdot i \cdot \varepsilon_{i-1} \\ &= (q-i+1) \varepsilon_{i-1} \end{aligned}$$

ולכן

$$\begin{aligned} M_{-r,ir+s,j} &= \frac{N_{-r,ir+s} \cdot N_{-r,(i-1)r+s} \cdots N_{-r,(i-(j-1))r+s}}{j!} \\ &= \frac{(q-i+1)(q-i+2) \cdots (q-(i-j+1)+1)}{j!} \varepsilon_{i-1} \varepsilon_{i-2} \cdots \varepsilon_{i-j} \\ &= \binom{q-i+j}{j} \varepsilon_{i-1} \varepsilon_{i-2} \cdots \varepsilon_{i-j} \end{aligned}$$

■

למה 6.6 יהיו $v_i = x^i y^{q-i} \in R_q[x, y]$, $i = 0, 1, \dots, q$ נתונים $\varepsilon_0, \varepsilon_1, \dots, \varepsilon_q = \pm 1$ נגדיר

$$u_i = \varepsilon_0 \varepsilon_1 \cdots \varepsilon_{i-1} \binom{q}{i} v_i$$

$$\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} u_i = \sum_{j=0}^{q-i} \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \varepsilon_{i+j-1} \binom{i+j}{j} t^j u_{i+j}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} u_i = \sum_{j=0}^i \varepsilon_{i-1} \varepsilon_{i-2} \cdots \varepsilon_{i-j} \binom{q-i+j}{j} t^j u_{i-j}$$

הוכחה:

$$\begin{aligned} \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} u_i &= \varepsilon_0 \varepsilon_1 \cdots \varepsilon_{i-1} \binom{q}{i} \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} v_i \\ &= \varepsilon_0 \varepsilon_1 \cdots \varepsilon_{i-1} \binom{q}{i} \sum_{j=0}^{q-i} \binom{q-i}{j} t^j v_{i+j} \\ &= \sum_{j=0}^{q-i} \binom{q}{i} \binom{q-i}{j} \binom{q}{i+j} t^j \frac{\varepsilon_0 \varepsilon_1 \cdots \varepsilon_{i-1} \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \varepsilon_{i+j-1}}{\binom{q}{i+j} \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \varepsilon_{i+j-1}} v_{i+j} \\ &= \sum_{j=0}^{q-i} \frac{\binom{q}{i} \binom{q-i}{j}}{\binom{q}{i+j}} t^j \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \varepsilon_{i+j-1} u_{i+j} \end{aligned}$$

1

$$\begin{aligned} \frac{\binom{q}{i} \binom{q-i}{j}}{\binom{q}{i+j}} &= \frac{q!}{i! (q-i)! j! \cdot (q-i-j)!} \cdot \frac{(i+j)! \cdot (q-i-j)!}{q!} \\ &= \frac{(i+j)!}{i! \cdot j!} = \binom{i+j}{j} \end{aligned}$$

וקיבלנו

$$\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} u_i = \sum_{j=0}^{q-i} \binom{i+j}{j} t^j \varepsilon_i \varepsilon_{i+1} \cdots \varepsilon_{i+j-1} u_{i+j}$$

■ כנדרש. באופן דומה מקבלים את הזהות השניה.

נשווה עכשיו את פעולת $x_{\pm r}(t)$ על $\mathfrak{g}_r + \mathbb{C}h_r + \mathfrak{g}_{-r}$ עם פעולת $\mathfrak{M}_r^{(r)} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix}$, על $\mathcal{R}_2[x, y]$.

$$\begin{cases} x_r(t) e_r = e_r \\ x_r(t) h_r = h_r - 2te_r \\ x_r(t) e_{-r} = e_{-r} + th_r - t^2 e_r \end{cases} \quad \begin{cases} x_{-r}(t) e_r = e_r - th_r - t^2 e_{-r} \\ x_{-r}(t) h_r = h_r + 2te_{-r} \\ x_{-r}(t) e_{-r} = e_{-r} \end{cases}$$

לכן ביחס לבסיס $\{e_r, h_r, e_{-r}\}$

$$[x_r(t)] = \begin{pmatrix} 1 & -2t & -t^2 \\ 0 & 1 & t \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$[x_{-r}(t)] = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ -t & 1 & 0 \\ -t^2 & 2t & 1 \end{pmatrix}$$

למה 6.7 נשתמש בבסיס $\{-x^2, 2xy, y^2\}$ של $R_2[x, y]$. אז:

$v \setminus g$	$\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$	$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix}$
$-x^2$	$-x^2$	$-x^2 - t(2xy) - t^2y^2$
$2xy$	$-2t(-x^2) + 2xy$	$2xy + 2ty^2$
y^2	$-t^2(-x^2) + t(2xy) + y^2$	y^2

טבלה 4: פעולת g על איברי הבסיס

הוכחה: חישוב ישיר. למשל

$$(x, y) \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = (x, tx + y)$$

ולכן

$$\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} y^2 = (tx + y)^2 = t^2x^2 + 2txy + y^2 = -t^2(-x^2) + t(2xy) + y^2$$

■

משפט 6.8 קיים הומומורפיזם על $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ $\varphi: \mathrm{SL}_2(\mathbb{C}) \rightarrow \langle X_r, X_{-r} \rangle$, כך שלכל $t \in \mathbb{C}$,

$$\varphi \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = x_r(t)$$

$$\varphi \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} = x_{-r}(t)$$

הוכחה: ראינו כי $\mathfrak{g} = h_r^\perp \oplus \mathfrak{M}_r^{(r)} \oplus \bigoplus_{s \in \Gamma_r} \mathfrak{M}_s^{(r)}$ ל $s \in \Gamma_r$ נסמן $q = q_{s,r}$ המתאים לשרשרת $s, s+r, \dots, s+q_{s,r} \cdot r$. יהיו V_0 מרחב וקטורי מעל $\mathbb{C}$ בעל מימד $\dim \mathfrak{h} - 1$. נגדיר

$$\mathfrak{M} = V_0 \oplus R_2[x, y] \oplus \bigoplus_{s \in \Gamma_r} (R_{q_{s,r}}[x, y])$$

זהו מרחב וקטורי מאותו מימד כמו $\mathfrak{g}$. פעולת $\mathrm{SL}_2(\mathbb{C})$ ב $\mathfrak{M}$: על כל מחובר $R_q[x, y]$ כמו קודם (כולל $q = 2$) והותית על V_0 . יהי $T : \mathfrak{M} \rightarrow \mathfrak{g}$ איזומורפיזם של מרחבים וקטוריים שמוגדר כך: $T(V_0) = h_r^\perp$ ש $T \upharpoonright_{V_0}$ חד-חד-ערכית.

לכל $s \in \Gamma_r$, $\mathfrak{M}_s^{(r)}$, $T(R_{q_{r,s}}[x, y]) = \mathfrak{M}_s^{(r)}$ מעביר את הבסיס $u_0, u_1, \dots, u_{q_{r,s}}$ לבסיס $f_0, f_1, \dots, f_{q_{r,s}}$ (כך $T(R_2[x, y]) = \mathfrak{M}_r^{(r)}$ וכן $f_i = e_{ir+s}$) וכך T מעביר את הבסיס $\{-x^2, 2xy, y^2\}$ לבסיס $\{e_r, h_r, e_{-r}\}$. לפי כל מה שעשינו

$$T\left(\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} f\right) = x_r(t) T(f)$$

$$T\left(\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} f\right) = x_{-r}(t) T(f)$$

לכל $f \in \mathfrak{M}$, ולכל $t \in \mathbb{C}$
 $\mathrm{SL}_2(\mathbb{C})$ נוצרת ע"י $\left\{ \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} \right\}$
 נניח כי

$$\begin{pmatrix} 1 & t_1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_1 & 1 \end{pmatrix}^{j_1} \cdots \begin{pmatrix} 1 & t_k \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_k} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_k & 1 \end{pmatrix}^{j_k} = I_2$$

אז לכל $f \in \mathfrak{M}$

$$\begin{aligned} T(f) &= T\left(\begin{pmatrix} 1 & t_1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_1 & 1 \end{pmatrix}^{j_1} \cdots \begin{pmatrix} 1 & t_k \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_k} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_k & 1 \end{pmatrix}^{j_k} f\right) \\ &= x_r(t_1) T\left(\begin{pmatrix} 1 & t_1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_1-1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_1 & 1 \end{pmatrix}^{j_1} \cdots \begin{pmatrix} 1 & t_k \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_k} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_k & 1 \end{pmatrix}^{j_k} f\right) \\ &= \dots \\ &= x_r(t_1)^{i_1} T\left(\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_1 & 1 \end{pmatrix}^{j_1} \cdots \begin{pmatrix} 1 & t_k \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_k} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_k & 1 \end{pmatrix}^{j_k} f\right) \\ &= \dots \\ &= x_r(t_1)^{i_1} x_{-r}(s_1)^{j_1} \cdots x_r(t_k)^{i_k} x_{-r}(s_k)^{j_k} T(f) \end{aligned}$$

ולכן $x_r(t_1)^{i_1} x_{-r}(s_1)^{j_1} \cdots x_r(t_k)^{i_k} x_{-r}(s_k)^{j_k} = \mathrm{id}_{\mathfrak{g}}$ נגדיר

$$\varphi : \mathrm{SL}_2(\mathbb{C}) \rightarrow \langle X_r, X_{-r} \rangle$$

לפי

$$\varphi\left(\begin{pmatrix} 1 & t_1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_1 & 1 \end{pmatrix}^{j_1} \cdots \begin{pmatrix} 1 & t_k \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{i_k} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ s_k & 1 \end{pmatrix}^{j_k}\right) = x_r(t_1)^{i_1} x_{-r}(s_1)^{j_1} \cdots x_r(t_k)^{i_k} x_{-r}(s_k)^{j_k}$$

זאת הגדרה טובה ולכן φ הוא הומומורפיזם על כך ש

$$\varphi \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = x_r(t)$$

$$\varphi \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} = x_{-r}(t)$$

■

לכל $t \in \mathbb{C}$.

6.3 ההומומורפיזם מ- $\mathrm{SL}_2(K)$ ל- $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ (מעל K - שדה כלשהו)

משפט 6.9 יהי K שדה כלשהו. תהי G חבורת Chevalley מטיפוס $\mathfrak{g}$ מעל K . יהי $r \in \phi$ ונתבונן בתת-חבורה $\langle X_r, X_{-r} \rangle \subseteq G$. קיים הומומורפיזם על

$$\varphi : \mathrm{SL}_2(K) \rightarrow \langle X_r, X_{-r} \rangle$$

$$\text{כך ש } \varphi \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} = x_{-r}(t), \varphi \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = x_r(t) \text{ לכל } t \in K$$

הוכחה: צריך להראות את פעולת $\mathrm{SL}_2(\mathbb{C})$ על בסיס שהוא תמונה (ביחס ל- T^{-1}) של בסיס Chevalley של $\mathfrak{g}$.

T הוגדר באמצעות בסיס B של $\mathfrak{g}$ ובהתאמה בסיס $T(B)$ של $\mathfrak{g}$ כך ש- $T(B)$ הוא כמעט בסיס Chevalley:

$$T(B) = \{e_s \mid s \in \phi\} \cup \{h_r\} \cup \{h'_i\}$$

כאשר $\{h'_i\}$ בסיס של $h_r^\perp$.

שלב א נניח עכשיו כי $r \in \Pi$. נבחן את המטריצה המייצגת של T לפי בסיס Chevalley. יהי $s \in \Pi$. נכתוב $h_s = \lambda h_r + y$ כאשר $y \in h_r^\perp$. אז

$$\frac{4(s, r)}{(s, s)(r, r)} = (h_s, h_r) = (\lambda h_r + y, h_r) = \lambda (h_r, h_r) + \underbrace{(y, h_r)}_{=0} = \lambda \frac{4(r, r)}{(r, r)^2}$$

ולכן $2\lambda = \frac{2(s, r)}{(s, s)} = A_{s, r} \in \mathbb{Z}$. נניח כי $\gamma \in \langle X_r, X_{-r} \rangle$, אז ראינו כי γ פועל זהותית על $h_r^\perp$ (טענה 6.3).

$$\begin{aligned} \gamma \cdot h_s &= \lambda \gamma h_r + y = \lambda \gamma h_r + (h_s - \lambda h_r) \\ &= h_s + \lambda (\gamma h_r - h_r) \end{aligned}$$

נכתוב $h_r = T(m_r)$ ו $h_s = T(m_s)$ ולכן במונחי T :

$$\gamma T(m_s) = T(m_s) + \lambda (\gamma T(m_r) - T(m_r))$$

$$\text{נניח כי } g = \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} \in \mathrm{SL}_2(\mathbb{C}), \gamma = \varphi \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} \text{ אז}$$

$$\begin{aligned} T(g \cdot m_s) &= T(m_s) + T(\lambda(g \cdot m_r - m_r)) \\ g \cdot m_s &= m_s + \lambda(g \cdot m_r - m_r) \end{aligned}$$

ב- $R_2[x, y]$ לקחנו את הבסיס $\{-x^2, 2xy, y^2\}$ והתקיים $T(2xy) = h_r$ (למה 6.7) ולכן $m_r = 2xy$ מתקיים

$$\begin{aligned} g \cdot m_r - m_r &= \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} (2xy) - 2xy \\ &= 2(ax + cy)(bx + dy) - 2xy \\ &= 2 \left((-ab)(-x^2) + \underbrace{(ad + bc)}_{ad - bc + 2bc = 1 + 2bc} xy + cdy^2 - xy \right) \\ &= (-2ab)(-x^2) + (2bc)2xy + (2cd)y^2 \end{aligned}$$

לכן

$$\gamma \cdot h_s = h_s + \lambda(\gamma \cdot h_r - h_r) = h_s + \left(-\underbrace{2\lambda}_{\in \mathbb{Z}} abe_r + \underbrace{2\lambda}_{\in \mathbb{Z}} bch_r + \underbrace{2\lambda}_{\in \mathbb{Z}} cde_{-r} \right)$$

המקדמים הם פולינומים מעל $\mathbb{Z}$ במשתנים a, b, c, d והומוגניים ממעלה 2 (כאיברים ב- $\mathbb{Z}[a, b, c, d]$), וכנ"ל לגבי פעולת g על m_s .

זה גם מראה ש $\mathfrak{h} \oplus \mathfrak{g}_r \oplus \mathfrak{g}_{-r}$ אינווריאנטי ביחס ל- $\langle X_r, X_{-r} \rangle$, וכתבנו את המטריצה של פעולת γ מצומצם לתת-מרחב זה ביחס לבסיס $\{h_s \mid s \in \Pi\} \cup \{e_r, e_{-r}\}$.

נסמן ל $\begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} = g \in \text{SL}_2(\mathbb{C})$ ב- $F(g)$ את המטריצה של הפעולה של g ביחס לתמונת בסיס Chevalley:

$$T^{-1}(\{h_s \mid s \in \Pi\} \cup \{e_s \mid s \in \phi\})$$

אז

$$F(g) = F_{\mathfrak{h}}(g) \oplus \left(\bigoplus_{s \in \Gamma_r} F_s(g) \right) = \bigoplus_i F_i(g)$$

כאשר $F_{\mathfrak{h}}(g)$ היא המטריצה שמצאנו עכשיו (של פעולת g מצומצמת למרחב

$$T^{-1}(h_r^\perp \oplus \{e_r, h_r, e_{-r}\})$$

ביחס לבסיס $\{h_s \mid s \in \Pi\} \cup \{e_r, e_{-r}\}$, ו- F_s היא המטריצה של פעולת g במרחב $R_{q_{r,s}}[x, y]$ ביחס ל- $\{u_0, \dots, u_{q_{r,s}}\}$ מטריצה זאת היא מעל החוג $\mathbb{Z}[a, b, c, d]$ והפולינומים הם הומוגוניים ממעלה $q_{r,s}$.

עכשיו אפשר להציב במטריצות האלה $a, b, c, d \in K$ לכל $\begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} \in \text{SL}_2(K)$. מעל $\mathbb{C}$ אנו יודעים כי

$$F_i(gg') = F_i(g)F_i(g')$$

נגדיר $G_i(X, X') = F_i(XX') - F_i(X)F_i(X')$, כאשר X, X' מטריצות 2×2 וחושבים עליהן כעל זוג של 4 משתנים בלתי תלויים אלגברית, אז ל $X, X' \in M_2(\mathbb{C})$ כך ש $1 = \det X = \det X'$ מתקיים $G_i(X, X') = 0$.

ניח כי $\det X = t \neq 0, \det X' = t' \neq 0$. יהיו $c, c' \in \mathbb{C}$ כך ש $t = c^2, t' = c'^2$, אז

$$\det(c^{-1}X) = \det(c'^{-1}X') = 1$$

כיוון ש F_i מטריצת פולינומים הומוגניים ממעלה n_i ,

$$\begin{aligned} G_i(X, X') &= F_i(cc'c^{-1}Xc'^{-1}X') - F_i(cc^{-1}X)F_i(c'c'^{-1}X') \\ &= c^{n_i}c'^{n_i}F_i(c^{-1}Xc'^{-1}X') - c^{n_i}F_i(c^{-1}X)c'^{n_i}F_i(c'^{-1}X') = 0 \end{aligned}$$

לכן $G_i(X, X') = 0$ לכל $X, X' \in \text{GL}_2(\mathbb{C})$. מרציפות, גם $G_i(X, X') = 0$ לכל $X, X' \in \text{M}_2(\mathbb{C})$ ולכן נסיק כי גם מעל K

$$F_i(gg') = F_i(g)F_i(g')$$

לכל $g, g' \in \text{SL}_2(K)$. מכאן ההעתקה $g \mapsto F(g)$ היא הומומורפיזם מ $\text{SL}_2(K)$ אל חבורת מטריצות הפיכות שכל אחת מהן המטריצה המייצגת ביחס לבסיס Chevalley של $\mathfrak{g}$ של

אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}_K$. ברור כי $F\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, F\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix}$ הן המטריצות של $x_r(t)$

ו $x_{-r}(t)$ (מעל $\mathbb{C}$ מתקיים $\zeta \in \mathbb{C}$ למשל כי $x_r(\zeta) = \varphi\begin{pmatrix} 1 & \zeta \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$ ולכן $F\begin{pmatrix} 1 & \zeta \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$ היא

המטריצה המייצגת של $x_r(\zeta)$ לפי בסיס Chevalley והחלפת ζ ב t נותנת בדיוק את ההגדרה של המטריצה המייצגת של $x_r(t)$ לפי בסיס Chevalley). לכן $g \mapsto \varphi(g)$ הוא הומומורפיזם

$$\text{SL}_2(K) \text{ לתוך } G \text{ כך ש } \varphi\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = x_r(t), \varphi\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} = x_{-r}(t)$$

שלב ב אם $r \notin \Pi$, יהי $w \in W$ כך ש $w(r) = r' \in \Pi$. נחזור ל $K = \mathbb{C}$. יש אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}$ כך ש $\theta_w(e_s) = e_{w(s)}$ ו $\theta_w(h_s) = h_{w(s)}$ לכל $s \in \Pi$ (משפט 3.26). נשים לב כי ביחס לבסיס Chevalley, מטריצה הפיכה עם מקדמים שלמים וטרמיננטה ± 1 : על איברי $e_s, (s \in \phi)$, פועלת כתמורה, ואילו על איברי $h_s, (s \in \Pi)$, פועלת כמו w , שראינו שלפי הבסיס Π היא פועלת כמטריצה עם מקדמים שלמים וטרמיננטה ± 1 (הערה 2.12). מתקיים

$$\begin{aligned} \theta_w x_{\pm r}(t) \theta_w^{-1} &= \theta_w \exp(tad_{e_{\pm r}}) \theta_w^{-1} \\ &= \exp(tad_{e_{\pm \theta_w(r)}}) = \exp(tad_{e_{\pm r'}}) = x_{\pm r'}(t) \end{aligned}$$

מאחר ו θ_w ביחס לבסיס Chevalley היא מטריצה בעלת מקדמים שלמים ובעלת טרמיננטה ± 1 , ההעתקה θ_w מוגדרת גם מעל K והזהות הנ"ל נכונה גם מעל K ואז הצמדה ע"י θ_w מגדירה איזומורפיזם $\langle X_r, X_{-r} \rangle \cong \langle X_{r'}, X_{-r'} \rangle$. יהי $\varphi' : \text{SL}_2(K) \rightarrow \langle X_r, X_{-r} \rangle$ הומומורפיזם כך ש

$$\begin{aligned} \varphi'\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} &= x_{r'}(t) \\ \varphi'\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ t & 1 \end{pmatrix} &= x_{-r'}(t) \end{aligned}$$

נגדיר $\varphi : \text{SL}_2(K) \rightarrow \langle X_r, X_{-r} \rangle$ ע"י הרכבת φ' עם ההצמדה θ_w : $\varphi(g) = \theta_w^{-1} \varphi'(g) \theta_w$

■
$$\varphi\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \theta_w^{-1} x_{r'}(t) \theta_w = x_r(t)$$
 למשל

6.4 האיברים $n_r, h_r(\lambda)$

יהי $\phi_r : \text{SL}_2(K) \rightarrow \langle x_r, x_{-r} \rangle$ כמו במשפט. נסמן

$$h_r(\lambda) = \phi_r \begin{pmatrix} \lambda & 0 \\ 0 & \lambda^{-1} \end{pmatrix}$$

$$n_r = \phi_r \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$$

טענה 6.10 1. $h_r(\lambda) h_s = h_s$ לכל $s \in \Pi$ (ולכן גם לכל $s \in \phi$).

2. $h_r(\lambda) e_s = \lambda^{A_{r,s}} \cdot e_s$ (לכל $s \in \phi$).

הוכחה: נוכיח את 2 ועל הדרך גם 1 יצא.

נניח כי $s \in \phi$ ו- $r \neq \pm s$. נתבונן בשרשרת- r דרך s . נסמן $\bar{s} = -ir + s$ את האיבר הפותח את השרשרת:

$$\bar{s}, r + \bar{s}, \dots, qr + \bar{s}$$

כיוון ש- $s = ir + \bar{s}$, אפשר לקרוא את פעולת $h_r(\lambda)$ ע"י בחינת פעולת $\begin{pmatrix} \lambda & 0 \\ 0 & \lambda^{-1} \end{pmatrix}$ על איבר הבסיס שסומן

$$u_i = \varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{i-1} \binom{q}{i} v_i$$

$$v_i = x^i \cdot y^{q-i}$$

לכן $\binom{\lambda}{\lambda^{-1}} \cdot v_i = (\lambda x)^i (\lambda^{-1} y)^{q-i} = \lambda^{2i-q} v_i$ ולכן $\binom{\lambda}{\lambda^{-1}} \cdot u_i = \lambda^{2i-q} \cdot u_i$

$$h_r(\lambda) \cdot e_s = \lambda^{2i-q} \cdot e_s$$

במונחי s , השרשרת היא:

$$\bar{s} = -ir + s, \dots, s, \dots, \underbrace{(q-i)r + s}_{qr + \bar{s}}$$

כאן $p_{r,s} = i$, $q_{r,s} = q - i$. ראינו באופן כללי $q_{r,s} = 2i - q$ ולכן נקבל $h_r(\lambda) \cdot e_s = \lambda^{2i-q} \cdot e_s$

נבדוק את הפעולה על $\{e_r, h_r, e_{-r}\}$. בצד של $\text{SL}_2(\mathbb{C})$: $\{-x^2, 2xy, y^2\}$

v	$\begin{pmatrix} \lambda & \\ & \lambda^{-1} \end{pmatrix} \cdot v$
$-x^2$	$-\lambda^2 x^2$
$2xy$	$2xy$
y^2	$\lambda^{-2} y^2$

טבלה 5: הפעולה על איברי הבסיס

ולכן

v	$h_r(\lambda) \cdot v$
e_r	$\lambda^2 e_r = \lambda^{A_{r,r}} e_r$
h_r	h_r
e_{-r}	$\lambda^{-2} e_{-r} = \lambda^{A_{r,-r}} e_{-r}$

טבלה 6: פעולת $h_r(\lambda)$ על איברי הבסיס

כיוון ש $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ פועלת כזהות על $h_r^\perp$, נקבל כי $h_s = h_r(\lambda) h_s$ לכל $s \in \Pi$, ועכשיו ברור כי כל זה נכון גם מעל K . ■

טענה 6.11 1. $n_r \cdot h_s = h_{w_r(s)}$ ל $s \in \Pi$ (ואז זה נכון ל $s \in \phi$).

2. $n_r \cdot e_s = \eta_{r,s} e_{w_r(s)}$ כאשר $\eta_{r,s} = \pm 1$ לכל $s \in \phi$.

הוכחה: בסימוני ההוכחה הקודמת, כאשר $s \neq \pm r$ נמצא את פעולת המטריצה

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \text{ על } v_i \text{ ועל } u_i.$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \cdot v_i = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \cdot (x^i y^{q-i}) = (-y)^i (x)^{q-i} = (-1)^i v_{q-i}$$

לכן

$$\begin{aligned} \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \cdot u_i &= \varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{i-1} \begin{pmatrix} q \\ i \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} v_i \\ &= (-1)^i \varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{i-1} \begin{pmatrix} q \\ i \end{pmatrix} v_{q-i} \\ &= (-1)^i \underbrace{\frac{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{i-1}}{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{q-i-1}}}_{\eta_{r,s}} \frac{\begin{pmatrix} q \\ i \end{pmatrix}}{\begin{pmatrix} q \\ q-i \end{pmatrix}} v_{q-i} \end{aligned}$$

לכן

$$n_r \cdot e_s = \eta_{r,s} \cdot e_{(q-i)r+s} = \eta_{r,s} \cdot e_{(q-2i)r+s}$$

מתקיים

$$w_r(s) = s - \frac{2(r,s)}{(r,r)} r = s - A_{r,s} r$$

השרשרת היא

$$-ir + s, \dots, s, \dots, (q-i)r + s$$

ולכן $w_r(s) = s - (2i - q)r =$ ולכן $A_{r,s} = p_{r,s} - q_{r,s} = 2i - q, q_{r,s} = q - i, p_{r,s} = i$ ולכן $(q - 2i)r + s$ כאשר $n_r \cdot e_s = \eta_{r,s} \cdot e_{w_r(s)}$

$$\eta_{r,s} = (-1)^i \frac{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{i-1}}{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{q-i-1}} = (-1)^{p_{r,s}} \frac{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{p_{r,s}-1}}{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{q_{r,s}-1}}$$

נתאר את הפעולה על $\{e_r, h_r, e_{-r}\}$ לפי פעולת $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$ על $\{-x^2, 2xy, y^2\}$:

v	$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \cdot v$
$-x^2$	$-y^2$
$2xy$	$-2xy$
y^2	$-(-x^2)$

טבלה 7: הפעולה על איברי הבסיס

ולכן

v	$n_r \cdot v$
e_r	$-e_{-r} = -e_{w_r(r)}$
h_r	$-h_r = h_{-r} = h_{w_r(r)}$
e_{-r}	$-e_r = -e_{w_r(-r)}$

טבלה 8: פעולת $h_r(\lambda)$ על איברי הבסיס

ולכן $\eta_{r,\pm r} = -1$.

נניח כי $s \in \Pi$. נכתוב $h_s = \lambda h_r + y$ ראינו כי $\lambda = \frac{(s,r)}{(s,s)} = \frac{1}{2} A_{s,r}$

$$\begin{aligned} n_r \cdot h_s &= \lambda n_r h_r + y = \lambda n_r h_r + h_s - \lambda h_r \\ &= h_s + \lambda (n_r h_r - h_r) \\ &= h_s - 2\lambda h_r \\ &= h_s - A_{s,r} h_r \\ &= \frac{2s}{(s,s)} - \frac{2(s,r)}{(s,s)} \frac{2r}{(r,r)} \\ &= \frac{2}{(s,s)} \underbrace{\left(s - \frac{2(s,r)}{(r,r)} r \right)}_{w_r(s)} \\ &= \frac{2w_r(s)}{(w_r(s), w_r(s))} = h_{w_r(s)} \end{aligned}$$

■

טענה 6.12 1. $\eta_{r,r} = \eta_{r,-r} = -1$

2. $\eta_{r,s} \cdot \eta_{r,w_r(s)} = (-1)^{A_{r,s}}$

3. $\eta_{r,s} \cdot \eta_{r,-s} = 1$

הוכחה:

1. ראינו.

2. נניח $r \neq \pm s \in \phi$. נתבונן בשרשרת- r דרך $w_r(s)$, אז אותה שרשרת כמו שרשרת- r דרך s . מתקיים $w_r(s) = s - A_{s,r}r$ ולכן $A_{r,s} = 2i - q$ ולכן

$$\bar{s} = -ir + s = -(q-i)r + w_r(s), \dots, w_r(s), \dots, ir + w_r(s)$$

כאן $p_{r,w_r(s)} = q - i = q_{r,s}$ ולכן $A_{r,s}$, אז

$$\eta_{r,s} = (-1)^{p_{r,s}} \frac{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{p_{r,s}-1}}{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{q_{r,s}-1}}$$

$$\eta_{r,w_r(s)} = (-1)^{q_{r,s}} \frac{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{q_{r,s}-1}}{\varepsilon_0 \cdots \varepsilon_{p_{r,s}-1}}$$

ולכן $\eta_{r,s} \eta_{r,w_r(s)} = (-1)^{p_{r,s}+q_{r,s}} = (-1)^{p_{r,s}-q_{r,s}} = (-1)^{A_{r,s}}$

3. נשאר כתרגיל. נזכיר כי $N_{r,jr+\bar{s}} = \underbrace{\varepsilon_j}_{\pm 1} (j+1)$ ומתקיים $N_{r,jr+s} = \varepsilon_j (j+1)$

95. הוכחה מופיעה גם ב-Carter בעמוד

■

נסמן $n_r(t) = \phi_r \begin{pmatrix} 0 & t \\ -t^{-1} & 0 \end{pmatrix}$

טענה 6.13 1. $n_r(1) = n_r$

2. $n_r(-1) = n_r^{-1}$

3. $n_r(t) = x_r(t) x_{-r}(-t^{-1}) x_r(t)$

4. $h_r(t) = n_r(t) n_r(-1)$

הוכחה: בודקים את הזהויות ב- $SL_2(K)$ ואז מפעילים את ϕ_r , למשל כדי להוכיח את 3:

$$\begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -t^{-1} & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & t \\ -t^{-1} & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & t \\ -t^{-1} & 0 \end{pmatrix}$$

■

ולכן מקבלים את הזהות.

7 תת-החבורות H ו- N

7.1 תת-החבורה H

באותם הסימונים, תהי $H \leq G$ תת-חבורה הנוצרת ע"י

$$\{h_r(t) \mid t \in K^*, r \in \phi\}$$

ראינו כי $t \in K^*, r, s \in \phi$ לכל $h_r(t) \cdot e_s = t^{A_{r,s}} \cdot e_s$.
 נקבע $\lambda \in K^*, r \in \phi$ ונחשוב על הערך העצמי $\lambda^{A_{r,s}}$ כפונקציה של s .
 נגדיר $P = \text{span}_{\mathbb{Z}} \phi$. זאת חבורה חילופית חופשית שבסיסה Π . נרחיב את ההעתקה
 $s \mapsto \lambda^{A_{r,s}}$ לכל P באופן הבא: נניח כי $\Pi = \{p_1, \dots, p_l\}$, אז כל $a \in P$ ניתן לכתובה
 בצורה הבאה: $a = \sum_{i=1}^l x_i p_i$ כאשר $x_i \in \mathbb{Z}$. נסמן

$$\chi_{r,\lambda}(a) = \lambda^{\frac{2(r,a)}{(r,r)}}$$

מתקיים $\frac{2(r,a)}{(r,r)} = \sum_{i=1}^l x_i \frac{2(r,p_i)}{(r,r)} = \sum_{i=1}^l x_i A_{r,p_i}$ ולכן

$$\chi_{r,\lambda}(a) = \lambda^{\sum_{i=1}^l x_i A_{r,p_i}} = \prod_{i=1}^l \lambda^{x_i A_{r,p_i}}$$

ברור כי $\chi_{r,\lambda} : P \rightarrow K^*$ מקיים $\chi_{r,\lambda}(a+b) = \chi_{r,\lambda}(a) \chi_{r,\lambda}(b)$, כלומר $\chi_{r,\lambda}$ כרקטר של
 P עם ערכים ב- K^* .
 נסמן ב- $\hat{P}_K$ את חבורת הכרקטרים $\chi : P \rightarrow K^*$ ונגדיר אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}_K$ של
 לפי

$$\begin{aligned} h(\chi) h_s &= h_s & \forall s \in \Pi \\ h(\chi) e_s &= \chi(s) e_s & \forall s \in \phi \end{aligned}$$

(קל לבדוק כי $h(\chi)$ הוא אכן אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}_K$)
 ברור כי $h(\chi_1) h(\chi_2) = h(\chi_1 \chi_2)$.
 נסמן $\hat{H}$ את חבורת כל האוטומורפיזמים של $\mathfrak{g}_K$ מהצורה $h(\chi)$ כאשר $\chi \in \hat{P}_K$. ברור
 כי גם ההתאמה $\chi \mapsto h(\chi)$ היא איזומורפיזם $\hat{P}_K \cong \hat{H}$.
 $H \subseteq \hat{H}$ היא תת-חבורה. נוצרת ע"י כל ה- $h(\chi_{r,\lambda})$. בעצם $h(\chi_{r,\lambda}) = h_r(\lambda)$.
 נתבונן ב- $\mathfrak{h}_{\mathbb{R}}$ ויהי $Q = \{q_1, \dots, q_l\}$ הבסיס הדואלי ל- $\{h_{p_1}, \dots, h_{p_l}\}$, כלומר $(h_{p_i}, q_j) = \delta_{ij}$.
 אלה הם המשקלים היסודיים (Fundamental weights) של ϕ (של $\mathfrak{h}$, של $\mathfrak{g}$). נכתוב
 אז $p_i = \sum_{j=1}^l \mu_{ij} q_j$

$$\mu_{ij} = (p_i, h_{p_j}) = \frac{2(p_i, p_j)}{(p_j, p_j)} = A_{p_j, p_i} \in \mathbb{Z}$$

לכן $P_i = \sum_{j=1}^l A_{ji} q_j$. נגדיר $Q = \text{span}_{\mathbb{Z}} \{q_1, \dots, q_l\}$. לכן $P \subseteq Q$ תת-חבורה.
 מטריצת המעבר נתונה ע"י $p_i = \sum_{j=1}^l A_{ji} q_j$ (זאת מטריצת Cartan).

תרגיל $[Q : P] = \det(A_{ji})$
 מחשבים ומקבלים

g	A_l	B_l	C_l	D_l	G_2	F_4	E_6	E_7	E_8
$[Q : P]$	$l + 1$	2	2	4	1	1	3	2	1

טבלה 9: האינדקס $[Q : P]$ למערכות שורשים שונות

דוגמא $A_3: e_3 - e_4, e_2 - e_3, e_1 - e_2$. האינדקס במקרה זה הוא $\det \begin{pmatrix} 2 & -1 & 0 \\ -1 & 2 & -1 \\ 0 & -1 & 2 \end{pmatrix}$
 (המטריצה הנ"ל היא מטריצת Cartan של A_3).

משפט 7.1 יהי $\chi \in \hat{P}_K$. אז $h(\chi) \in H$ אם ורק אם χ הוא צמצום של P של כרקטר של Q .

הוכחה: ראינו כי H נוצרת ע"י כל האיברים מהצורה $h(\chi_{r,\lambda}) = h_r(\lambda)$ כאשר $\chi_{r,\lambda} \in \hat{P}_K$ המוגדר ע"י $\chi_{r,\lambda}(s) = \lambda^{A_{r,s}}$. ניתן להרחבה לכרקטר של Q באופן הבא: נניח כי $x_i \in \mathbb{Z}, a = \sum_{i=1}^l x_i q_i, a \in Q$

$$\frac{2(r, a)}{(r, r)} = \left(\frac{2r}{(r, r)}, a \right) = (h_r, a) = \sum_{i=1}^l x_i (h_r, q_i)$$

אנו יודעים כי אפשר לכתוב $h_r = \sum_{j=1}^l y_j h_{p_j}, y_j \in \mathbb{Z}$, ולכן

$$(h_r, a) = \sum_{i=1}^l \sum_{j=1}^l x_i y_j (q_i, h_{p_j}) = \sum_{i=1}^l x_i y_j \in \mathbb{Z}$$

$$\chi_{\lambda, r}(a) = \lambda^{\sum_{i=1}^l x_i y_i} = \chi^{\frac{2(r, a)}{(r, r)}} = \chi^{(h_r, a)}$$

בכיוון ההפוך: נניח כי $\chi \in \hat{Q}_K$. נסמן $\chi(q_i) = \lambda_i$. אז

$$\chi_{p_i, \lambda_i}(q_j) = \lambda_i^{(h_{p_i}, q_j)} = \lambda_i^{\delta_{ij}} = \begin{cases} \lambda_i & i = j \\ 1 & i \neq j \end{cases}$$

אם $x_i \in \mathbb{Z}$ לכל $1 \leq i \leq l$ אז מתקיים

$$\begin{aligned} \chi \left(\sum_{i=1}^l x_i q_i \right) &= \prod_{i=1}^l \chi(q_i)^{x_i} = \prod_{i=1}^l \lambda_i^{x_i} = \prod_{i=1}^l \chi_{p_i, \lambda_i}(x_i q_i) \\ &= \prod_{i=1}^l \chi_{p_i, \lambda_i} \left(\sum_{j=1}^l x_j q_j \right) \end{aligned}$$

המעבר האחרון נכון כי χ_{p_i, λ_i} מעביר חיבור לכפל, וטריוואלי על q_j ל $j \neq i$.
 לכן $\chi = \prod_{i=1}^l \chi_{p_i, \lambda_i}$ וכנ"ל כשנצמצם p ואז $h(\chi|_P) = \prod_{i=1}^l h(\chi_{p_i, \lambda_i}) = \prod_{i=1}^l h_{p_i}(\lambda_i) \in H$
 ■

למה 7.2 מנרמלת את $X_{\pm r}$ לכל $r \in \phi$.

הוכחה: יהי $\chi \in \hat{P}_K$ ונחשב $h(\chi) x_r(t) h(\chi)^{-1}$. נפעיל על בסיס Chevalley:

$$\begin{aligned} h(\chi) x_r(t) h(\chi)^{-1} h_s &= h(\chi) x_r(t) h_s & s \in \Pi \\ &= h(\chi) (h_s - A_{s,r} t e_r) \\ &= h_s - A_{s,r} t \chi(r) e_r \\ &= x_r(\chi(r) t) \end{aligned}$$

$$h(\chi) x_r(t) h(\chi)^{-1} e_s = \chi(-s) h(\chi) x_r(t) e_s$$

נזכר כי

$$x_r(t) e_s = \begin{cases} e_r & s = r \\ e_{-r} + t h_r - t^2 e_r & s = -r \\ \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} t^i e_{ir+s} & s \neq \pm r \end{cases}$$

ולכן

$$h(\chi) x_r(t) e_s = \begin{cases} \chi(r) e_r & s = r \\ \chi(-r) e_{-r} + t h_r - \chi(r) t^2 e_r & s = -r \\ \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} t^i \chi(ir+s) e_{ir+s} & s \neq \pm r \end{cases}$$

ולכן

$$\begin{aligned} h(\chi) x_r(t) h(\chi)^{-1} e_s &= \begin{cases} e_r & s = r \\ e_{-r} + t h_r - (\chi(r) t)^2 e_r & s = -r \\ \sum_{i=0}^q M_{r,s,i} (t \chi(r))^i e_{ir+s} & s \neq \pm r \end{cases} \\ &= x_r(\chi(r) t) e_s \end{aligned}$$

■ הראינו $h(\chi) x_r(t) h(\chi)^{-1} = x_r(\chi(r) t) \in X_r$

מסקנה 7.3 מנרמלת את U ואת V ולכן $UH, VH \subseteq G$ הן תת-חבורות.

למה 7.4 $UH \cap V = \{1\}$

הוכחה: נניח כי $b \in UH \cap V$ ונראה כי b פועל זהותית על בסיס Chevalley. כיוון ש $b \in V$, כיוון ש $b \in UH$ נקבל כי $b \cdot h_s = h_s + x$ ו $x \in \sum_{r \in \phi^+} \mathfrak{g}_r$. מכאן, $b \cdot h_s = h_s$, $x = 0$. כיוון ש $b \in V$, $b \cdot e_s = e_s + x$, כאשר $x \in \sum_{r < s} \mathfrak{g}_r$ (משפט 5.11 סעיף 3 ע"י חלוקה למקרים כמו בהוכחה הקודמת). באופן דומה, כיוון ש $b \in UH$, נקבל כי $b \cdot e_s = \alpha e_s + y$, כאשר $y \in \sum_{r > s} \mathfrak{g}_r$ ועכשיו אפשר להסיק $\alpha = 1$, $y = 0$ ולכן $b \cdot e_s = e_s$ לכל $s \in \phi$. ■

באותו אופן מוכיחים

למה 7.5 $VH \cap U = \{1\}$

מסקנה 7.6 $UH \cap VH = H$

7.2 תת-החבורה N

$$r \in \phi, n_r = \phi_r \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \text{ סימנו}$$

הגדרה 7.7 נסמן ב- N את התת-חבורה הנוצרת ע"י H וע"י $\{n_r \mid r \in \phi\}$.

למה 7.8 לכל $r, s \in \phi$ מתקיים

$$n_r x_s(t) n_r^{-1} = x_{w_r(s)}(\eta_{r,s} \cdot t)$$

הוכחה: נוכיח מעל $K = \mathbb{C}$. $x_s(t) = \exp(t \cdot \text{ad}_{e_s})$. $n_r x_s(t) n_r^{-1} = \exp(t \cdot \text{ad}_{n_r e_s})$ הוא אוטומורפיזם של $\mathfrak{g}$. ראינו לכן (למה 5.3, טענה 6.11):

$$n_r x_s(t) n_r^{-1} = \exp(t \cdot \text{ad}_{n_r e_s}) = \exp(t \cdot \text{ad}_{\eta_{r,s} \cdot e_{w_r(s)}}) = x_{w_r(s)}(\eta_{r,s} \cdot t)$$

■ ואז זה נכון גם מעל K .

מסקנה 7.9 $n_r X_s n_r^{-1} = X_{w_r(s)}$ לכל $r, s \in \phi$.

משפט 7.10 יש הומומורפיזם $\varphi: N \rightarrow W_\phi$, גרעינו הוא H , כך שלכל $r \in \phi$, $\varphi(n_r) = w_r$. בפרט $H \triangleleft N$ וכן $N/H \cong W$ כך ש- $n_r H \xrightarrow{\sim} w_r$. יתר על כן, נניח כי $h(\chi) \in H$, אז לכל $n \in N$, $nh(\chi)n^{-1} = h(\chi^n)$, כאשר χ^n הוא הכרקטר כך ש- $\chi^n(s) = \chi(w^{-1}(s))$ כאשר $s \in \phi$. $\varphi(n) = w$.

הוכחה: איבר כללי ב- N הוא מהצורה $h_1 n_{r_1} h_2 n_{r_2} \cdots h_k n_{r_k} h_{k+1}$ כאשר $h_i \in H$ ו- $r_i \in \phi$. נגדיר העתקה $\varphi: N \rightarrow W$ לפי

$$\varphi(h_1 n_{r_1} \cdots h_k n_{r_k} h_{k+1}) = w_{r_1} \cdots w_{r_k}$$

ההגדרה טובה: נניח כי

$$h_1 n_{r_1} \cdots h_k n_{r_k} h_{k+1} = h'_1 n_{r'_1} \cdots h'_{k'} n_{r'_{k'}} h_{k'+1}$$

נפעיל על e_s ונקבל

$$\underbrace{\alpha(h_1, \dots, h_{k+1}; r_1, \dots, r_k)}_{\in K^*} e_{w_{r_1} w_{r_2} \dots w_{r_k}(s)} = \underbrace{\alpha(h'_1, \dots, h'_{k'+1}; r'_1, \dots, r'_{k'})}_{\in K^*} e_{w_{r'_1} w_{r'_2} \dots w_{r'_{k'}}(s)}$$

ולכן $w_{r_1} w_{r_2} \dots w_{r_k}(s) = w_{r'_1} w_{r'_2} \dots w_{r'_{k'}}(s)$ לכל $s \in \phi$ ולכן $w_{r_1} w_{r_2} \dots w_{r_k} = w_{r'_1} w_{r'_2} \dots w_{r'_{k'}}$. עכשיו ברור כי φ הומומורפיזם על שגרעינו מכיל את H . נראה כי $H \triangleleft N$. ראינו כי

$n \cdot \mathfrak{h} = \mathfrak{h}$, $n \in N$ מכאן נסיק כי לכל $n \in N$, $n \cdot h_s = h_{w_r(s)}$. יהי $n \in N$, $h(\chi) \in H$, אז $n^{-1} \cdot h_s \in \mathfrak{h}$ ולכן $h(\chi)(n^{-1} h_s) = n^{-1} h_s$ מכאן $nh(\chi)n^{-1} h_s = h_s$ ולכן $nh(\chi)n^{-1} e_s = \chi(w^{-1}(s)) e_s$. נראה כי $\varphi(n) = w$ כאשר $s \in \phi$. מאחר ו

$\varphi(n) = w$ וכאשר $\eta \in K^*$ כאשר $n^{-1} \cdot e_s = \eta \cdot e_{w^{-1}(s)}$ נסיק כי $n_r \cdot e_s = \eta_{r,s} e_{w_r(s)}$ מכאן

$$\begin{aligned} h(\chi)(n^{-1} \cdot e_s) &= \eta \chi(w^{-1}(s)) e_{w^{-1}(s)} \\ nh(\chi)n^{-1} \cdot e_s &= \eta \chi(w^{-1}(s)) \underbrace{ne_{w^{-1}(s)}}_{\eta^{-1}e_s} = \chi(w^{-1}(s)) e_s = \chi^n(s) e_s \end{aligned}$$

בסה"כ קיבלנו $nh(\chi)n^{-1} = h(\chi^n)$. נקבל הומומורפיזם על $N/H \rightarrow W$ ע"י $\bar{\varphi} : N/H \rightarrow W$. נראה כי $\bar{\varphi}$ איזומורפיזם. נזכר בנוסחאות מטענה 6.13. מנוסחאות אלה

$$n_s = x_s(1) x_s(-1) x_s(1) \quad s \in \phi$$

נצמיד ב n_r :

$$\begin{aligned} n_r n_s n_r^{-1} &= (n_r x_s(1) n_r^{-1}) (n_r x_s(-1) n_r^{-1}) (n_r x_s(1) n_r^{-1}) \\ &= x_{w_r(s)}(\eta_{r,s}) x_{-w_r(s)}(-\eta_{r,-s}) x_{w_r(s)}(\eta_{r,s}) \\ &= n_{w_r(s)}(\eta_{r,s}) \\ &\underbrace{\eta_{r,s} \cdot \eta_{r,-s}}_{=1} \\ &= h_{w_r(s)}(\eta_{r,s}) n_{w_r(s)}(-1)^{-1} \\ &= h_{w_r(s)}(\eta_{r,s}) n_{w_r(s)} \end{aligned}$$

ניקח מודולו H :

$$\begin{aligned} (Hn_r)(Hn_s)(Hn_r^{-1}) &= n_{w_r(s)} \\ \bar{\varphi}(n_r) \bar{\varphi}(n_s) \bar{\varphi}(n_r)^{-1} &= \bar{\varphi}(n_{w_r(s)}) \end{aligned}$$

כיוון ש $n_r^2 = h_r(-1) \in H$ כי $n_r = \phi_r \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$, $h_r(-1) = \phi_r \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$, אז $\bar{\varphi}(n_r^2) = 1$

הוכחנו (משפט 2.28) כי W נוצרת כתבורה אבסטרקטית ע"י w_r עם היחסים

$$\begin{cases} w_r w_s w_r^{-1} = w_{w_r(s)} \\ w_r^2 = 1 \end{cases}$$

ולכן יש הומומורפיזם $\xi : W \rightarrow N/H$ כך ש $\xi(w_r) = Hn_r$ לכל $r \in \phi$ מכאן, ξ הוא הפכי של $\bar{\varphi}$ ובפרט $\bar{\varphi}$ איזומורפיזם. ■

מסקנה 7.11 $N \cap \hat{H} = H$

הוכחה: ההכלה $\supseteq$ ברורה. נניח כי $n \in N \cap \hat{H}$. לכל $s \in \phi$ כיוון ש $n = h(\chi) \in \hat{H}$ נקבל $n \cdot \mathfrak{g}_s = \mathfrak{g}_s$ כיוון ש $n \in N$, $n \cdot \mathfrak{g}_s = \mathfrak{g}_{w(s)}$ כאשר $n \cdot \mathfrak{g}_s = \mathfrak{g}_s$ מכאן, $w(s) = s$ מכאן, $n \in \ker \varphi = H$ ולכן $s \in \phi$ לכל $s \in \phi$. ■

מסקנה 7.12 1. $U \cap N = \{1\}$

$$UH \cap N = H \quad 2.$$

הוכחה:

1. נניח כי $n \in U \cap N$ ויהי $s \in \phi$. כיוון ש $n \in N$, $n \cdot e_s = \eta e_{w(s)}$, כאשר $w = \varphi(n)$, $\eta \in K^*$. כיוון ש $n \in U$, נקבל $n \cdot e_s = e_s + x$, כאשר $x \in \mathfrak{h} + \sum_{r > s} \mathfrak{g}_r$. מכאן $e_s + x = \eta e_{w(s)}$ ולכן $x = 0$, $\eta = 1$, $w(s) = s$ ולכן $w = \text{id}$.

2. $UH \cap N = (U \cap N)H = H$ והמעבר מתבצע מכך ש N מכילה את H (אפילו כתת־חבורה נורמלית).

■

8 פירוק Bruhat

8.1 הלמה של Bruhat

יהי $r \in \Pi$. נגדיר להיות תת־חבורה של U הנוצרת ע"י $\{X_s \mid r \neq s \in \phi^+\}$. מתקיים

$$U_r = \prod_{r \neq s \in \phi^+} X_s$$

(בדומה להוכחה של משפט 5.11 סעיף 3)

למה 8.1 X_{-r}, X_r מנרמלות את U_r .

הוכחה: מנוסחת הקומוטטור של Chevalley, $[U_r, X_r] \subseteq U_r$. בנוגע ל $[X_{-r}, U_r]$ ל X_{-r} $x_{-r}(t) \in X_{-r}$, $x_s(u) \in U_r$ השורשים המופיעים בנוסחת הקומוטטור הם $-ir + js$, $i, j \geq 1$. אם זהו שורש, אז הוא חיובי: $r \neq s \in \phi^+$, נרשום $s = \sum_{i=1}^l \alpha_i p_i$ (כאשר $\Pi = \{p_1, \dots, p_l\}$), אז יש $p_{i_0} \neq r$ עם $\alpha_{i_0} > 0$, ואז המקדם של i_0 ב $-ir + js$ הוא $j\alpha_{i_0} > 0$ ולכן שאר המקדמים $0 \leq$, וכמובן $-ir + js \neq r$. נסיק כי $[X_{-r}, U_r] \subseteq U_r$.

■

מסקנה 8.2 $\langle X_r, X_{-r} \rangle$ חלקית לנורמליזטור של U_r , ובפרט n_r מנרמל את U_r .

מסקנה 8.3 1. $X_r U_r = U_r X_r = U$

2. $U_r X_{-r} = X_{-r} U_r$ תת־חבורה.

הוכחה:

1. $U_r X_r$ היא תת־חבורה של U , אשר מכילה את $\bigcup_{s \in \phi^+} X_s$. קבוצה זאת יוצרת את U ולכן $U_r X_r = U$.

2. כי X_{-r} מנרמלת את U_r .

■

הגדרה 8.4 $B = UH$ זאת תת־חבורת בורל של G (מסקנה 7.3).

טענה 8.5 יהי Π איז $B \cup Bn_rB$ היא תת-חבורה.

הוכחה: כיוון ש $n_r^2 \in H \subseteq B$ הסגירות ביחס ללקיחת הופכי היא ברורה:

$$(Bn_rB)^{-1} = Bn_r^{-1}B = Bn_rB$$

סגירות ביחס לכפל נותר לבדוק עבור איברים מהצורה $(Bn_rB) \cdot \left(\underbrace{Bn_rB}_{Bn_r^{-1}B} \right)$ לכן די להראות כי $B \cup Bn_rB \supseteq n_rBn_r^{-1}$.

$$\begin{aligned} n_rBn_r^{-1} &= n_rUHn_r^{-1} = n_rX_rU_rHn_r^{-1} \\ &= \left(\underbrace{n_rX_rn_r^{-1}}_{X_{w_r(r)}=X_{-r}} \right) \left(\underbrace{n_rU_rn_r^{-1}}_{U_r} \right) \left(\underbrace{n_rHn_r^{-1}}_H \right) \\ &= X_{-r}U_rH \subseteq X_{-r}B \end{aligned}$$

לכן די להראות כי $X_{-r} \subseteq B \cup Bn_rB$.

יהי $t \in K$, נתבונן ב $x_{-r}(t)$. אם $t = 0$ אז $x_{-r}(t) = \text{id} \in B$ ונניח כי $t \neq 0$. נשתמש בזהות $x_{-r}(-t^{-1})x_r(t)$ ונקבל

$$x_{-r}(t) = x_r(t^{-1}) \underbrace{n_r(-t^{-1})}_{h_r(-t^{-1})n_r} x_r(t^{-1}) \in Bn_rB$$

■

משפט 8.6 יהי Π איז w ש $n \in N$ יהי $\varphi(n) = w$ אז

$$(BnB)(Bn_rB) \subseteq BnB \cup Bnn_rB$$

בפירוט: אם $w(r) \in \phi^+$ אז $(BnB)(Bn_rB) = Bnn_rB$ אם $w(r) \in \phi^-$ אז $(BnB)(Bn_rB) = BnB \cup Bnn_rB$.

הוכחה: נניח כי $w(r) \in \phi^+$.

$$\begin{aligned} BnB \cdot Bn_rB &= BnBn_rB = BnUHn_rB \\ &= BnX_rU_rHn_rB \\ &= B(nX_rn^{-1})nU_rHn_rB \\ &= B \left(\underbrace{nX_rn^{-1}}_{X_{w(r)} \subseteq B} \right) nn_r \left(\underbrace{n_r^{-1}U_rn_r}_{U_r} \right) \left(\underbrace{n_r^{-1}Hn_r}_H \right) B \\ &= Bnn_rB \end{aligned}$$

נניח כי $w(r) \in \phi^-$. נגדיר $w' = w \cdot w_r$. אז $w'(r) = w(-r) = -w(r) \in \phi^+$.
 נניח כי $w' = w'$, אז $\varphi(n') = \varphi(nn_r)$ וכן $\varphi(n'n_r) = \varphi(n)$.
 $Bn'B = Bnn_rB$ ובנוסף $Bn'n_rB = BnB \iff n'n_rH = nH$.
 מהחלק הראשון, כיוון ש $w'(r) \in \phi^+$, $Bn'B \cdot Bn_rB = Bn'n_rB = BnB$. כעת

$$\begin{aligned} (BnB)(Bn_rB) &= (Bn'n_rB)(Bn_rB) \\ &= (Bn'B \cdot Bn_rB)(Bn_rB) \\ &= (Bn'B)(Bn_rB \cdot Bn_rB) \end{aligned}$$

מהטענה הקודמת $Bn_rB \cdot Bn_rB \subseteq B \cup Bn_rB$ ולכן

$$\begin{aligned} (BnB)(Bn_rB) &\subseteq (Bn'B)(B \cup Bn_rB) \\ &= Bn'B \cup (Bn'B \cdot Bn_rB) \\ &= Bnn_rB \cup BnB \end{aligned}$$

זה מראה ש $(BnB)(Bn_rB) \subseteq Bnn_rB \cup BnB$.
 נעבור להראות את ההכלה ההפוכה. כיוון ש $nn_r \in BnB \cdot Bn_rB$, נקבל $Bnn_rB \subseteq BnB \cdot Bn_rB$.
 לכן די להראות כי $BnB \subseteq (BnB)(Bn_rB)$ נשים לב כי

$$\begin{aligned} nx_r(1)n_r &= nn_r(n_r^{-1}x_r(1)n_r) \\ &= nn_r x_{w_r(r)} \left(\underbrace{\eta_{r,-r}}_{-1} \right) \\ &= nn_r x_{-r}(-1) \\ &= nn_r \underbrace{x_r(-1)}_{\in B} n_r x_r(-1) \in Bnn_rBn_rB \end{aligned}$$

כעת

$$\begin{aligned} Bnn_rBn_rB &= (Bnn_rB)(Bn_rB) = Bn'Bn_rB \\ &= Bn'n_rB \\ &= BnB \end{aligned}$$

■ ולכן $(BnB)(Bn_rB) \supseteq Bnx_r(1)n_rB = BnB$. כנדרש.
 ע"י לקיחת הופכי נקבל:

מסקנה 8.7

$$(Bn_rB) \cdot (BnB) = \begin{cases} Bn_rnB & w^{-1}(r) \in \phi^+ \\ Bn_rnB \cup BnB & w^{-1}(r) \in \phi^- \end{cases}$$

8.2 זוגות (B, N) ((B, N) Pairs)

הגדרה 8.8 תהי G חבורה ותהיינה B, N תת-חבורות. נאמר שחבורות אלה הן זוג (B, N) עבור G אם:

1. G נוצרת ע"י $B \cup N$.
2. $B \cap N \triangleleft N$.
3. נסמן $W = N / B \cap N$. אז W נוצרת ע"י קבוצת איברים $\{w_i\}_{i \in I}$, כולם מסדר 2.
4. נניח כי $w_i = n_i + B \cap N$. אז $(Bn_i B) (Bn B) \subseteq Bn_i n B \cup Bn B$ לכל $n \in N$.
5. $n_i B n_i \neq B$ לכל $i \in I$.

טענה 8.9 כאשר G חבורת Chevalley, אז בסימונים הנ"ל, G היא חבורה עם זוג (B, N) .

הוכחה: ראינו כי $B \cap N = H \triangleleft N$ (מסקנה 7.12) - זה 2. ראינו כי $N / B \cap N = N / H \cong W$ (משפט 7.10) וראינו כי W נוצרת ע"י $\{w_r \mid r \in \Pi\}$ - זה 3.

4 זאת מסקנה 8.7.

5: נניח כי $r \in \Pi$. אז $n_r X_r n_r^{-1} = X_{-r} \not\subseteq B$ כעת

$$n_r B n_r = n_r B n_r^{-1} \supseteq n_r X_r n_r^{-1} = X_{-r}$$

ולכן $n_r B n_r \neq B$

1: יהי $s \in \phi$. יש $r \in \Pi$ ו $w \in W$ כך ש $s = w(r)$. נניח כי $w(n) = \varphi(n)$ ואז

■ $n X_r n^{-1} = X_s$ מכאן $X_s \subseteq \langle N \cup B \rangle \iff s \in \phi$ לכל שורש $s \in \phi$.

טענה 8.10 תהי G חבורה עם זוג (B, N)

$$1. G = BNB$$

2. תהי $J \subseteq I$ תת-קבוצה. תהי $W_J \subseteq W$ תת-החבורה של W הנוצרת ע"י $\{w_i\}_{i \in J}$.

נסמן $N_J = \varphi^{-1}(W_J)$, כאשר $N \rightarrow N / B \cap N = W$ φ : הומומורפיזם המנה. אז $P_J = BN_J B$ היא תת-חבורה.

הוכחה: נתחיל ב2. ברור כי P_J סגורה ביחס ללקיחת הופכי.

סגירות ביחס לכפל נשים לב כי מ4 ל $n' \in N_J$ מתקיים

$$n' B N_J B = n' \bigcup_{n \in \varphi^{-1}(W_J)} B n B \subseteq \bigcup_{n \in \varphi^{-1}(W_J)} B n' n B \cup B n B = B N_J B$$

נניח כי $j_1, \dots, j_k \in J$ אז

$$\begin{aligned} n_{j_k} B N_J B &\subseteq B N_J B \\ n_{j_{k-1}} n_{j_k} B N_J B &\subseteq n_{j_{k-1}} B N_J B \subseteq B N_J B \\ &\vdots \\ n_{j_1} n_{j_k} B N_J B &\subseteq n_{j_1} B N_J B \subseteq B N_J B \end{aligned}$$

(כאשר $(\varphi(n_{j_i}) = w_{j_i})$. מזה נובע $(BN_J B)(BN_J B) = BN_J B$. כיוון שהיא 1 נובע מכך שנקח $J = I$ ואז $N_J = N$ ולכן $BNB \subseteq G$ תת־חבורה. כיוון שהיא מכילה את $B \cup N$, זאת כל G . ■

משפט 8.11 תהי G חבורה בעלת זוג (B, N) . אז $BnB = Bn'B$ כאשר $n, n' \in N$ אם ורק אם $\varphi(n) = \varphi(n')$ (כאשר φ הוא ההומומורפיזם על $N \rightarrow W$ שגרעינו $B \cap N$).

הוכחה: נניח כי $\varphi(n) = \varphi(n')$, אז $n \in (B \cap N)n'$ ובפרט נקבל $Bn'B = BnB$. נעבור להוכחת הכיוון ההפוך. כזכור, W נוצרת ע"י קבוצה של איברים מסדר 2, $\{w_i\}_{i \in I}$. תהי l פונקציית האורך על W לפי יוצרים אלה. נסמן $w = \varphi(n)$, $w' = \varphi(n')$. נניח כי $BnB = Bn'B$ ונניח כי $l(w) \leq l(w')$. נוכיח את הטענה באינדוקציה על $l(w)$. אם $l(w) = 0$, אז $w = 1$, כלומר $n \in B \cap N$ ואז $BnB = B$ ולכן $Bn'B = B$ ואז $n' \in B \cap N$ ולכן $w' = 1$.

נניח כי $l(w) \geq 1$. נכתוב $w = w_i w''$ כאשר $w = w_i w''$ ונכתוב $w' = w'_i w'''$ כאשר $w' = w'_i w'''$. נניח כי $n_i \in N$, $n'_i \in N$ כך ש $\varphi(n_i) = w_i$, $\varphi(n'_i) = w'_i$ ואז $\varphi(n_i n''_i) = \varphi(n)$ ולכן

$$Bn_i n''_i B = BnB = Bn'_i B$$

מכאן

$$n_i n''_i B \subseteq Bn'_i B$$

מאחר ו $n_i^{-1} \in n_i(B \cap N) \subseteq n_i B$, $n_i^2 \in B \cap N$

$$n''_i B \subseteq n_i Bn'_i B \subseteq (Bn_i B)(Bn'_i B)$$

מסעיף 4 בהגדרת זוג (B, N) , נקבל $Bn''_i B \subseteq Bn_i n'_i B \cup Bn'_i B$.

לכן $Bn''_i B = Bn'_i B$ או $Bn''_i B = Bn_i n'_i B$.

במקרה הראשון בו $Bn''_i B = Bn'_i B$, נקבל $l(w'') - 1 \leq l(w'_i) - 1 < l(w') - 1$. באופן כללי מתקיים $l(w'') - 1 \leq l(w'_i w''')$ ולכן במקרה זה $l(w'') \leq l(w_i w')$. מאינדוקציה נקבל $w'' = w'$ ולכן $w = w_i w' = w_i w'$.

במקרה השני בו $Bn''_i B = Bn_i n'_i B$, נקבל באינדוקציה כי $w'' = w'$ אבל אז

$$l(w'') = l(w'') = l(w) - 1 < l(w')$$

■

סתירה.

מסקנה 8.12 הקבוצה $B \setminus G / B$ נמצאת בהתאמה חד־חד־ערכית ועל עם W .

טענה 8.13 בסימונים הקודמים, נניח כי $l(w_i w) \geq l(w)$ אז $Bn_i B \cdot BnB = Bn_i nB$ (כאשר $\varphi(n_i) = w_i$, $\varphi(n) = w$)

הוכחה: באינדוקציה על $l(w)$. אם $l(w) = 0$ אז $w = 1$ ואז $BnB = B$ וכן $Bn_i nB = Bn_i B$.

נניח כי $l(w) \geq 1$. נכתוב $w = w_j \cdot w'$ כאשר $j \in I$ וכן $l(w') = l(w) - 1$. נניח כי $n'_j \in N$, $n_j \in N$ כך ש $\varphi(n'_j) = w_j$, $\varphi(n_j) = w'$. כמו קודם, $BnB = Bn'_j n_j B$.

ההוכחה תהיה בדרך השלילה. כזכור, מ4 בהגדרת זוג (B, N) , מתקיים

$$Bn_iB \cdot BnB \subseteq Bn_inB \cup BnB$$

נניח בשלילה כי $Bn_iB \cdot BnB$ חותכת את BnB . זה קורה אם ורק אם

$$(n_iBn) \cap (BnB) \neq \emptyset$$

כיוון ש $n = b_1n'b_2$, זה שקול לכך ש

$$(n_iBn'n_j) \cap (BnB) \neq \emptyset$$

$$\iff$$

$$(n_iBn') \cap (BnBn_j) \neq \emptyset$$

באינדוקציה $Bn_iB \cdot Bn'B = Bn_in'B$ כי

$$l(w') = l(w) - 1 \leq l(w_iw) - 1 = l(w_iw'w_j) - 1 \leq l(w_iw')$$

לכן מתקיימת ההנחה $l(w') \leq l(w_iw')$ ו $l(w') < l(w)$ ולכן

$$n_iBn' \subseteq Bn_in'B$$

מכאן $(Bn_in'B) \cap (BnB \cdot Bn_jB) \neq \emptyset$. מתקיים $BnB \cdot Bn_jB \subseteq Bnn_jB \cup BnB$ מסעיף 4 בהגדרת זוג (B, N) ע"י לקיחת הופכי. לכן

$$(Bn_in'B) \cap (Bnn_jB \cup BnB) \neq \emptyset$$

נסיק כי $Bn_in'B = BnB$ או $Bn_in'B = Bnn_jB$. ממשפט 8.11 נסיק $w_iw' = ww_j$ במקרה הראשון $w_iw' = w$ או $w' = w_iw$ במקרה השני $w_i = 1 \iff w_iw' = w'$ סתירה. במקרה השני ואז

$$l(w) - 1 = l(w') = l(w_iw) \geq l(w)$$

■

סתירה.

טענה 8.14 נניח כי $l(w_iw) \leq l(w)$ אז $Bn_iB \cdot BnB$ חותך את BnB .

הוכחה: מסעיף 4 בהגדרת זוג (B, N)

$$n_iBn_i \subseteq B \cup Bn_iB$$

מסעיף 5 בהגדרה, $n_iBn_i \neq B$ ולכן $(n_iBn_i) \cap (Bn_iB) \neq \emptyset$. נכפיל ב n_i : $(n_iB) \cap (Bn_iBn_i) \neq \emptyset$ ולכן $(n_iBn) \cap (Bn_iBn_i) \neq \emptyset$.

נשים לב כי $l(w_iw_iw) = l(w) \geq l(w_iw)$ ולכן מטענה 8.13, $Bn_iB \cdot Bn_iB = BnB$ ולכן $Bn_iBn_i \subseteq BnB$ ומכאן $(n_iBn) \cap (BnB) \neq \emptyset$. לכן $Bn_iB \cdot BnB = BnB$ חותך את BnB . ■

הערה 8.15 אם $l(w_i w) \leq l(w)$ אז $Bn_i B \cdot BnB = Bn_i nB \cup BnB$ ההכלה $\subseteq$ היא סעיף 4 בהגדרת זוג (B, N) . ההכלה $Bn_i B \cdot BnB \supseteq Bn_i nB$ תמיד נכונה וההכלה $Bn_i B \cdot BnB \supseteq BnB$ נובעת מהטענה האחרונה.

מסקנה 8.16 לכל $w \in W, i \in I, l(w_i w) \neq l(w)$

הוכחה: אחרת שתי הטענות האחרונות נכונות, ונקבל $Bn_i nB = Bn_i B \cdot BnB = BnB \subseteq Bn_i nB$ מכאן $BnB \subseteq Bn_i nB$ ולכן $BnB = Bn_i nB$. ממשפט 8.11 נקבל $w = w_i w$ ואז $w_i = 1$ סתירה. ■

מסקנה 8.17 נניח כי $l(w_i w) < l(w)$, אז $n_i \in B(nBn^{-1})B$

הוכחה: ראינו כי $(n_i Bn) \cap (BnB) \neq \emptyset$. מכאן $n_i B \cap BnBn^{-1} \neq \emptyset$ ומכאן $n_i \in B(nBn^{-1})B$ ■

8.3 תת-חבורות פרבוליות

תהי $J \subseteq I$ (כאשר $\{w_i\}_{i \in I}$ קבוצת יוצרים של W). תהי $W_J \subseteq W$ תת-החבורה הנוצרת ע"י $\{w_j\}_{j \in J}$. סימנו $\varphi^{-1}(W_J) = N$. הגדרנו $P_J = BN_J B$ וראינו שזאת תת-חבורה (טענה 8.10 סעיף 2).

טענה 8.18 יהי $n \in N$ ונסמן $\varphi(n) = w$. נכתוב $w = w_{i_1} \cdots w_{i_k}$ כאשר $l(w) = k$. יהיו $n_{i_1}, \dots, n_{i_k}$ מקורות תחת φ של $w_{i_1}, \dots, w_{i_k}$, ונסמן $J = \{i_1, \dots, i_k\}$. אז שלוש תת-החבורות הבאות שוות:

$$\langle B, nBn^{-1} \rangle = \langle B, n \rangle = P_J$$

הוכחה: ההכלה $\langle B, nBn^{-1} \rangle \subseteq \langle B, n \rangle$ ברורה. ההכלה $P_J \subseteq \langle B, n \rangle$ נכונה כי $n = hn_{i_1} \cdots n_{i_k}$ כאשר $h \in B \cap N$ ואז $n \in P_J$. מתקיים $l(w_{i_1} w) = l(w) - 1 < l(w)$ ולכן ממסקנה 8.17,

$$n_{i_1} \in BnBn^{-1}B \subseteq \langle B, nBn^{-1} \rangle$$

מתקיים $l(w_{i_2}(w_{i_1} w)) < l(w_{i_1} w)$ ולכן מאותה מסקנה $n_{i_2} \in \langle B, n_{i_1} nBn^{-1} n_{i_1}^{-1} \rangle \subseteq \langle B, nBn^{-1} \rangle$ וכו'. בסה"כ נקבל כי $n_{i_1}, \dots, n_{i_k} \in \langle B, nBn^{-1} \rangle$. כיוון ש P_J נוצרת ע"י B ו $\{n_{i_k}, \dots, n_{i_1}\}$ נקבל כי $P_J \subseteq \langle B, nBn^{-1} \rangle$. ■

משפט 8.19 קבוצת כל התת-חבורות הפרבוליות של G היא בדיוק קבוצת כל התת-חבורות של G אשר מכילות את B .

הוכחה: תהי $R \subseteq G$ תת-חבורה המכילה את B . נכתוב $R = \bigcup_{x \in X_R} BxB$. כמובן, אפשר לקחת את הנציגים מתוך N ; נניח $X_R \subseteq N$. לכן R נוצרת ע"י $B \cup X_R$.

$$R = \langle B, X_R \rangle = \left\langle \bigcup_{n \in X_R} \langle B, n \rangle \right\rangle = \left\langle \bigcup_{n \in X_R} P_{J_n} \right\rangle$$

כאשר, כשנכתוב $\varphi(n) = w_{i_1} \cdots w_{i_k}$, $k = l(\varphi(n))$, אז $J_n = \{i_1, \dots, i_k\}$. לכן $R = P_{\bigcup_{n \in X_R} J_n}$ וזאת תת-חבורה פרבולית. ■

משפט 8.20 $P_{J_1} \neq P_{J_2}$ לתת-קבוצות $J_1, J_2 \subseteq I$, אם ורק אם $J_1 \neq J_2$. בנוסף, מתקיים $P_{J_1 \cap J_2} = P_{J_1} \cap P_{J_2}$.

הוכחה: ראשית נראה כי קבוצת היוצרים $\{w_i\}_{i \in I}$ היא מינימלית (אנחנו מניחים, כמובן, כי $w_i \neq w_j, i \neq j$).

נניח בשלילה, כי יש $j \in I$ כך ש $w_j \in \langle w_i \mid i \neq j \rangle$. נכתוב $w_j = w_{i_1} \cdots w_{i_k}$. ייצוג מינימלי כאשר $i_1, \dots, i_k \neq j$. נשתמש בטענה 8.18 ל $\varphi(n_j) = w_j$ וקבוצת היוצרים $\{w_i\}_{j \neq i \in I}$. ראינו ל $J = \{i_1, \dots, i_k\}$ כי $P_J = \langle B, n \rangle = \langle B, n_{i_1}, \dots, n_{i_k} \rangle$ כאשר $\varphi(n_{i_k}) = w_{i_k}, \dots, \varphi(n_{i_1}) = w_{i_1}$.

לפי אותה טענה, כאשר נסתכל על הייצוג המינימלי של $w_j = w_j$ (הפעם לוקחים בתור היוצרים את כל $\{w_i\}_{i \in I}$), נקבל $P_{\{j\}} = \langle B, n_j \rangle = B \cup Bn_jB$. נסיק

$$B \cup Bn_jB = \langle B, n_j \rangle = \langle B, n_{i_1}, \dots, n_{i_k} \rangle \supseteq Bn_{i_1}B, \dots, Bn_{i_k}B$$

ולכן $Bn_{i_1}B, \dots, Bn_{i_k}B = Bn_jB$. ממשפט 8.11 נובע כי $w_{i_1} = \dots = w_{i_k} = w_j$ סתירה.

נניח כי $P_{J_1} = P_{J_2}$, כלומר $BN_{J_1}B = BN_{J_2}B$. מכאן, לכל $n \in N_J$

$$BnB \subseteq BN_{J_2}B$$

ולכן יש $n' \in N_{J_2}$ כך ש $BnB = Bn'B$ ולכן $\varphi(n) = \varphi(n')$. זה מראה ש $W_{J_1} \subseteq W_{J_2}$ ובפרט $w_j \in W_{J_2}$ לכל $j \in J_1$. ממה שהראנו עכשיו, נסיק כי $J_1 \subseteq J_2$ (כי לא ניתן לייצג את w_j ל J_1 בלי שימוש ביוצר זה). באותו אופן $J_2 \subseteq J_1$ ולכן $J_1 = J_2$. באופן כללי $P_{J_1} \cap P_{J_2}$ היא תת-חבורה שמכילה את B , ולכן יש $J_3 \subseteq I$ כך ש

$$P_{J_1} \cap P_{J_2} = P_{J_3}$$

ממה שהראנו עכשיו, נובע ש $J_3 \subseteq J_1, J_2$ ולכן $J_3 \subseteq J_1 \cap J_2$. ברור ש $P_{J_1 \cap J_2} \subseteq P_{J_1} \cap P_{J_2}$ ולכן $P_{J_1 \cap J_2} \subseteq P_{J_3}$. ■

משפט 8.21 תהי $J \subseteq I$. אז $N_G(P_J) = P_J$. כמו כן, לכל $J_1 \neq J_2 \subseteq I$ אינה צמודה ל P_{J_2} .

הוכחה: כיוון ש $B \subseteq P_J \subseteq N_G(P_J)$, יש $J' \subseteq I$ כך ש $P_{J'} = N_G(P_J)$. כיוון ש $P_J \subseteq N_G(P_J)$, נקבל ש $P_J \subseteq P_{J'}$ ולכן $J \subseteq J'$. נניח כי $J' \neq J$, אז $n_{j'} \in N_G(P_J)$ ולכן $n_{j'}P_Jn_{j'}^{-1} = P_J$. ראינו כי $n_{j'}P_Jn_{j'}^{-1} \subseteq \langle B, n_{j'} \rangle = \langle B, n_{j'}Bn_{j'}^{-1} \rangle$. נסיק כי $n_{j'} \in P_J$. מכאן נסיק כי $J' \subseteq J$.

נניח כי $P_{J_2} = gP_{J_1}g^{-1}$. נכתוב $g = b_1nb_2$ כאשר $b_1, b_2 \in B, n \in N$. כיוון ש $B \subseteq P_{J_2}$ נקבל $B \subseteq nP_{J_1}n^{-1} \supseteq nBn^{-1}$. נסיק כי $P_{J_2} = \langle B, nBn^{-1} \rangle = \langle B, n \rangle$. לכן $n \in P_{J_2}$ ונקבל $P_{J_1} = P_{J_2}$ (ולכן $J_1 = J_2$). ■

8.4 פירוק לוי של חבורה פרבולית

נחזור לחבורת Chevalley G (ϕ מערכת השורשים המתאימה ל G , $\Pi \subseteq \phi^+ \subseteq \phi$).

טענה 8.22 תהי $J \subseteq \Pi$, אז החבורה הפרבולית P_J נוצרת ע"י X_r $r \in \phi^+ \cup \phi_J$, $H \cup \bigcup_{r \in \phi^+ \cup \phi_J} X_r$, כאשר ϕ_J היא תת-קבוצה של השורשים שהם צירופים לינאריים של איברי J .

הוכחה: $P_J = BN_J B$ נוצרת ע"י B וע"י $\{n_r \mid r \in J\}$. אנו יודעים כי לכל $r \in \phi$, $n_r \in \langle X_r, X_{-r} \rangle$ (כאשר $n_r = \phi_r \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$), לכן לכל $r \in J$,

$$n_r \in \left\langle H \cup \bigcup_{r' \in \phi^+ \cup \phi_J} X_{r'} \right\rangle$$

מכאן $P_J \subseteq \left\langle H \cup \bigcup_{r' \in \phi^+ \cup \phi_J} X_{r'} \right\rangle$.

להפך, כמובן $H \subseteq B \subseteq P_J$ ולכל $r \in \phi^+$, $X_r \subseteq B \subseteq P_J$. נניח כי $r \in \phi^- \cap \phi_J$. ראינו כי יש $w \in W_J$ ו $s \in J$ כך ש $w(s) = r$ (בגלל ש $r \in \phi_J$, ראו טענה 2.33). נכתוב $w = w_{r_1} \cdots w_{r_k}$, כאשר $r_1, \dots, r_k \in J$. ראינו כי (מסקנה 7.9)

$$n_{r_1} \cdots n_{r_k} X_s n_{r_k}^{-1} \cdots n_{r_1}^{-1} = X_{w(s)} = X_r$$

כיוון ש $n_{r_1}, \dots, n_{r_k} \in N_J$, נסיק כי $X_r \subseteq P_J$ לכל $r \in \phi_J$. זה מראה את ההכלה השנייה. ■

תהי $U_J \subseteq P_J$ תת-החבורה הנוצרת ע"י $\bigcup_{r \in \phi^+ \setminus \phi_J} X_r$. נשים כי הקבוצה $\phi^+ \setminus \phi_J$ סגורה במובן שאם $r, s \in \phi^+ \setminus \phi_J$ ו $i, j \geq 1$ כך ש $ir + js \in \phi^+ \setminus \phi_J$ אז $ir + js \in \phi^+ \setminus \phi_J$. מכאן, ומנוסחת הקומוטטור מקבלים כי $U_J = \prod_{r \in \phi^+ \setminus \phi_J} X_r$ (דומה למשפט 5.11 סעיף 3).

נגדיר את L_J להיות תת-החבורה של G הנוצרת ע"י $H \cup \left(\bigcup_{r \in \phi_J} X_r \right)$. ברור כי $L_J, U_J \subseteq P_J$. לפי הטענה הקודמת, $P_J = \langle L_J, U_J \rangle$.

משפט 8.23 (פירוק לוי):

1. $U_J \triangleleft P_J$

2. $P_J = L_J U_J$ - פירוק לוי של P_J

3. $L_J \cap U_J = \{1\}$

4. $P_J = N_G(U_J)$

U_J נקרא הרדיקל היוניפוטנטי של P_J ו L_J נקרא חלק לוי (Levi part) של P_J .

הערה 8.24 כאשר $J = \emptyset$, אז $P_J = B$, $U_J = U$, $L_J = H$.

הוכחה:

1. נראה כי H וכל X_r כאשר $r \in \phi^+ \cup \phi_J$ מנרמלים את U_J .
 H מנרמלת את U_J כי H מנרמלת כל חבורת שורש (למה 7.2).
 נניח כי $r \in \phi^+$. נראה כי X_r מנרמלת את U_J . יהי $s \in \phi^+ \setminus \phi_J$ ונתבונן ב

$$x_r(t) x_s(u) x_r(t)^{-1} = x_s(u) \prod_{\substack{i,j \geq 1 \\ ir+js \in \phi}} x_{ir+js} (C_{i,j,r,s} t^i u^j) \quad (7)$$

- אם $i, j \geq 1$ ו $ir + js \in \phi$ אז $ir + js \in \phi^+ \setminus \phi_J$ (קל לבדוק) ולכן (7) שייך ל U_J .
 מכאן, $x_r(t) X_s x_r(t)^{-1} \subseteq U_J$.
 נניח כי $r \in \phi_J$. יהי $s \in \phi^+ \setminus \phi_J$. נכתוב $x_r(t) x_s(u) x_r(t)^{-1}$ כמו קודם. שוב,
 $ir + sj \in \phi^+ \setminus \phi_J$ (קל לבדוק) ונקבל כי X_r מנרמלת את U_J .

2. נובע מ1 אוטומטית.

3. יהי $m \in L \cap U_J$. נפעיל את m על בסיס Chevalley של $\mathfrak{g}_K$. (בהמשך הכל נובע מנוסחאות הפעולה של $x_r(t)$ על בסיס Chevalley)

- נניח כי $s \in \Pi$. כיוון ש $m \in U_J$, $m \cdot h_s = h_s + x$, כאשר $x \in \sum_{r \in \phi^+ \setminus \phi_J} \mathfrak{g}_r$, וכיוון ש $m \in L_J$ נקבל $m \cdot h_s \in \mathfrak{h} + \sum_{r \in \phi_J} \mathfrak{g}_r$ ונסיק כי $x = 0$ ולכן $m \cdot h_s = h_s$.
 יהי $s \in \phi_J$. כיוון ש $m \in U_J$,

$$m \cdot e_s = e_s + x \quad x \in \sum_{r \in \phi \setminus \phi_J} \mathfrak{g}_r$$

- (תרגיל), וכיוון ש $m \in L_J$, $m \cdot e_s \in \mathfrak{h} + \sum_{r \in \phi_J} \mathfrak{g}_r$, נסיק כי $x = 0$ ו $m \cdot e_s = e_s$.
 יהי $s \in \phi \setminus \phi_J$. כיוון ש $m \in U_J$

$$m \cdot e_s = e_s + x \quad x \in \mathfrak{h} + \sum_{r \in s + (\phi \setminus \phi_J)} \mathfrak{g}_r$$

- וכיוון ש $m \in L_J$, $m \cdot e_s = \alpha \cdot e_s + x'$, כאשר $x' \in \sum_{r \in s + \phi_J} \mathfrak{g}_r$. נסיק כי $x = 0$ וכי $m \cdot e_s = e_s$.

4. כיוון ש $U_J \triangleleft P_J$, $N_G(U_J) \triangleleft P_J$ ולכן $N_G(U_J)$ תת-חבורה פרבולית, ולכן יש $J' \subseteq \Pi$ כך ש $N_G(U_J) = P_{J'}$. נסיק כי $P_J \subseteq P_{J'}$ ולכן $J \subseteq J'$.

- אם $J \subsetneq J'$, יהי $r \in J' \setminus J$ ולכן $n_r U_J n_r^{-1} = U_J$ (כי $n_r \in N_G(U_J)$).
 כיוון ש $r \in \phi^+ \setminus \phi_J$, $X_r \subseteq U_J$ ולכן $X_r \subseteq U_J$ ולכן $X_{-r} = X_{w_r(r)} = n_r X_r n_r^{-1} \subseteq U_J$. קיבלנו כי $X_{-r} \subseteq U_J$. סתירה. ■